

ΝΙΚ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΕΛΛ. ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΔΡ. Ι

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΩΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

1799

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΚΔΟΣΗ 1999

1799
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Α. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ διευθυντοῦ
τῆς Ῥιζαρίου Σχολῆς.

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΩΝ

Ἡ ΜΟΝΗ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ ΓΣΑ'

ΕΠΙ ΤΕΤΡΑΕΤΙΑΝ 1909 — 1913

ΕΓΚΡΙΣΕΙ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΣΙΔΕΡΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ "ΑΙ ΜΟΥΣΑΙ," ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

46 β Ὀδὸς Σταδίου 46 β

ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ

Αριθμ. } Πρωτ. 7218, 7223, 7224
8088

Εν Ἀθήναις τῇ 31 Μαΐου 1908.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. Ν. Παπαγιαννόπουλον·

Γνωστὸν ποιοῦμεν ὑμῖν δι' ἡμετέρας πράξεως, τῇ 14 τοῦ λήγοντος μηνὸς ἐκδοθείσης καὶ τῇ 24 τοῦ αὐτοῦ δημοσιευθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 128 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, ἐνεκοιτῆ ἡ ὑφ' ὑμῶν εἰς τὸν διαγωνισμὸν τῶν διδακτικῶν βιβλίων ὑποβληθεῖσα Ἱστορία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης διὰ τὴν Α' τάξιν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων κατὰ τοὺς ἐν αὐτῇ καὶ τῇ συνδημοσιευομένῃ ἐκδόσει ὄρους τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπείας.

Ὁ Ὑπουργὸς

Α. Στεφανόπουλος

Αριθμ. } Πρωτ. 1597
Διεκπ. 1129

Εν Ἀθήναις τῇ 19 Δεκεμβρίου 1907.

Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρὸς τὸν ἐλλόγιμον Καθηγητὴν τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ
Πανεπιστημίῳ κ. Νικόλαον Παπαγιαννόπουλον·

Συνφά τῇ ἐκδόσει τοῦ Σεβ. Ἐπισκόπου Κεφαλληνίας κυρίου Λαμασκηνοῦ, τοῦ συνδικτῆ ἐπιτολῇ τὴν ὑφ' ὑμῶν πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆ α' τάξεως τοῦ Ἑλλ. Σχολείου συνταχθεῖσαν Ἱερὰν Ἱστορίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης διεξεληθόντος ἡ Ἱερά Σύνοδος γνωρίζει ὑμῖν δι' οὐδὲν τὸ ἀπᾶρον τοὺς δόγμασι τῆς ἡμετέρας Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας περιέχεται ἐν τῷ συγγράμματι ὑμῶν τοῦτω.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ Πρόεδρος.

† Ὁ Κεφαλληνίας ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

† Ὁ Ἡλείας ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

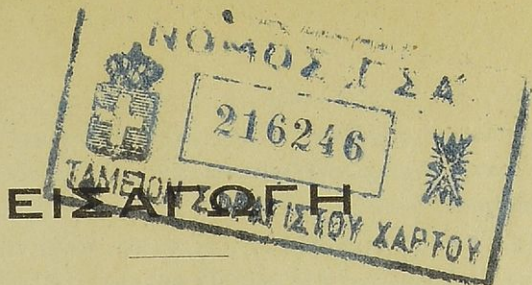
† Ὁ Μεσσηρίας ΜΕΛΕΤΙΟΣ

† Ὁ Μαντινέας καὶ Κυνουρίας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς

Ἄρχιμ. Πολύκαρπος Θωμᾶς

Τύποις «ΑΥΓΗΣ» ΑΘΑΝ. Α. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ
Ὀδὸς Λέκα, Στὰν Σιμοπούλου.

Άγια Γραφή ὀνομάζονται τὰ θεόπνευστα βιβλία, τὰ ὁποῖα περιέχουσι τὴν ὑπερφυσικὴν ἀποκάλυψιν (1). Ἡ ἅγια Γραφή διαιρεῖται εἰς **Παλαιὰν Διαθήκην** (Π. Δ.) καὶ εἰς **Κατὰ καιρὸν Διαθήκην** (Κ. Δ.) (2). Περιέχει δὲ ἡ μὲν Π. Δ. ὅσα ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας διὰ τῶν πατριαρχῶν, τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν· ἡ δὲ Κ. Δ. ὅσα ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψεν εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων.

Τὰ βιβλία τῆς Π. Δ. εἶναι τεσσαράκοντα ἑξ· διαιροῦνται δὲ εἰς **ἱστορικά**, εἰς **διδασκικά** καὶ εἰς **προφητικά**.

Ἱστορικά βιβλία τῆς Π. Δ. εἶναι τὰ ἑξῆς εἴκοσι τρία (1-5) ἡ **Πεντάτευχος**, ἧτοι τὰ πέντε βιβλία τοῦ Μωϋσέως, δηλ. ἡ **Γένεσις**, ἡ ὁποία διηγεῖται τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου καὶ τὴν ἀρχαιοτάτην ἱστορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τῶν πατριαρχῶν· ἡ **Ἔξοδος**, ἡ ὁποία περιγράφει τὴν ἔξοδον τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ περιέχει τὸν ἠθικὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως· τὸ **Λευϊτικόν**, τὸ ὁποῖον περιέχει τὸν τελετουργικὸν νόμον τοῦ Μωϋ-

1) Ὁ Θεὸς ἐφάνηρσεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἑαυτὸν καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ διὰ τῶν πατριαρχῶν, τοῦ Μωϋσέως, τῶν προφητῶν, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων. Τοῦτο λέγεται **ὑπερφυσικὴ ἀποκάλυψις**.

2) **Διαθήκη** ὀνομάζεται ἡ συμφωνία μεταξύ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ μὲν Θεὸς ὑπόσχεται σωτηρίαν εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι φυλάττουσι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, οἱ δὲ ἀνθρώποι ὑπόσχονται νὰ τηρῶσι τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἡ μὲν Π. Δ. εἶναι ἡ παλαιὰ συμφωνία, ἡ ὁποία ἔγινε μεταξύ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν· ἡ δὲ Κ. Δ. εἶναι ἡ νέα συμφωνία, ἡ ὁποία ἔγινε μεταξύ τοῦ Θεοῦ καὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων.

σίως, ἥτοι τὰς διατάξεις περὶ τῶν λευιτῶν, τῶν θυσιῶν καὶ τῶν ἑσφτῶν· οἱ Ἀριθμοί, οἱ ὅποιοι περιγράφουσι τὴν πλάνην τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὴν ἔρημον καὶ τὴν ἀρίθμησιν αὐτῶν· τὸ Δευτερονόμιον, τὸ ὅποῖον ἀναπτύσσει τὸν μωσαϊκὸν νόμον· 6) τὸ βιβλίον τοῦ **Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ**, τὸ ὅποῖον διηγεῖται τὴν κατάκτησιν τῆς Παλαιστίνης ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν, οἱ ὅποιοι ὠδηγοῦντο ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, καὶ τὴν διανομὴν αὐτῆς εἰς τὰς δώδεκα φυλάς· 7) τὸ βιβλίον τῶν **Κριτῶν**, τὸ ὅποῖον περιέχει τὴν ἱστορίαν τῶν Ἰσραηλιτῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Κριτῶν· 8) τὸ βιβλίον τῆς **Ρούθ**, τὸ ὅποῖον περιέχει τὴν ἱστορίαν τῆς Μωκβίτιδος Ρούθ, προμήτορος τοῦ Δαυΐδ· 9-12) τὰ τέσσαρα βιβλία τῶν **Βασιλειῶν**, τὰ ἅποια περιέχουσι τὴν ἱστορίαν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τοῦ Σαμουὴλ μέχρι τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας· 13-14) τὰ δύο βιβλία τῶν **Παραλειπομένων**, τὰ ἅποια συμπληρῶνουσι τὰς ἱστορικὰς εἰδήσεις τῶν βιβλίων τῶν Βασιλειῶν· 15-16) τὰ δύο βιβλία τοῦ **Ἐσδρα**, τὰ ἅποια διηγῶνται τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Ζοροβάβελ, τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ Ἐσδρα· 17) τὸ βιβλίον τοῦ **Νεεμίου**, τὸ ὅποῖον διηγεῖται τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Νεεμίου ἐκ τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας· 18) τὸ βιβλίον τοῦ **Τωβίτ**, τὸ ὅποῖον περιέχει τὴν ἱστορίαν τοῦ Τωβίτ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Τωβίου, οἱ ὅποιοι ἔζων αἰχμάλωτοι εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἀσσυρίας Νινευί· 19) τὸ βιβλίον τῆς **Ἰουδίθ**, τὸ ὅποῖον διηγεῖται τὸν ἥρωισμόν τῆς Ἰουδίθ, ἡ ὁποία ἀπηλευθέρωσε τὴν πατρίδα αὐτῆς Βετυλούαν, φονεύσασα τὸν Ὀλοφέρνην, στρατηγὸν τοῦ βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων Ναβουχοδονόσορ· 20) τὸ βιβλίον τῆς **Ἐσθήρ**, τὸ ὅποῖον περιγράφει τὴν ὑπὸ τῆς Ἰουδαίας Ἐσθήρ σωτηρίαν τῶν ἐν τῷ περσικῷ κράτει ὁμοφύλων αὐτῆς· 21-23) τὰ τρία βιβλία τῶν **Μακκαθαίων**, τὰ ἅποια περιγράφουσι τοὺς ἥρωικοὺς ἀγῶνας τῶν Μακκαθαίων πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Παλαιστίνης ἀπὸ τῶν Σελευκιδῶν καὶ τοὺς διωγμούς, τοὺς ὅποιοις ὑπέστησαν οἱ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ Ἰουδαῖοι ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Φιλοπάτορος.

Διδαχτικὰ βιβλία τῆς Π. Δ. εἶναι τὰ ἀκόλουθα ἑπτὰ· 1) τὸ

βιβλίον τοῦ **Ψαλμῶν**, τὸ ὁποῖον διηγεῖται τὴν ἱστορίαν τοῦ εὐσεβοῦς καὶ ἐναρέτου Ἰώβ· 2) τὸ βιβλίον τῶν **Ψαλμῶν**, τὸ ὁποῖον περιέχει ἑκατὸν πενήτηκοντα ὕμνους πρὸς τὸν Θεόν, οἱ ὁποῖοι ἐποιήθησαν ὑπὸ τοῦ Δαυὶδ καὶ ἄλλων ψαλμωδῶν· 3) τὸ βιβλίον τῶν **Παροιμιῶν Σολομῶντος**, τὸ ὁποῖον εἶναι συλλογὴ ἠθικῶν γνωμικῶν· 4) τὸ βιβλίον τοῦ **Ἐκκλησιαστοῦ**, τὸ ὁποῖον καταδεικνύει τὴν ματαιότητα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· 5) τὸ βιβλίον τοῦ **Ἀσματος τῶν ἁσμάτων**, τὸ ὁποῖον περιγράφει τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν ὑπὸ τὸν τύπον τῆς ἀγάπης νυμφίου πρὸς νύμφην· 6) τὸ βιβλίον τῆς **Σοφίας Σολομῶντος**, τὸ ὁποῖον περιέχει ἐγκώμιον τῆς σοφίας· 7) τὸ βιβλίον τῆς **Σοφίας Σειράχ**, τὸ ὁποῖον περιέχει ἐγκώμιον τῆς σοφίας καὶ πλείστας ἠθικὰς συμβουλὰς.

Προφητικὰ βιβλία τῆς Π. Δ.

Οἱ προφῆται ἦσαν θεόπνευστοι ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι κατέκρινον αὐστηρῶς τοὺς βασιλεῖς, τοὺς ἱερεῖς καὶ τὸν λαὸν διὰ τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν διαφθορὰν καὶ προεφήτευσαν, ὅτι θὰ ἔλθῃ ὁ μεσσίας, ὁ ὁποῖος θὰ σώσῃ τὸν κόσμον ἐκ τῆς πολυθεΐας καὶ τῆς ἀμικρίας. Οἱ προφῆται εἶναι δέκα ἕξ, διαιροῦνται δὲ εἰς **μεῖζονας** καὶ εἰς **ἐλάσσονας**. Καὶ μεῖζονες μὲν ὀνομάζονται, διότι ἔγραψαν μεγαλειότερα συγγράμματα, καὶ εἶναι τέσσαρες, οἱ ἐξῆς: Ἡσαΐας, Ἰερεμίας, Ἰεζεκιήλ καὶ Δανιήλ· ἐλάσσονες δὲ ὀνομάζονται, διότι ἔγραψαν μικρότερα συγγράμματα, καὶ εἶναι δώδεκα (δώδεκαπρόφητον), οἱ ἀκόλουθοι: Ὡσηέ, Ἀμώς, Μιχαίας, Ἰωήλ, Ὁρβιδίου, Ἰωνᾶς, Ναούμ, Ἀββακούμ, Σοφορίας, Ἀγγαῖος, Ζαχαρίας καὶ Μαλαχίας.

Σημ. Τῶν βιβλίων τῆς Π. Δ. πάντα μὲν τὰ λοιπὰ καλοῦνται **κανονικά**, τὰ ἐξῆς δὲ ὀκτώ, τὸ πρῶτον τοῦ Ἐσδρα, τὸ τοῦ Τωβίτ, τὸ τῆς Ἰουδίθ, τὸ τῆς Σοφίας Σολομῶντος, τὸ τῆς Σοφίας Σειράχ καὶ τὰ τρία τῶν Μακκαβαίων, καλοῦνται **ἀναγινωσκόμενα**, συνιστάται δὲ ἡ ἀνάγνωσις αὐτῶν μάλιστα εἰς τοὺς κατηγουμένους τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας.

Πάντα τὰ βιβλία τῆς Π. Δ. ἐγράφησαν ἑβραϊστί, πλὴν τοῦ βιβλίου τοῦ Τοβίτ καὶ τῆς Ἰουδίθ, τὰ ὅποια ἐγράφησαν ἀραμαϊστί (1), καὶ τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου βιβλίου τῶν Μακκαθαίων, τὰ ὅποια ἐγράφησαν ἑλληνιστί. Μετεφράσθησαν δὲ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τὸν Γ' καὶ Β' αἰῶνα π. Χ. ὑπὸ ἑλληνιστῶν Ἰουδαίων. Ἡ μετάφρασις δὲ αὕτη ὀνομάζεται **μετάφρασις τῶν Ο'** (ἑβδομήκοντα, διότι κατὰ τὴν παράδοσιν ἔγεινεν ὑπὸ ἑβδομήκοντα δύο ἀνδρῶν ἢ, διὰ τὰ μεταχειρισθῶμεν στρογγύλον ἀριθμὸν, ὑπὸ ἑβδομήκοντα).

Ἰερὰ Ἱστορία.

Ἰερὰ Ἱστορία καλεῖται ἡ ἱστορία τῆς ὑπερφυσικῆς ἀποκαλύψεως. Διαιρεῖται δὲ ἡ Ἰερὰ Ἱστορία εἰς **Ἱστορίαν τῆς Π. Δ.** καὶ εἰς **Ἱστορίαν τῆς Κ. Δ.** Καὶ ἡ μὲν **Ἱστορία τῆς Π. Δ.** εἶναι ἱστορία τῆς ὑπερφυσικῆς ἀποκαλύψεως, ἡ ὅποια ἔγεινεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν πατριαρχῶν, τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν· ἡ δὲ **Ἱστορία τῆς Κ. Δ.** εἶναι ἱστορία τῆς ὑπερφυσικῆς ἀποκαλύψεως, ἡ ὅποια ἔγεινεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων.

1) Ἀραμαϊκὴ γλῶσσα καλεῖται ἡ γλῶσσα, ἡ ὅποια ὠμιλεῖτο κατὰ τοὺς παλαιούς χρόνους εἰς τὴν Ἀραμαίαν, δηλ. τὴν Συρίαν καὶ Μεσοποταμίαν. Τὴν γλῶσσαν δὲ ταύτην παρέλαβον βαθυηδὸν καὶ οἱ Ἑβραῖοι μετὰ τὴν βαβυλωνίων αἰχμαλωσίαν (588 π. Χ.).

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΤΜΗΜΑ Α΄.

Η ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

§ 1. Ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου.

(Γεν. α΄, β΄)

— Ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον ἐκ τοῦ μηδενὸς διὰ μόνου τοῦ λόγου αὐτοῦ εἰς ἕξ ἡμέρας. Τὴν *πρώτην* ἡμέραν ἐδημιούργησε τὸ φῶς. Τὴν *δευτέραν* τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ. Τὴν *τρίτην* τὰ φυτά, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐχώρισε τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς. Τὴν *τετάρτην* τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας. Τὴν *πέμπτην* τὰ ὑδροβία ζῶα καὶ τὰ πτηνά. Τὴν *ἕκτην* τὰ λοιπὰ ζῶα καὶ τὸν ἄνθρωπον.

Ὁ ἄνθρωπος συνίσταται ἐκ σώματος ὑλικοῦ καὶ ἐκ ψυχῆς ἢ πνεύματος ἀύλου καὶ λογικοῦ. Καὶ τὸ μὲν σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἐπλασεν ὁ Θεὸς λαβὼν χεῖρ ἀπὸ τῆς γῆς, τὴν δὲ ψυχὴν ἐμφυσῆσας εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς. Ἐκ μιᾶς δὲ τῶν πλευρῶν τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ὠνόμασεν Ἀδὰμ (1), ἐπλάσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἢ βοηθὸς αὐτοῦ, τὴν ὁποῖαν ὁ Ἀδὰμ ὠνόμασεν Εὐᾶν (2). Ἡύλоргησε δὲ ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὐᾶν διὰ τῶν ἑξῆς λόγων· Ἀβύζανεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν

1) Εἶναι λέξις ἑβραϊκὴ καὶ σημαίνει ἄνθρωπον.

2) Εἶναι λέξις ἑβραϊκὴ καὶ σημαίνει ζωὴν, διότι ἡ Εὐᾶ, ἔγεινε μήτηρ ἀπάντων τῶν ζώων.

γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς». Ὁ Θεὸς ἀνεπαύθη ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, τὴν ὁποίαν ἠλόγησε καὶ ἡγίασεν.

«Αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγενήθησαν. αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν» (Ψαλμῶν λβ' 9).

§ 2. Ἡ πτώσις τῶν πρωτοπλάστων.

(Γεν. γ')

Ὁ Θεὸς ἔπλασε τὴν ψυχὴν ἢ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ. Ἔδωκε δηλ. εἰς τὸν ἄνθρωπον εὐθὺν νοῦν, ἀγαθὴν θέλησιν καὶ ὑγιᾶ συνείδησιν, προσέτι δὲ κατέστησεν αὐτὸν πνευματικῶς καὶ σωματικῶς ἀθάνατον καὶ τέλειον κύριον τῶν ἐπιγείων κτισμάτων. Ἀλλὰ σίναμα ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐλεύθερον. Ὡστε ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐξήρατο ἢ νὰ μένη σταθερὸς εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ νὰ προκόπη εἰς αὐτὸ ἢ νὰ παρεκτραπῆ εἰς τὸ κακόν. Ἴνα δὲ δυναθῆ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποδείξη τὴν ὑπακοὴν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἔπρεπε νὰ δοκιμασθῆ. Δοκιμασία δὲ αὐτοῦ ἦτο ἡ ἀκούσιος ἐντολή, τὴν ὁποίαν ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Θεὸς ἐφύτευσε παράδεισον (δηλ. κήπον) εἰς τὴν Ἑδέμ (τουτέστιν εἰς τὴν Ἀρμενίαν) καὶ ἔθεσεν ἐντὸς αὐτοῦ τὸν Ἀδάμ καὶ τὴν Εὐάν, ἵνα καλλιεργῶσιν αὐτόν. Ἔδωκε δὲ εἰς τοὺς πρωτοπλάστους τὴν ἐντολὴν νὰ τρώωσιν ἀπὸ τῶν καρπῶν πάντων τῶν δένδρων τοῦ κήπου, μόνον δὲ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ νὰ μὴ φάγωσι· διότι κατὰ τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ φάγωσιν ἀπ' αὐτοῦ, θὰ ἀποθάνωσιν.

Ὁ διάβολος, φθονήσας τὸν ἄνθρωπον, ἔλαβε μορφὴν ὄφρα καὶ εἶπε πρὸς τὴν γυναῖκα, ὡς ἀσθενεστέραν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐκ φθόνου ἀπηγόρευσεν εἰς αὐτοὺς νὰ φάγωσιν ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ καὶ ὅτι, ἐν φάγωσιν ἀπ' αὐτοῦ, ὄχι μόνον δὲν θὰ ἀποθάνωσιν, ἀλλὰ θὰ εἶναι ὡς Θεὸς γνωρίζοντες τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν. Οἱ σατανικοὶ οὗτοι λόγοι πείθουσι τὴν γυναῖκα νὰ φάγῃ ἀπὸ τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ καὶ νὰ δώσῃ

εις τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ὁ ὁποῖος ἔφαγε καὶ αὐτός. Τοιουτοτρόπως οἱ πρωτόπλαστοι παρέβησαν τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἡμάρτησαν. Ἄντι δὲ νὰ συναισθανθῶσι τὸ ἁμάρτημα καὶ νὰ μετανοήσωσιν εἰλικρινῶς καὶ νὰ ζητήσωσι συγγνώμην παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτε ἠρωτήθησαν ὑπ' αὐτοῦ περὶ τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς, ἐπέριψαν τὴν εὐθύνην, ὁ μὲν Ἀδὰμ εἰς τὴν γυναῖκα, ἡ δὲ γυνὴ εἰς τὸν ὄφιν. Τότε ὁ Θεὸς κατηράσθη καὶ τοὺς πρωτοπλάστους καὶ τὸν ὄφιν. Εἶπε δὲ πρὸς μὲν τὸν ὄφιν ταῦτα: Ἐκ πάντων τῶν ζῴων σὺ μόνος νὰ εἶσαι ἐπικατάρατος: νὰ ἐρῆς καὶ νὰ τρώγῃς χοῦν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. Πρὸς δὲ τὸν διάβολον, ὁ ὁποῖος ἔλαβε μορφήν ὄφραως, τὰ ἐξῆς: Ἐχθραν θὰ θέσω μεταξὺ σοῦ καὶ τῆς γυναικὸς καὶ μεταξὺ τοῦ σπέρματός σου καὶ τοῦ σπέρματος αὐτῆς (δηλ. τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ): αὐτὸ (τουτέστι τὸ σπέρμα τῆς γυναικὸς, ὁ Ἰησοῦς Χριστός) θὰ συντριψῇ τὴν κεφαλὴν σου (δηλ. θὰ ἀπολυτρώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα ἐκ τῆς ἐξουσίας σου) καὶ σὺ θὰ συντριψῇς τὴν πτέρναν αὐτοῦ (τουτέστι θὰ παρακινήσῃς τοὺς Ἰουδαίους νὰ σταυρώσωσιν αὐτόν) (1). Πρὸς δὲ τὴν γυναῖκα τὰ ἀκόλουθα: Μετὰ πόνων νὰ γενῶς καὶ νὰ εἶσαι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνδρός σου. Πρὸς δὲ τὸν ἄνδρα τὰ ἐπόμενα: Ἐπικατάρατος νὰ εἶναι ἡ γῆ ἕνεκα τοῦ ἁμαρτήματός σου: ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου νὰ τρώγῃς τὸν ἄρτον (2), ἕως οὐ ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν γῆν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐλήφθης: διότι γῆ εἶσαι καὶ εἰς γῆν θὰ ἀπέλθῃς.

Μετὰ ταῦτα ὁ Θεὸς ἐξεδίωξε τοὺς πρωτοπλάστους ἐκ τοῦ παραδείσου.

« Ὡσπερ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου (δηλαδὴ τοῦ Ἀδὰμ) ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοὶ (τουτέστι πάντες οἱ ἄνθρωποι), οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἐνὸς (δηλ. τοῦ Ἰησοῦ Χρι-

1) Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ *πρωτευαγγέλιον*, ἡ πρώτη δηλαδὴ χαρμόσυνη ἀγγελία περὶ τῆς ἐλευσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς Σωτῆρος τοῦ κόσμου.

2) Μετὰ κόπου νὰ τρώγῃς τὰ προϊόντα τῆς γῆς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου.

στοῦ) δίκαιοι κατασπαθήσονται οἱ πολλοί » (τουτέστι πάντες, ὅσοι μέλλουσι νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν) ('Ρωμ.ε' 19).

§ 3. Κάιν καὶ Ἄβελ.

(Γεν. δ')

Ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐὰ εἶχον δύο υἱούς, πρεσβύτερον μὲν τὸν Κάιν, νεώτερον δὲ τὸν Ἄβελ. Καὶ ὁ μὲν Κάιν ἦτο γεωργός, ὁ δὲ Ἄβελ ποιμὴν. Ἡμέραν τινὰ προσέφεραν θυσίαν εἰς τὸν Θεόν, ὁ μὲν Κάιν ἐκ τῶν καρπῶν τῆς γῆς, ὁ δὲ Ἄβελ ἐκ τῶν παχυτάτων πρωτοτόκων τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ. Ὁ Θεὸς τὴν μὲν θυσίαν τοῦ εὐσεβοῦς Ἄβελ ἐδέχθη, τὴν δὲ θυσίαν τοῦ ἀσεβοῦς Κάιν δὲν ἐδέχθη. Διὰ τοῦτο ἐξωργίσθη ὁ Κάιν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ ἔγεινε σκυθρωπός. Ὁ πανάγαθος Θεὸς συνεβούλευσε τὸν Κάιν καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Διατί ἐξωργίσθης καὶ διατί ἔγεινες σκυθρωπός ; Ἔσο φαιδρός καὶ εὐθυμὸς ἀπόβαλε τὸ ἄγριον πάθος τοῦ φθόνου καὶ τῆς ὀργῆς· γεῖνε καὶ σὺ ἐνάρετος, ὅπως ὁ ἀδελφός σου, καὶ θὰ εἶσαι εὐτυχής.

Ὁ Κάιν οὐδεμίαν προσοχὴν ἔδωκεν εἰς τὴν συμβουλήν τοῦ Θεοῦ. Μίαν δὲ τῶν ἡμερῶν προσκαλίσας τὸν ἀδελφὸν εἰς τὴν πεδιάδα ἐφόνευσεν αὐτόν. Ἀντὶ δὲ ὁ κακοῦργος νὰ συναίσθανθῆ τὸ ἀποτρόπαιον ἔγκλημα, τὸ ὁποῖον διέπραξε, καὶ νὰ μετανοήσῃ εὐλικρινῶς καὶ νὰ ζητήσῃ συγγνώμην παρὰ τοῦ Θεοῦ, ψεύδεται αὐθαδῶς εἰς αὐτόν. Ὅτε ὁ Θεὸς ἠρώτησε τὸν Κάιν· Πού εἶναι ὁ Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου ; Ὁ Κάιν ἀπεκρίθη· Δὲν γνωρίζω. Μήπως ἐγὼ εἶμαι φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μου; Τότε ὁ Θεὸς εἶπε· Τί ἔπραξας ; Τὸ αἷμα τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρὸς με ἐκ τῆς γῆς. Ἐπικατάρματος νὰ εἶναι εἰς σὲ ἡ γῆ, ἡ ὁποία ἔπινε τὸ αἷμα τοῦ ἀδελφοῦ σου. Ὅταν ἐργάζησαι αὐτήν, δὲν θὰ σοὶ δίδῃ καρπόν. Πλάνης καὶ φυγᾶς θὰ εἶσαι ἐπ' αὐτῆς. Μετὰ ταῦτα ἀνεχώρησεν ὁ Κάιν ἐκ τῆς Ἑδέμ καὶ κατόκησεν εἰς τὴν χώραν Ναῖδ, ἡ ὁποία ἔκειτο πρὸς Δ. τῆς Ἑδέμ.

Μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ἄβελ ὁ Ἀδάμ ἐγέννησε τὸν Σήθ. Ἐν φ' δὲ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Κάιν (Καϊνῖται) ἦσαν ἀσεβεῖς, οἱ ἀπόγονοι

τοῦ Σήθ (Σηθῖται) ἦσαν εὐσεβεῖς, ὅπως ὁ Ἐνώς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἤρχισαν οἱ ἄνθρωποι νὰ λατρεύωσι τὸν Θεὸν ἀπὸ κοινοῦ καὶ δημοσίᾳ, ὁ Ἐνώχ, ὁ ὁποῖος ἔνεκα τῆς μεγάλης εὐσεβείας ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὁ Μαθουσάλας, ὁ ὁποῖος ἔγεινε μακροβιώτατος ἀπάντων τῶν ἀνθρώπων, διότι ἔζησεν ἑνακόσια ἐξήκοντα ἑνέα ἔτη (1), καὶ ὁ Λάμεχ, ὁ πατὴρ τοῦ Νῶε.

α Οὐ καθὼς Κάιν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν, καὶ ἔσφαξε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ χάριν ἴνος ἔσφαξεν αὐτόν ; Ὅμι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκαια » (Α΄ Ἰωάν. γ΄ 12).

§ 4. Ὁ κατακλυσμὸς.

(Γεν. ς΄—θ΄)

Οἱ Σηθῖται κατ' ἀρχὰς δὲν εἶχον σχέσιν πρὸς τοὺς Καινίτας· μετὰ ταῦτα ὅμως ἀνemiχθησαν μετ' αὐτῶν καὶ διεφθάρησαν καὶ αὐτοί. Τοιοῦτοτρόπως πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐλησμόνησαν τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησεν αὐτούς, καὶ δὲν ἐξετέλουν τὸ ἅγιον αὐτοῦ θέλημα. Ὁ Θεὸς ἔνεκα τῆς ἀπείρου αὐτοῦ ἀγάπης ἔδωκε προθεσμίαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἑκατὸν καὶ εἴκοσιν ἔτων, ἵνα μετανοήσωσιν. Ἐπειδὴ ὅμως, ἀντὶ νὰ μετανοήσωσιν, ἔγειναν ἀσεβέστεροι, ἀπεφάσισεν ὁ Θεὸς νὰ ἐξολοθρεύσῃ αὐτούς πλὴν τοῦ Νῶε, ὁ ὁποῖος μόνος ἦτο δίκαιος καὶ εὐσεβής. Διέταξε λοιπὸν τοῦτον ὁ Θεὸς νὰ κατασκευάσῃ κιβωτόν (δηλ. μέγα πλοῖον), νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν αὐτός, ἡ γυνὴ αὐτοῦ, οἱ τρεῖς αὐτοῦ υἱοί, Σήμ, Χάμ καὶ Ἰάφεθ, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, ἀφοῦ παραλάβῃ ἀνὰ τρία καὶ ἡμισυ (2) ζεύγη ἐκ πάντων τῶν ζῶων τῶν καθαρῶν καὶ ἀνὰ ἓν ζεύγος ἐκ πάντων τῶν ζῶων τῶν ἀκαθάρτων, καὶ νὰ προμηθευθῇ τὰ ἀναγκαῖα πρὸς διατροφήν αὐτοῦ, τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ καὶ τῶν ζῶων. Ἀφ' οὗ ὁ Νῶε ἐξε-

1) Ὁ Ἀδὰμ. ἔζησεν ἑνακόσια τριάκοντα ἔτη.

2) Τὸ ἡμισυ ζεύγος ἦτο ἄρρεν προωρισμένον εἰς θυσίαν πρὸς τὸν Θεόν.

τέλεσε τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, ἤρχισε νὰ βρέχη ἀδιακόπως ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ νύκτας. Πάντες οἱ ἐκτὸς τῆς κιβωτοῦ ἄνθρωποι καὶ πάντα τὰ ἐκτὸς αὐτῆς ζῶα ἐπνίγησαν. Ἡ δὲ κιβωτὸς ἐκάθισε μετὰ ἑκατὸν πενήτηκοντα ἡμέρας ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Ἀρμενίας Ἀραράτ. Μετὰ ἐννέα μῆνας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κατακλισμοῦ ὁ Νῶε, θέλων νὰ βεβαιωθῇ ἂν ἐξηράνθη ἡ γῆ, ἀφ' οὗ ἤδη εἶχον φανῆ αἱ κορυφαὶ τοῦ ἀρμενικοῦ ὄροπεδίου, ἀπέστειλε τὸν κόρακα, ὁ ὁποῖος, ἐπειδὴ εὗρε πτώματα πρὸς τροφήν, δὲν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν κιβωτόν. Μετὰ ταῦτα ἀπέστειλε τὴν περιστερὰν, ἡ ὁποία, ἐπειδὴ δὲν εὗρε τόπον νὰ σταθῇ, διότι δὲν κἀθήται ἐπὶ πτωμάτων, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν κιβωτόν. Μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας ἀπέστειλε πάλιν τὴν περιστερὰν, ἡ ὁποία ἐπανῆλθε καὶ ἔφερεν εἰς τὸ στόμα αὐτῆς φύλλον ἐλαίας. Μετ' ἄλλας ἑπτὰ ἡμέρας ἀπέστειλε τρίτην φοράν τὴν περιστερὰν, ἡ ὁποία δὲν ἐπανῆλθε πλέον. Ἐνοήσας ἐκ τούτου ὁ Νῶε, ὅτι ἐξηράνθη ἡ γῆ, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς κιβωτοῦ μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ καὶ τῶν ζῴων ἐν ἔτος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κατακλισμοῦ. Ἡ πρώτη πράξις τοῦ Νῶε μετὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς κιβωτοῦ ἦτο νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν. Ἐκτίσε λοιπὸν ὁ εὐσεβὴς ἀνὴρ θυσιαστήριον καὶ προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν Θεὸν ἀνά ἐν ἐκ πάντων τῶν ζῴων τῶν καθαρῶν. Ὁ δὲ Θεὸς διεβεβαίωσε τὸν Νῶε, ὅτι οὐδέποτε πλέον θὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς ἀθρώπους διὰ κατακλισμοῦ· ἔδωκε δὲ ὡς σημεῖον τῆς διαβεβαίωσης ταύτης τὸ οὐράνιον τόξον ἢ τὴν ἵριδα. Μετὰ τοῦτο ἠλόγησεν ὁ Θεὸς τὸν Νῶε καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ διὰ τῶν ἐξῆς λέξεων « Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς ».

« Πάσας τὰς καρδίας ἐτάζει Κύριος καὶ πᾶν ἐνθύμημα γινώσκει· ἐὰν ζητήσῃς αὐτόν, εὐρεθήσεται σοι· καὶ ἐὰν καταλείψῃς αὐτόν, καταλείψει σε εἰς τέλος » (Α' Παραλ. κη' 9).

§ 5. Ἡ πυργοποιία.

(Γεν. ια')

Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Νῶε, ἀναγορήσαντες ἐκ τῆς χώρας τοῦ Ἀ-

ραράτ, διηυθύνθησαν πρὸς νότον καὶ ἀνατολὰς καὶ κατόκησαν εἰς
τινα πεδιάδα τῆς Σενάαρ (Βαβυλωνίας). Ἐκεῖ ἀπεφάσισαν νὰ
κτίσωσι πόλιν καὶ πύργον, τοῦ ὁποίου ἡ κορυφή νὰ φθάνη μέχρι
τοῦ οὐρανοῦ, ἵνα καταστήσωσι τὸ ὄνομα αὐτῶν ἔνδοξον. Καὶ ἤρ-
χισε μὲν τὸ ἔργον, ἀλλὰ δὲν προухώρησε πολὺ· διότι ὁ Θεός, τι-
μωρῶν τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ ἀλαζονείαν αὐτῶν, συνέχευε τὴν
γλῶσσαν, ὥστε ὁ εἷς δὲν ἐνόει τὸν ἄλλον. Διὰ τοῦτο ὠνομάσθη
ἡ πόλις Βαβέλ, δηλαδὴ σύγχυσις. Μετὰ ταῦτα ὁ Θεός διεσκόρ-
πισε τοὺς ἀπογόνους τοῦ Νῶε εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. Καὶ οἱ μὲν
ἀπόγονοι τοῦ Σῆμ (Σημιῖται) κατόκησαν τὴν Ἀσίαν, οἱ δὲ ἀπό-
γονοι τοῦ Χάμ (Χαμιῖται) τὴν Ἀφρικὴν, οἱ δὲ ἀπόγονοι τοῦ Ἰ-
άφεθ (Ἰαφεθῖται) τὴν Εὐρώπην.

« Ὁ καυχώμενος ἐν Κυρίῳ καυχάσθω » (Β' Κορινθ. ι' 17).

ΤΜΗΜΑ Β΄.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΩΝ ΤΩΝ ΙΣΡΑΗΛΙΤΩΝ (1)

(2210—1920 π. Χ.)

§ 6. Ἀβραάμ.

(Γεν. ια΄—ιε΄, ιζ΄—ιν΄)

Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Νῶε, ἀφοῦ διεσπάρησαν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ἐλάτρευον πλέον τὸν δημιουργόν, ἀλλὰ τὰ δημιουργήματα αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε νὰ ἐκλέξῃ ἓνα λαόν, ὃ ὁποῖος ὄφειλε νὰ διατηρῇ τὴν λατρείαν αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ἔμελλε νὰ προέλθῃ ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν πόλιν τῆς Μεσοποταμίας Χαρρὰν κατοίκει εὐσεβὴς τις ἄνθρωπος ὀνομαζόμενος Ἀβραάμ, υἱὸς τοῦ Θάρρα. Πρὸς τοῦτον εἶπεν ὁ Θεός· Ἄφῃσον τὴν πατρίδα σου καὶ τοὺς συγγενεῖς σου καὶ τὸν πατρικόν σου οἶκον καὶ ἐλθέ εἰς τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν θά σοι δείξω. Καὶ θά σε καταστήσω μέγα ἔθνος καὶ θά σε εὐλογῆσω καὶ θά σε ἀνυψώσω· καὶ θά εὐλογηθῶσι διὰ σοῦ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. Ὁ Ἀβραάμ ὑπήκουσε προθύμως εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπῆλθεν ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ μετὰ τῆς γυναικὸς Σάρρας καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ Λῶτ, ἀφ' οὗ παρέλαβον πάντας τοὺς δούλους καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν. Ἦλθον δὲ εἰς τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν εἰς αὐτοὺς ὁ Θεός, ἧτοι εἰς τὴν Χαναάν (2),

1) Πατριάρχαι τῶν Ἰσραηλιτῶν ὀνομαζόμενοι οἱ γενάρχαι αὐτῶν, δηλ. ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἰσαάκ, ὁ Ἰακώβ καὶ οἱ δώδεκα αὐτοῦ υἱοί.

2) Χαναάν ὀνομάσθη ἡ χώρα ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Χάμ Χαναάν, τοῦ ὁποίου οἱ ἀπόγονοι, ἐλθόντες ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, κατοίκησαν εἰς αὐτήν. Ὀνομάζεται δὲ ἡ Χαναάν εἰς μὲν τὴν ἀγίαν Γραφήν καὶ Γῆ τῆς ἐπαγγελίας, δηλ. τῆς ὑποσχέσεως, διότι ταύτην ὑπέσχεθη ὁ Θεός εἰς τοὺς πατριάρχας καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν,

καὶ κατόκησαν κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν πόλιν Συχέμ, ἔπειτα δὲ πέρα εἰς τῆς πόλεως Βαιθήλ (1).

Τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Λώτ τὰ κτήματα ἐπολλαπλασιάσθησαν· ἐπειδὴ δὲ ἡ χώρα δὲν εἶχε βοσκὴν ἀρκετὴν εἰς τόσα ζῶα, συνέβαιεν ἕρις μεταξὺ τῶν ποιμένων τοῦ Ἀβραάμ καὶ τῶν ποιμένων τοῦ Λώτ. Ὁ Ἀβραάμ, φίλος τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς εἰρήνης, εἶπε πρὸς τὸν Λώτ· Ἄς μὴ εἶναι, παρακαλῶ, ἕρις μεταξὺ ἐμοῦ καὶ σοῦ, μηδὲ μεταξὺ τῶν ποιμένων μου καὶ τῶν ποιμένων σου· διότι εἴμεθα ἀδελφοί. Ἀποχωρίσθητι λοιπὸν ἀπ' ἐμοῦ· ἐάν σὺ ὑπάγῃς εἰς τὰ ἀριστερά, ἐγὼ θὰ ὑπάγω εἰς τὰ δεξιὰ· ἐάν σὺ εἰς τὰ δεξιὰ, ἐγὼ εἰς τὰ ἀριστερά. Ὁ Λώτ, ἰδὼν τὴν εὐφορωτάτην περιχώρον τοῦ Ἰορδάνου, δηλ. τὴν κοιλάδα, ἡ ὁποία ἐκτείνεται ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ ἀπὸ τῆς λίμνης Γεννησαρέτ μέχρι τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, ἐξέλεξεν αὐτὴν ὡς κατοικίαν καὶ ἔστησε τὰς σκηνὰς αὐτοῦ μέχρι τῆς πόλεως τῶν Σοδόμων· ὁ δὲ Ἀβραάμ κατόκησε πλησίον τῆς πόλεως Χεβρών.

Ἡμέραν τινὰ ὁ Λώτ ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ ἐχθρῶν. Τοῦτο μὲθ' ὁ Ἀβραάμ καταδιώκει μετὰ τῶν δούλων καὶ τῶν συμμάχων τοὺς ἐχθρούς, κατανικᾷ αὐτούς καὶ ἐλευθερώνει τὸν ἀνεψιόν. Ὅτε δὲ ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς μάχης μετὰ πολλῶν λαφύρων προϋπήνησαν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς τῶν Σοδόμων καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Σαλήμ (δηλ. τῆς Ἱερουσαλήμ) Μελχισεδέκ, ὁ ὁποῖος ἦτο σύναμα καὶ ἱερεὺς τοῦ Ὑψίστου. Ὁ Μελχισεδέκ προσέφερεν εἰς τὸν Ἀβραάμ ἄρτον καὶ οἶνον καὶ ἠλόγησεν αὐτόν, ὁ δὲ Ἀβραάμ ἔδωκεν εἰς αὐτόν τὸ δέκατον ἀπὸ πάντων τῶν λαφύρων.

ὑπὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων *Παλαιστίνη* ἀπὸ τῶν Φιλισταίων, οἱ ὁποῖοι κατόκουν Ν.Δ. αὐτῆς· ὑπὸ δὲ τῶν χριστιανῶν *Ἁγία Γῆ*, διότι αὐτοῦ διέμειναν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρῶτοι μάρτυρες τῆς πίστεως.

1) Ὁ Ἀβραάμ ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν Χανααναίων Ἑβραῖος, δηλ. *περάτης* ὡς ἐλθὼν ἐκ τῆς πέραν τοῦ ποταμοῦ Εὐφράτου χώρας, τουτέστιν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας. Ἐκ τοῦ Ἀβραάμ δὲ ὠνομάσθησαν οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ *Ἑβραῖοι*.

Ὁ Ἀβραάμ ἦτο ἄτεκνος· διὰ τοῦτο δὲ ἔλυπεῖτο πολὺ καὶ εἶπε πρὸς τὸν Θεόν· Κύριε Θεέ, τί με ὠφελοῦσι τὰ πλούτη καὶ ἡ δύναμις, ἀφ' οὗ δὲν ἔχω τέκνα καὶ θά με κληρονομήσῃ ὁ ἐπιστάτης μου Ἐλιέζερ ὁ Δαμασκηνός (δηλ. ὁ καταγόμενος ἐκ Δαμασκού); Τότε ὁ Θεὸς εἶπε πρὸς αὐτόν· Ὅχι· δὲν θά σε κληρονομήσῃ αὐτός, ἀλλ' ὅστις ἐξέλθῃ ἐκ σοῦ. Τὸ δὲ σπέρμα σου (τουτέστιν οἱ ἀπόγονοί σου) θά πληθυνθῇ ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ Ἀβραάμ ἐπίστευσεν εἰς τοῦτο. Ὅτε δὲ ἦτο ἐνενήκοντα ἐννέα ἐτῶν ἡ δὲ Σάρρα ὀγδοήκοντα ἐννέα, διεβεβαίωσεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ὅτι μετὰ ἓν ἔτος θά γεννήσῃ ἐκ τῆς Σάρρας υἱόν, τὸν ὀποῖον θά ὀνομάσῃ Ἰσαάκ. Μετ' ὀλίγον ἐνεφανίσθη πάλιν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ἀβραάμ. Ὁ Ἀβραάμ ἐκάθητο περὶ τὴν μεσημβρίαν πρὸ τῆς σκηνῆς, ὅτε εἶδεν ἐξαίφνης τρεῖς ἄνδρας, δηλ. τὸν Θεὸν καὶ δύο ἀγγέλους. Ἀμα εἶδεν αὐτούς, ἔσπευσεν εὐθὺς εἰς προὔπαντησιν καὶ παρεκάλεσε νὰ δεχθῶσι τὴν φιλοξενίαν αὐτοῦ. Οἱ ἄνδρες ἐδέχθησαν· ὁ δὲ Ἀβραάμ παρήθεσεν εἰς αὐτούς πλούσιον γεῦμα, μετὰ τὸ ὀποῖον ὁ Θεὸς εἶπε πρὸς αὐτόν, ὅτι μετὰ ἓν ἔτος θά ἐπιστρέψῃ καὶ ἡ Σάρρα θά ἔχῃ υἱόν. Τοῦτο ἀκούσασα ἡ γυναῖκα Σάρρα, ἡ ὀποία ἴστατο ὀπισθεν τῆς θύρας τῆς σκηνῆς, ἐγέλασε καθ' ἑαυτήν. Ὁ δὲ Θεὸς εἶπεν εἰς τὸν Ἀβραάμ· Διατί ἐγέλασεν ἡ Σάρρα; **Μὴ ἀδυνατήσῃ παρὰ τῷ Θεῷ ῥῆμα** (τουτέστι μήπως εἶναι κανὲν πρᾶγμα ἀδύνατον εἰς τὸν Θεόν); Καὶ πράγματι κατὰ τὸν ὀρισμὲνον χρόνον ἡ ἐνενηκοντοῦτις Σάρρα ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ.

« Πίστει καλούμενος Ἀβραάμ ὑπήκουσεν ἐλθεῖν εἰς τὸν τόπον, ὃν ἔμελλε λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν (τουτέστιν εἰς τὴν Χαναάν) καὶ ἐξῆλθε (δηλ. ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ Χαρράν) μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται » (Ἐβρ. ια' 8).

§ 7. Καταστροφὴ τῶν Σοδόμεων καὶ τῶν Γομόρρων.

(Γεν. ιη', ιθ')

Οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων Σοδόμεων καὶ Γομόρρων ἦσαν ἀσεβέστατοι. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε νὰ ἐξολοθρεύσῃ αὐτούς, πλὴν

τοῦ Λώτ, τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν δύο θυγατέρων, διότι οὗτοι μόνοι ἦσαν εὐσεβεῖς. Διέταξε λοιπὸν αὐτοὺς ὁ Θεὸς νὰ φύγωσιν ἐκ τῶν Σοδόμων καὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν πλησίον πόλιν Σηγῶρ χωρὶς νὰ στρέψωσι τὰ βλέμματα πρὸς τὰ ὀπίσω. Καὶ ὁ μὲν Λώτ καὶ αἱ θυγατέρες αὐτοῦ, ἐπειδὴ ὑπήκουσαν εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, ἤλθον σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς εἰς τὴν Σηγῶρ· ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ, ἐπειδὴ παρὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ ἠθέλησε νὰ ἴδῃ τὰ συμβαίνοντα ὅπισθεν αὐτῆς, ἔγεινε στήλη ἄλατος. Μετὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἔρριψε πῦρ καὶ θεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατίστρεψε καὶ τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα καὶ πάντα τὰ περιχώρα μετὰ τῶν κατοίκων αὐτῶν (1).

«*Σωτηρία τῶν δικαίων παρὰ Κυρίου, καὶ ὑπερασπιστὴς αὐτῶν ἔσιν ἐν καιρῷ θλίψεως*» (Ψαλμ. λη' 39).

§ 8. Δοκιμασία τοῦ Ἀβραάμ.

(Γεν. κβ')

Ὁ Θεός, θέλων νὰ δοκιμάσῃ τὴν πίστιν τοῦ Ἀβραάμ, εἶπε πρὸς αὐτόν· Λαβὲ τὸν μονογενῆ καὶ ἀγαπητόν σου υἱὸν Ἰσαὰκ καὶ ὑπάγε εἰς τὸ ὄρος Μωρία (2) καὶ θυσίασον αὐτόν ἐκεῖ. Ὅποια δοκιμασία διὰ τὸν Ἀβραάμ! Μόλις ἀπέκτησεν υἱόν, μόλις ἠσθάνθη τὴν χαρὰν καὶ ἰδοὺ διατάσσεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ θυσιάσῃ αὐτόν διὰ τῶν ἰδίων του χειρῶν! Καὶ ὅμως ὁ Ἀβραάμ ὑπακούει προθύμως εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, ἐγείρεται λίαν

1) Τὴν χώραν, ὅπου ἔκειντο τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα, πρὸς Ν. τῆς Ἀσφαλιτίτιδος λίμνης ἢ Νεκρᾶς θαλάσσης, ἐκάλυψαν βραδύτερον τὰ ὕδατα τῆς αὐτῆς λίμνης. Ὀνομάζεται δὲ ἡ λίμνη αὕτη Ἀσφαλιτῆς μὲν, διότι περιέχει ἀσφαλτον, Νεκρὰ δὲ θάλασσα, διότι οὔτε φυτὸν οὔτε ζῶον φαίνεται, ὅτι ὑπάρχει ἐντὸς αὐτῆς.

2) Ὅρος τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου μετὰ ταῦτα ὁ Σολομῶν ἔκτισε τὸν Ναόν.

πρωί καὶ μετὰ τριήμερον πορείαν ἔρχεται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους. Ἀναβαίνουνσι δὲ αὐτὸ πατήρ καὶ υἱός, καὶ ὁ μὲν πατήρ κρατεῖ τὸ πῦρ καὶ τὴν μάχαιραν διὰ τὴν θυσίαν, ὁ δὲ υἱός φέρει ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ ξύλα διὰ τὴν θυσίαν. Καθ' ὁδὸν ἐρωτᾷ ὁ Ἰσαὰκ τὸν πατέρα αὐτοῦ· Πάτερ μου, ἰδοὺ τὸ πῦρ καὶ τὰ ξύλα, ἀλλὰ ποῦ εἶναι τὸ πρόβατον; Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ υἱοῦ διαπερῶσι τὴν καρδίαν τοῦ πατρὸς ὡς δίστομος μάχαιρα καὶ ὁμῶς προσποιεῖται τὸν ἀτάραχον καὶ ἀποκρίνεται· Ὁ Θεός, τέκνον μου, θά φροντίσῃ περὶ τοῦ προβάτου. Ἄφ' οὗ δὲ ἦλθον εἰς τὸ ὄρος, ὁ Ἀβραάμ οἰκοδομῆι θυσιαστήριον, θέτει ἐπ' αὐτοῦ τὰ ξύλα, δίνει τὸν Ἰσαὰκ καὶ θέτει αὐτὸν ἐπὶ τῶν ξύλων· ἐκτείνει ἔπειτα τὴν χεῖρα καὶ λαμβάνει τὴν μάχαιραν, ἵνα σφάξῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Κατὰ τὴν στιγμὴν ὁμῶς ταύτην ἄγγελος Κυρίου καλεῖ αὐτὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγων· Ἀβραάμ, μὴ βάλῃς τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τοῦ παιδίου καὶ μὴ πράξῃς τι εἰς αὐτό· διότι ἀπέδειξας, ὅτι φοβεῖσαι τὸν Θεόν, ἀφ' οὗ χάριν αὐτοῦ καὶ τὸν μονογενῆ σου υἱὸν ἔσπευσας νὰ θυσιάσῃς. Ἐστράφη τότε ὁ Ἀβραάμ καὶ εἶδε κριόν, ὁ ὁποῖος ἐκρατεῖτο εἰς τὸ δάσος ἀπὸ τῶν κεράτων. Τοῦτον ἔλαβε καὶ ἐθυσίασεν ἀντὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἄγγελος διεβεβαίωσε τὸν Ἀβραάμ, ὅτι, ἐπειδὴ ἀπέδειξε τὴν πίστιν αὐτοῦ, ὁ Θεὸς θά ὑπερευλογήσῃ αὐτὸν καὶ θά ὑπερπληθύνῃ τὸ γένος αὐτοῦ, ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης, καὶ ὅτι διὰ τοῦ γένους αὐτοῦ θά εὐλογηθῶσι πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς.

«Μακάριος ἀνὴρ, ὃς ὑπομένει πειρασμὸν· ἔτι δοκιμὸς γενόμενος λήφεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο Κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν» (Ἰακώβ. α' 12).

§ 9. Γάμος τοῦ Ἰσαὰκ.

(Γεν. κδ')

Μετά τινα ἔτη ἀπέθανεν ἡ Σάρρα· ὁ δὲ Ἀβραάμ ἔθαψεν αὐτὴν εἰς τι σπήλαιον, τὸ ὁποῖον ἔκειτο πλησίον τῆς πόλεως Χεβρών καὶ τὸ ὁποῖον ἠγόρασεν, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς οἰκογενειακὸς τάφος. Εἰς

τὸ σπήλαιον δὲ τοῦτο ἐτάφησαν μετὰ ταῦτα καὶ ὁ Ἀβραὰμ καὶ ὁ Ἰσαὰκ καὶ ἡ Ῥεβέκκα καὶ ὁ Ἰακώβ καὶ ἡ Λεία (1).

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Σάρρας ὁ Ἀβραὰμ ἀπεφάσισε νὰ νυμφεύσῃ τὸν Ἰσαὰκ καὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν γυναῖκα οὐχὶ ἐκ τῶν θυγατέρων τῶν Χανααναίων, ἀλλ' ἐκ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι ἔζων εἰς τὴν πατρίδα. Ἐκάλεσε λοιπὸν τὸν πιστὸν αὐτοῦ ἐπιστάτην Ἐλιέζερ καὶ παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν νὰ μεταβῆ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ καὶ νὰ ἐλθέῃ γυναῖκα τοῦ Ἰσαὰκ ἐκ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ. Ὁ Ἐλιέζερ ὑπήκουσε προθύμως, ἐφόρτωσεν ἐπὶ δέκα καμήλων διάφορα δῶρα καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πόλιν τῆς Μεσοποταμίας Χαρράν, ὅπου κατοικεῖ ὁ Ναχώρ, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἀβραὰμ. Ὅτε δὲ ἔφθασεν ἔξω τῆς πόλεως ταύτης, ἐστάθη πλησίον τοῦ φρέατος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐλάμβανον ὕδωρ αἱ θυγατέρες τῶν πολιτῶν, καὶ προσηυχῆθη εἰς τὸν Θεὸν ὡς ἑξῆς· Κύριε, ἅς συμβῆ, ὥστε ἡ κόρη ἐκείνη, παρὰ τῆς ὁποίας ἐγὼ θὰ ζητήσω ὕδωρ καὶ αὐτὴ θὰ μοι δώσῃ καὶ θὰ ποτίσῃ τὰς καμήλους μου, αὕτὴ νὰ εἶναι ἡ γυνή, τὴν ὁποίαν προώρισας διὰ τὸν Ἰσαὰκ. Μόλις ἐτελείωσε τὴν προσευχὴν ὁ Ἐλιέζερ καὶ ἰδοὺ ἔρχεται κόρη ὠραιότατη, ἡ Ῥεβέκκα, θυγάτηρ τοῦ Βαθουήλ, υἱοῦ τοῦ Ναχώρ. Ἀφ' οὗ δὲ ἐγένισε τὴν ὕδριαν αὐτῆς καὶ ἠτοιμάζετο νὰ ἀναχωρήσῃ, ἐπλησίασε πρὸς αὐτὴν ὁ Ἐλιέζερ καὶ εἶπε· Δός μοι, παρακαλῶ, νὰ πῶ ὀλίγον ὕδωρ ἐκ τῆς ὕδριας σου. Ἡ Ῥεβέκκα εὐχαρίστως ἔδωκεν εὐθὺς εἰς αὐτὸν νὰ πῆ καὶ ἐπότισε τὰς καμήλους αὐτοῦ. Τότε ὁ Ἐλιέζερ ἐδῶρησεν εἰς τὴν Ῥεβέκκαν πολὺτιμα δῶρα καὶ ἠρώτησεν αὐτὴν τίνας θυγάτηρ εἶναι καὶ ἂν ὑπάρχει εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς αὐτῆς τόπος, ἵνα διανυκτερεύσῃ αὐτὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοῦ. Ἡ κόρη ἀπεκρίθη· Εἶμαι θυγάτηρ τοῦ Βαθουήλ καὶ ὑπάρχει εἰς τὸν πατρικὸν μου οἶκον καὶ τόπος πρὸς διανυκτέρευσιν σου καὶ τῶν ἀνθρώπων σου καὶ τροφὴ ἄφθονος διὰ τὰς καμήλους. Ἐκ τῆς ἀποκρίσεως τῆς κόρης διεβεβαιώθη ὁ Ἐλιέζερ, ὅτι

1). Ἡ Ῥαχὴλ ἐτάφη πλησίον τῆς πόλεως τῆς Ἰουδαίας Βηθλεέμ.

αὐτὴ εἶναι ἢ γυνὴ ἢ προωρισμένη διὰ τὸν Ἰσαάκ. Καὶ αὐτὸς μὲν ἠὲ χαρίσθησε τὸν Θεόν, διότι εἰσηκούσθη ἢ προσευχὴ αὐτοῦ, ἢ δὲ Ῥεβέκκα ἔτρεξεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς καὶ διηγήθη τὰ πάντα εἰς τὴν μητέρα. Ὁ Λάβαν, ὁ ἀδελφὸς τῆς Ῥεβέκκας, μαθὼν ταῦτα ἔσπευσεν εὐθὺς εἰς προὔπαντησιν τοῦ ξένου καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν, ὅπου παρετέθη δεῖπνον. Ἄλλ' ὁ Ἐλιέζερ εἶπε· Δὲν θὰ φάγω πρὶν εἶπω εἰς ὑμᾶς διατί ἦλθον· διηγήθη δὲ πάντα τὰ συμβάντα. Τότε οἱ γονεῖς τῆς Ῥεβέκκας εἶπον· Βλέπομεν φανερώς, ὅτι εἶναι θέλημα Κυρίου νὰ γείνη ἡ Ῥεβέκκα σύζυγος τοῦ Ἰσαάκ. Ἐπειτα ἐκάλεσαν τὴν Ῥεβέκκαν καὶ ἠρώτησαν αὐτὴν ἂν θέλει νὰ ὑπάγῃ μετὰ τοῦ Ἐλιέζερ καὶ νὰ γείνη σύζυγος τοῦ Ἰσαάκ. Ἡ Ῥεβέκκα συγκατετέθη. Ὁ δὲ Ἐλιέζερ, παραλαβὼν αὐτὴν, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Χαναάν, ὅπου ἔγειναν δεκτοὶ μὲ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν ὑπὸ τοῦ Ἰσαάκ καὶ τοῦ Ἀβραάμ.

Ὁ Ἀβραάμ ἀπέθανε πολὺ γέρον εἰς ἡλικίαν ἑκατὸν ἑβδομηκοντα πέντε ἐτῶν.

«*Ἐδλογία πατρὸς σιηρίζει οἴκους τέκνων, κατάρα δὲ μητρὸς ἔκκριζοῖ θεμέλια*» (Σοφ. Σειρ. γ' 9).

§ 10. υἱοὶ τοῦ Ἰσαάκ.

(Γεν. κε', κζ', κη')

Ἡ Ῥεβέκκα ἐγέννησε διδύμους υἱούς, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν πρωτότοκος ὠνομάσθη Ἡσαῦ, ὁ δὲ δευτερότοκος Ἰακώβ. Καὶ ὁ μὲν Ἡσαῦ διέμενον εἰς τοὺς ἀγρούς κυνηγῶν, ὁ δὲ Ἰακώβ ἔζη εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν. Ἠγάπα δὲ ὁ μὲν πατὴρ τὸν Ἡσαῦ, διότι αὐτὸς εἶχε τὰ πρωτοτόκια καὶ διότι ἔφερεν εἰς αὐτὸν κυνήγιον, ἢ δὲ μήτηρ τὸν Ἰακώβ, διότι ἔμενε πλησίον αὐτῆς. Ἡμέραν τινὰ ἦλθεν ὁ Ἡσαῦ ἐκ τῶν ἀγρῶν πειναλέος καὶ εὔρε τὸν Ἰακώβ μαγειρεύοντα φακὰς, ἐκ τῶν ἰσπίων ἐζήτησεν. Ὁ Ἰακώβ ἠθέλησε νὰ ἐμεταλλευθῇ τὴν μεγάλην πείναν τοῦ ἀδελφοῦ καὶ εἶπε· Σοὶ δίδω, ἐάν μοι πωλήσῃς σήμερον τὰ πρωτοτόκιά σου. Ὁ δὲ ἀσυλλόγιστος Ἡσαῦ προθύμως ἐπώλησεν αὐτὰ.

Οὕτω δὲ ἀντὶ ὀλίγης φακῆς ἀπώλεσε τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ, τουτέστι τὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῆς ὅλης οἰκογενείας καὶ τὸ δικαίωμα εἰς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ περὶ κατακτήσεως τῆς Χαναάν.

Ὁ Ἰσαὰκ ἐγήρασε καὶ δὲν ἔβλεπεν. Ἐκάλεσε δὲ τὸν Ἡσαῦ καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Γιέ μου, ἰδοὺ ἐγήρασα καὶ δὲν γνωρίζω τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου μου· λαβὲ λοιπὸν τὰ ὄπλα σου καὶ ἔξελθε εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ κυνήγησον καὶ ἐτοίμασον τὰ φαγητά, τὰ ὅποια ἀγαπῶ, καὶ φέρε μοι νὰ φάγω, ἵνα σε εὐλογήσω πρὶν ἀποθάνω. Ἡ Ῥεβέκκα, ἀκούσασα ταῦτα, εἶπε πρὸς τὸν Ἰακώβ· Γιέ μου, ὕπαγε εἰς τὸ ποίμνιον καὶ λαβὲ δύο ἐρίφια, ἐκ τῶν ὁποίων θὰ ἐτοιμάσω τὰ ἀρεστά εἰς τὸν πατέρα σου φαγητά· ταῦτα δὲ φέρε εἰς αὐτόν νὰ φάγῃ, ἵνα σε εὐλογήσῃ πρὶν ἀποθάνῃ. Ὁ Ἰακώβ ἔξετέλεσε τὴν παραγγελίαν τῆς μητρός. Αὕτη δὲ, ἀφ' οὗ ἠτοίμασε τὰ φαγητά, ἐνέδυσσε τὸν Ἰακώβ τὰ ἐνδύματα τοῦ Ἡσαῦ, ἐκάλυψε τὰς χεῖρας καὶ τὰ γυμνά μέρη τοῦ λαιμοῦ αὐτοῦ διὰ τῶν δερμάτων τῶν ἐρίφιων, ἵνα εἶναι δασύς, ὡς ὁ Ἡσαῦ, καὶ ἀπίστευται αὐτόν πρὸς τὸν πατέρα. Ὁ Ἰσαὰκ ἐρωτᾷ τὸν Ἰακώβ· Τίς εἶσαι, τέκνον μου; Οὗτος δὲ ἀποκρίνεται· Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἡσαῦ ὁ πρωτότοκός σου υἱός. Ἐξετέλεσα τὴν διαταγὴν σου καὶ τώρα φάγε ἐκ τοῦ κυνηγίου μου, ἵνα με εὐλογήσῃς. Ὁ Ἰσαὰκ, ὑποπεύσας ἐκ τῆς φωνῆς, λέγει· Πλησίασον, τέκνον μου, ἵνα σε ψηλαφήσω, ἂν τῷ ὄντι σὺ εἶσαι ὁ υἱός μου Ἡσαῦ ἢ οὐχί. Ὁ Ἰακώβ ἐπλησίασεν. Ὁ δὲ Ἰσαὰκ, ψηλαφήσας αὐτόν, διστάζει καὶ λέγει· Ἡ μὲν φωνὴ φωνὴ Ἰακώβ, αἱ δὲ χεῖρες χεῖρες Ἡσαῦ. Ἰνα δὲ βεβαιωθῇ, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Ἡσαῦ, ἐρωτᾷ πάλιν· Σὺ εἶσαι ὁ υἱός μου Ἡσαῦ; Μάλιστα, ἀποκρίνεται ὁ Ἰακώβ. Τότε ὁ Ἰσαὰκ λέγει πρὸς αὐτόν· Πρόσφερε μοι ἐκ τοῦ κυνηγίου σου, ἵνα φάγω καὶ σε εὐλογήσω. Ὁ Ἰακώβ προσέφερεν ὁ δὲ Ἰσαὰκ, ἀφ' οὗ ἔφαγε καὶ ἔπιεν, ἠλόγησεν αὐτόν. Μόλις ὁμως ἐξῆλθεν ἐκ τῆς οἰκίας ὁ Ἰακώβ καὶ εἰσέρχεται ὁ Ἡσαῦ φέρων τὰ ἀγαπητά εἰς τὸν πατέρα φαγητά. Μανθάνει τότε τὴν ἀδελφικὴν ἀπάτην καὶ ὀργίζεται καὶ ἀποφασίζει νὰ φονεύσῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς, ἵνα μὴ λυπήσῃ

αὐτόν. Ἡ δὲ Ῥεβέκκα, μαθοῦσα τοῦτο, συμβουλεύει τὸν Ἰακώβ νὰ φύγη εἰς τὴν Χαρρὰν καὶ νὰ μείνη ἐκεῖ πλησίον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Λάβαν, μέχρις οὗ παρέλθῃ ἡ ὀργὴ τοῦ Ἡσαῦ. Εἰς τοῦτο δὲ συνεφώνησε καὶ ὁ Ἰσαάκ, ὁ ὁποῖος παρήγγειλεν εἰς τὸν Ἰακώβ νὰ λάβῃ γυναῖκα ἐκ τῶν θυγατέρων τοῦ Λάβαν.

§ 11. Φυγὴ τοῦ Ἰακώβ.

(Γεν. κη')

Ὁ Ἰακώβ ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πόλεως Βηρσαβεί, εἰς τὴν ὁποίαν κατόκει τότε ὁ Ἰσαάκ, καὶ ἦλθε τὴν ἑσπέραν εἰς τινα τόπον, ὅπου ἠναγκάσθη νὰ διανυκτερεύσῃ· διότι ἕνεκα τοῦ σκότους δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ. Λαβῶν δὲ λίθον ἔθηκεν αὐτὸν προσκεφάλαιον καὶ κοιμήθη. Εἰς τὸν ὕπνον εἶδε κλίμακα, τῆς ὁποίας ἡ μὲν βᾶσις ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ δὲ κορυφὴ ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, οἱ δὲ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἀνέβαινον εἰς αὐτὴν καὶ κατέβαινον· ὑπεράνω δὲ αὐτῆς ἵστατο ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ· καὶ τοῦ Ἰσαάκ· τὴν γῆν, ἐπὶ τῆς ὁποίας κοιμάσαι, θὰ δώσω εἰς σὲ καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους σου, οἱ ὅποιοι θὰ πληθυνθῶσιν ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης· διὰ σοῦ καὶ διὰ τῶν ἀπογόνων σου θὰ εὐλογηθῶσι πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς· ἰδοὺ ἐγὼ εἶμαι μετὰ σοῦ καὶ θὰ σε διαφυλάττω πανταχοῦ, ὅπου θὰ ὑπάγῃς, καὶ θὰ σε ἐπαναφέρω εἰς τὴν γῆν ταύτην. Ὁ Ἰακώβ ἠγέρθη ἐντρομος ἐκ τοῦ ὕπνου καὶ εἶπεν· Ὡς φοβερός ὁ τόπος οὗτος· οὐκ ἔστι τοῦτο ἀλλ' ἢ οἶκος Θεοῦ καὶ αὕτη ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ· ταυτέστι· πόσον φοβερός εἶναι ὁ τόπος οὗτος! Ὁ τόπος οὗτος δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ κατοικία τοῦ Θεοῦ καὶ πύλη, ἡ ὁποία φέρει εἰς τὸν οὐρανόν. Τὸν λίθον δέ, τὸν ὁποῖον εἶχε προσκεφάλαιον, ἔστησεν ὀρθόν καὶ ἔχυσεν ἔλαιον ἐπ' αὐτοῦ, ἵνα καθιερώσῃ εἰς τὸν Θεόν. Ὀνόμασε δὲ τὴν παρακειμένην πόλιν, δηλαδὴ τὴν Λούζ, Βαιθήλ (1). Τέλος ηὐχέθη εἰς

1) Εἶναι λέξις ἐβραϊκὴ καὶ σημαίνει οἶκον Θεοῦ.

τὸν Θεόν, ὅτι, ἐὰν διαφυλάξῃ αὐτὸν καθ' ὁδὸν καὶ ἐπαναφέρῃ σῶον καὶ ἀβλαβῆ εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον, θά μεταβάλῃ τὸν λίθον τοῦτον εἰς θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ καὶ θά προσφέρῃ εἰς τὸν Θεὸν τὸ δέκατον ἐκ πάντων τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ.

«Θεὸς ἐγγίζων ἐγὼ εἰμι καὶ οὐχὶ Θεὸς πόρρωθεν. Εἰ κρυβήσεται τις ἐν κρυφίοις, καὶ ἐγὼ οὐκ ὄψομαι αὐτόν; Μὴ οὐχὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ; (Ἱερ. κγ' 23, 24).

§ 12. Ἰακώβ καὶ Λάβαν.

(Γεν. κθ')

Ὁ Ἰακώβ, ἐλθὼν εἰς τὴν Χαρράν, κατέλυσε πλησίον τοῦ θείου αὐτοῦ Λάβαν, ὁ ὁποῖος εἶχε δύο θυγατέρας, πρεσβυτέραν μὲν τὴν Λείαν, νεωτέραν δὲ τὴν Ραχήλ. Καὶ ἡ μὲν Λεία δὲν ἦτο τόσοσ ὠραία, ἡ δὲ Ραχήλ ἦτο ὠραιότατη. Ὁ Ἰακώβ ἠγάπησε τὴν Ραχήλ καὶ εἶπε πρὸς τὸν Λάβαν: Σὲ ὑπηρετῶ ἑπτὰ ἔτη, ἐὰν μοι δώσης γυναῖκα τὴν Ραχήλ. Ὁ Λάβαν παρεδέχθη. Μετὰ τὴν παρέλευσιν ὅμως τῆς ἑπταετίας ὁ Λάβαν ἔδωκεν εἰς τὸν Ἰακώβ ἀντὶ τῆς Ραχήλ τὴν Λείαν, τὴν ὁποίαν ὁ Ἰακώβ κατὰ τοὺς γάμους δὲν ἀνεγνώρισε, διότι ἔφερε πέπλον πυκνόν. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Ἰακώβ ἔλαβε τὴν πρέπουσαν τιμωρίαν. Ὅπως αὐτὸς ἄλλοτε ἠπάτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον παρυσιάσθη ὡς Ἡσαῦ, τοιοῦτοτρόπως ἠπατήθη τὴν ὥρα ὑπὸ τοῦ Λάβαν. Τὴν ἀπάτην δὲ ταύτην ἀνεκάλυψε τὴν ἐπιούσαν καὶ ἐξέφρασε παράπονα εἰς τὸν πενθερὸν αὐτοῦ· οὗτος ὅμως εἶπεν, ὅτι εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ εἶναι συνήθεια νὰ ὑπανδρευῆται πρώτη ἡ πρεσβυτέρα καὶ ἔπειτα ἡ νεωτέρα, ὑπεσχέθη ὅμως εἰς αὐτὸν τὴν νεωτέραν, ἐὰν ὑπηρετήσῃ ἄλλα ἑπτὰ ἔτη. Ὁ Ἰακώβ συγκατετέθη· ὁ δὲ Λάβαν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας καὶ τὴν Ραχήλ.

«*Ἐν ᾧ κρίματι κρίνεις κριθήσεσθε (1), καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν*» (2) (Ματθ. ζ' 2).

1) *Κρίνειν, κριμα* κατακρίνειν, κατάκριμα.

2) Δηλ. ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

§ 13. Ἐπιστροφή τοῦ Ἰακώβ.

(Γεν. 28—29).

Ὁ Ἰακώβ ἐγέννησε τοὺς ἐξῆς δώδεκα υἱούς, Ρουβήν, Συμεών, Λευί, Ἰούδαν, Ἰσσάχαρ, Ζαβουλών, Δάν, Νεφθαλεὶμ, Γάδ, Ἀσήρ, Ἰωσήφ καὶ Βενιαμίν (ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη βραδύτερον εἰς τὴν Χαναάν). Ἀφ' οὗ δὲ ἔμεινεν εἰς τὴν Χαρρὰν εἴκοσιν ἔτη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, παραλαβὼν τὰς γυναῖκας, τὰ παιδιά, τοὺς δούλους καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἐφοβεῖτο τὴν ὀργὴν τοῦ ἀδελφοῦ Ἡσαῦ, ἰκετεύει τὸν Θεὸν γὰρ σῶσθαι αὐτὸν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Θεὸς διεβεβαίωσεν αὐτόν, ὅτι οὐδεὶς φόβος ὑπάρχει, διότι αὐτὸς διαφυλάττει αὐτόν· μετωνόμασε δὲ τότε τὸν Ἰακώβ Ἰσραὴλ καὶ ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθησαν οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ Ἰσραηλῖται. Καὶ πράγματι ὁ Ἡσαῦ, ὅτε ἔμαθεν, ὅτι πλησιάζει ὁ Ἰακώβ, τρέχει εἰς συνάντησιν αὐτοῦ, ἐναγκαλίζεται αὐτόν καὶ καταφιλεῖ, ἐν ᾧ χύνει ἄφθονα δάκρυα. Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰακώβ εἰς τὴν Χεβρὼν ἔγεινε δεκτὸς μὲ μεγίστην χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰσαὰκ (1), ὁ ὁποῖος ἀπέθανε βραδύτερον εἰς βαθὺ γῆρας ἔχων ἡλικίαν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἔτων. Ἐκ τῶν δύο υἱῶν τοῦ Ἰσαὰκ ὁ μὲν Ἰακώβ ἔμεινεν εἰς τὴν Χαναάν, ὁ δὲ Ἡσαῦ μετέβη εἰς ἄλλην χώραν κειμένην πρὸς Ν. τῆς Χαναάν. Ἀπὸ τοῦ Ἡσαῦ δέ, ὁ ὁποῖος ὠνομάσθη Ἐδώμ, κατάγονται οἱ Ἰδουμαῖοι.

«Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν», ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφιέμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν» (Ματθ. 5' 12).

§ 14. Πώλησις τοῦ Ἰωσήφ.

(Γεν. 29)

Ἐκ τῶν δώδεκα υἱῶν ὁ Ἰακώβ ἠγάπα περισσότερον τὸν

1) Ἡ μήτηρ Ρεβέκκα εἶχεν ἀποθάνει πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτοῦ.

Ἰωσήφ, διότι ἐγεννήθη κατὰ τὸ γῆρας (ὁ νεώτατος Βενιαμὴν ἦτο τότε μόλις ἐνὸς ἔτους)· διὰ τοῦτο δὲ κατεσκεύασεν εἰς αὐτὸν πολυτελέστατον ἐπανωφόριον. Διὰ τὴν προτίμησιν ὅμως ταύτην ἐμίσησαν τὸν Ἰωσήφ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ. Τὸ μῖσος δὲ τοῦτο ἠΐξησεν, ὅτε ὁ Ἰωσήφ διηγήθη εἰς αὐτοὺς τὰ ἐξῆς δύο ὄνειρα· πρῶτον, ὅτι ἔδενον δεμάτια εἰς τὴν πεδιάδα καὶ ὅτι τὸ μὲν δεμάτιον αὐτοῦ ἴστατο ὄρθιον, τὰ δὲ δεμάτια τῶν ἀδελφῶν προσεκύνουν τὸ ἑαυτοῦ· δεύτερον, ὅτι ὁ ἥλιος (ὁ πατήρ) καὶ ἡ σελήνη (ἡ μήτηρ) καὶ ἑνδεκα ἀστέρες (οἱ ἑνδεκα ἀδελφοὶ) προσεκύνουν αὐτόν. Ἡμέραν τινὰ ἀπέστειλεν ὁ Ἰακώβ τὸν Ἰωσήφ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι ἔβασκον μακρὰν τὰ πρόβατα, ἵνα ἴδῃ πῶς ἔχουσιν αὐτοὶ καὶ τὰ ζῶα. Οὗτοι δέ, ἰδόντες αὐτὸν μακρόθεν, εἶπον πρὸς ἀλλήλους· Ἰδοὺ ἔρχεται ἐκεῖνος ὁ ἐνυπνιαστής· ἄς φονεύσωμεν λοιπὸν αὐτὸν καὶ ἄς ρίψωμεν εἰς ἓνα ἐκ τῶν λάκκων (δηλ. εἰς μίαν ἐκ τῶν δεξαμενῶν, αἱ ὅποιαι ἐδέχοντο τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς) καὶ ἄς εἴπωμεν εἰς τὸν πατέρα, ὅτι θηρίον κατέφαγεν αὐτόν· τοιοιουτρόπως δὲ ἐκμηδενίζομεν τὰ ὄνειρα αὐτοῦ. Εἰς τὴν ἀπόφασιν ὅμως ταύτην ἀντίστη ὁ Ῥουβὴν, ὁ ὁποῖος συνεβούλευσε τοὺς ἀδελφοὺς νὰ μὴ βιάσῃ τὰς χεῖρας αὐτῶν δι' ἀδελφικοῦ αἵματος, ἀλλὰ νὰ ρίψῃ τὸν Ἰωσήφ εἰς ἓνα ἐκ τῶν λάκκων, ἐσκόπευε δὲ νὰ ἐξαγάγῃ αὐτὸν ἐκεῖθεν βραδύτερον καὶ νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν πατέρα. Οἱ ἀδελφοὶ ἐπέισθησαν, διότι ἦσαν βέβαιοι, ὅτι ἐντὸς τοῦ λάκκου ἐξ ἀπαντος θὰ ἀπέθνησκεν ὁ Ἰωσήφ ἐκ τῆς πείνης. Ὄτε δὲ ἦλθεν ὁ Ἰωσήφ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὸ πολυτελέστατον ἐπανωφόριον καὶ ἔρριψαν εἰς λάκκον κενόν. Μετὰ ταῦτα ἐκάθισαν νὰ φάγωσιν. Ἐν ᾧ δὲ ἔτρωγον, εἶδον συνοδίαν ἐμπόρων Ἰσμαηλιτῶν (1), οἱ ὅποιοι μετέβαινον εἰς τὴν Αἴγυπτον. Τότε ὁ Ἰούδας εἶπε πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς· Τί θὰ ὠφεληθῶμεν, ἐὰν φονεύσωμεν τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὁ ὁποῖος εἶναι σὰρξ ἡμῶν, καὶ κρύψωμεν τὸν θάνατον αὐτοῦ; Ἄς πωλήσωμεν αὐτὸν εἰς τοὺς Ἰσμαηλίτας. Οἱ ἀδελφοὶ συγκατετέθησαν, ἐξήγαγον αὐτὸν ἐκ τοῦ λάκ-

1) Οἱ Ἰσμαηλίται κατῴκουν ἐν τῇ βορείῳ Ἀραβίᾳ.

κου καὶ ἐπώλησαν εἰς τοὺς ἐμπόρους ἀντὶ εἴκοσιν ἀργυρίων (ἑξήκοντα δύο χρυσῶν φράγκων). Μετὰ ταῦτα ἔχρισαν τὸ ἐπανωφόριον δι' αἵματος ἐριφίου καὶ ἀπέστειλαν αὐτὸ πρὸς τὸν πατέρα, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήγγειλαν τὰ ἐξῆς· Εὐρομεν τοῦτο· γνώρισον ἂν εἶναι τὸ ἐπανωφόριον τοῦ υἱοῦ σου ἢ οὐχί. Ὁ πατὴρ ἀνεγνώρισεν αὐτὸ καὶ εἶπε· Τὸ ἐπανωφόριον τοῦ υἱοῦ μου εἶναι· θηρίον κατέφαγεν αὐτόν. Καὶ διαρρήξας τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐθρήνηει τὸν ἀγαπητὸν υἱὸν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας λέγων· Πενθῶν θὰ καταβῶ εἰς τὸν τάφον πρὸς τὸν υἱόν μου. Οἱ Ἰσραηλιῖται, ἐλθόντες εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἐπώλησαν τὸν Ἰωσήφ εἰς τὸν Πετεφερῆν, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀρχηγὸς τῶν σωματοφυλάκων τοῦ Φαραῶ (1).

«Ὁπου ζῆλος (2) καὶ ἐριθεία (3), ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πράγμα» (Ἰακώβ. γ' 16).

§ 15. Ὁ Ἰωσήφ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πετεφερῆ καὶ ἐν τῇ φυλακῇ.

(Γεν. 28', μ')

Ὁ Ἰωσήφ διὰ τῆς καλῆς αὐτοῦ διαγωγῆς ἀπέκτησε τὴν εὐνοίαν τοῦ Πετεφερῆ, ὁ ὁποῖος κατέστησεν αὐτὸν ἐπιστάτην τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Ἡ γυνὴ ἕμως τοῦ Πετεφερῆ διέβαλε τὸν Ἰωσήφ εἰς τὸν ἄνδρα αὐτῆς ὡς ἄπιστον. Οὗτος δέ, πιστεύσας εἰς τοὺς λόγους αὐτῆς, ἔρριψε τὸν Ἰωσήφ εἰς τὴν φυλακὴν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ φυλακῇ ὁ ἐνάρετος Ἰωσήφ διὰ τῆς χρηστῆς αὐτοῦ διαγωγῆς ἀπέκτησε τὴν εὐνοίαν τοῦ δεσμοφύλακος, ὁ ὁποῖος κατέστησεν αὐτὸν ἐπιστάτην τῶν δεσμίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ ὁ ἀρχιαινοχόος καὶ ὁ ἀρχισιτοποιὸς τοῦ Φαραῶ. Πρῶτιαν τινὰ ὁ Ἰωσήφ, ἰδὼν αὐτοὺς πολὺ ἀθύμους, ἠρώτησε περὶ τῆς αἰτίας· οὗτοι

1) Ἡ λέξις Φαραῶ ἦτο τίτλος τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου, σημαίνει δὲ μέγαν οἶκον.

2) Ζῆλος· φθόνος.

3) Ἐριθεία· φιλονεικία.

δὲ ἀπεκρίθησαν, ὅτι εἶδον ὄνειρα, τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχει ὁ ἐξηγητής. Ὁ Ἰωσήφ εἶπεν· Αἱ ἐξηγήσεις τῶν ὀνείρων εἶναι δῶρον τοῦ Θεοῦ· διηγήθητέ μοι αὐτά. Τότε ὁ ἀρχινοχὸς εἶπεν· Εἶδον τρία κλήματα, τὰ ὁποῖα ἐβλάστησαν καὶ ἤρθησαν καὶ τῶν ὁποίων αἱ σταφυλαὶ ὠρίμασαν· τὰς σταφυλάς ταύτας ἔθλιψα εἰς τὸ ποτήριον τοῦ Φαραῶ, τὸ ὁποῖον προσέφερα εἰς αὐτόν. Ὁ Ἰωσήφ ἀπεκρίθη· Αὕτη εἶναι ἡ ἐξήγησις τοῦ ὀνείρου· τὰ τρία κλήματα εἶναι τρεῖς ἡμέραι, μετὰ τὰς ὁποίας ὁ Φαραῶ θά σε ἐπαναφέρει εἰς τὸ ἀξίωμα. Σὲ παρακαλῶ ὅμως νὰ με ἐνθυμηθῆς καὶ νὰ εἴπῃς εἰς τὸν Φαραῶ νὰ με ἀπολύσῃ, διότι οὐδὲν κακὸν ἔπραξα. Μετὰ ταῦτα ὁ ἀρχισιτοποιὸς εἶπεν· Ἐγὼ εἶδον, ὅτι ἔφειρον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου τρία κάνιστρα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἄνωθεν περιεῖχε διὰ τὸν Φαραῶ διάφορα πλακούντια, τὰ ὁποῖα ἔτρωγον τὰ πτηνά. Ὁ Ἰωσήφ ἀπεκρίθη· Αὕτη εἶναι ἡ ἐξήγησις τοῦ ὀνείρου· τὰ τρία κάνιστρα εἶναι τρεῖς ἡμέραι, μετὰ τὰς ὁποίας ὁ Φαραῶ θά σε ἀποκεφαλίσῃ καὶ θά σε κρεμάσῃ ἐπὶ ξύλου καὶ τὰ πτηνά θά φάγωσι τὰς σάρκας σου. Ἀληθῶς μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὁ Φαραῶ, ἐορτάζων τὰ γενέθλια αὐτοῦ, ἔπραξεν εἰς τὸν ἀρχινοχόν καὶ τὸν ἀρχισιτοποιόν ὅσα προεῖπεν ὁ Ἰωσήφ. Ἄλλ' ὁ ἀρχινοχὸς ἐλησμώνησεν εἰς τὴν εὐτυχίαν αὐτοῦ τὴν παράκλησιν τοῦ Ἰωσήφ καὶ οὐδὲν ἔπραξε πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ.

«Φῶς ἀνέτειλε τῷ δικαίῳ, καὶ τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ εὐφροσύνη». [Ψ' αλμ. 75' 11].

§ 16. Δόξα τοῦ Ἰωσήφ.

(Γεν. μα')

Μετὰ δύο ἔτη εἶδεν ὁ Φαραῶ τὸ ἐξῆς ὄνειρον. Ἐν ᾧ ἵστατο πλησίον τοῦ ποταμοῦ Νείλου, εἶδεν ἑπτὰ ὠραίας καὶ παχείας ἀγελάδας, αἱ ὁποῖαι ἀνέβαινον ἐκ τοῦ ποταμοῦ καὶ ἔβασκον εἰς τὰς ὄχθας αὐτοῦ, ὅπισθεν δὲ αὐτῶν ἑπτὰ ἄλλας ἀσχήμους καὶ ἰσχνάς, αἱ ὁποῖαι κατέφαγον τὰς ὠραίας καὶ παχείας. Ὁ Φαραῶ, ἐγερθεὶς ἐκ τοῦ ὕπνου, ἐκοιμήθη πάλιν καὶ εἶδε δεύτερον

ὄνειρον, τὸ ἐξῆς· εἶδεν, ὅτι ἐβλάστανον ἑπτὰ ὠραῖοι καὶ παχεῖς στάχυες, ὅπισθεν δὲ αὐτῶν εἶδεν ἑπτὰ ἄλλους λεπτούς καὶ κεκαυμένους ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ἀνέμου, οἱ ὅποιοι κατέπιον τοὺς ὠραίους καὶ παχεῖς. Ταραχθεὶς ὁ Φαραὼ ἐκ τῶν ὁνείρων τούτων ἐκάλεσε τὴν πρῶταν πάντας τοὺς σοφοὺς καὶ ὄνειροκρίτας τῶν Αἰγυπτίων, παρὰ τῶν ὁποίων ἐζήτησεν ἐξήγησιν· οὐδεὶς ὅμως ἠδυνήθη νὰ ἐξηγήσῃ αὐτά. Τότε ὁ ἀρχιοινοχόος ἐνεθυμήθη τὸν Ἰωσήφ καὶ διηγήθη εἰς τὸν Φαραὼ ὅσα συνέβησαν εἰς αὐτόν, ὅτε ἦτο εἰς τὴν φυλακὴν. Προσεκλήθη λοιπὸν ὁ Ἰωσήφ καὶ ἔδωκε τὴν ἐξῆς ἐξήγησιν· Τὰ δύο ὄνειρα σημαίνουσιν ἓν καὶ τὸ αὐτό· αἱ ἑπτὰ παχεῖαι ἀγελάδες καὶ οἱ ἑπτὰ παχεῖς στάχυες σημαίνουσιν ἑπτὰ ἔτη εὐφορίας, αἱ δὲ ἑπτὰ ἰσχναὶ ἀγελάδες καὶ οἱ ἑπτὰ λεπτοὶ στάχυες ἑπτὰ ἔτη ἀφορίας καὶ πείνης. Ἡ ἐπανάληψις δὲ τοῦ ὁνείρου σημαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε νὰ ἐκτελέσῃ ταῦτα ταχέως. Συνεβούλευσε δὲ τὸν Φαραὼ νὰ εὔρῃ ἄνδρα φρονιμον, ἵνα συναθροίσῃ τὸ περίσσευμα τῶν ἐτῶν τῆς εὐφορίας καὶ χρησιμοποίησῃ αὐτὸ κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀφορίας. Ἡ συμβουλὴ αὕτη ἤρρεσεν εἰς τὸν Φαραὼ, ὁ ὅποιος ἐνόησεν, ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὔρῃ ἄνδρα φρονιμώτερον καὶ καταλληλότερον τοῦ Ἰωσήφ, καὶ κατέστησεν αὐτὸν πρωθυπουργόν· διέταξε δὲ πάντας τοὺς ὑπηκόους νὰ προσκυνῶσιν αὐτὸν ὡς δευτέρον ἄρχοντα τῆς Αἰγύπτου.

Ἡ πρόρρησις τοῦ Ἰωσήφ ἐπηλήθευσεν. Ἦλθον τὰ ἑπτὰ ἔτη τῆς εὐφορίας καὶ μετ' αὐτὰ τὰ ἑπτὰ ἔτη τῆς ἀφορίας, κατὰ τὰ ὅποια ἡ πείνα ἐμάστιζε τὰς γειτονικὰς τῆς Αἰγύπτου χώρας.

«Σωτηρία τῶν δικαίων παρὰ Κυρίου, καὶ ὑπερασπιστὴς αὐτῶν ἔσιν ἐν καιρῷ θλίψεων» [Ψ'άλμ. λς' 39].

§ 17. Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ.

(Γεν. μβ', γ')

Πεῖνα ὑπῆρχε καὶ εἰς τὴν Χαναάν, τὴν γειτονικὴν χώραν τῆς Αἰγύπτου. Μαθὼν δὲ ὁ Ἰακώβ, ὅτι πωλεῖται σίτος εἰς τὴν Αἰγύπτου, ἀπέστειλεν ἐκεῖ τοὺς δέκα αὐτοῦ υἱοὺς καὶ ἐκράτησε τῶν

Βενιαμιν ἐκ φόβου μὴ συμβῆ κακόν τι εἰς αὐτόν. Οὗτοι, ἐλθόντες εἰς τὴν Αἴγυπτον, παρουσιάσθησαν εἰς τὸν Ἰωσήφ, διότι αὐτὸς ἦτο ἀνώτατος ἐπόπτης τῆς πωλήσεως τοῦ σίτου. Ὁ Ἰωσήφ ἀνεγνώρισεν εὐθὺς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, οὗτοι ὅμως δὲν ἀνεγνώρισαν αὐτόν. Ἰνα δὲ δώσῃ εἰς αὐτοὺς καιρὸν πρὸς μετάνοιαν, φέρεται σκληρῶς καὶ ἐρωτᾷ πόθεν ἔρχονται. Οἱ ἀδελφοὶ ἀποκρίνονται· Ἐκ τῆς γῆς Χαναάν, ἵνα ἀγοράσωμεν σῖτον. Τότε ὁ Ἰωσήφ λέγει πρὸς αὐτούς· Εἴσθε κατάσκοποι· ἦλθετε νὰ παρατηρήσητε τοὺς μὴ ὀχυροὺς τόπους τοῦ κράτους. Ἐκεῖνοι ἀπεκρίθησαν· Ὅχι, Κύριε, δὲν εἴμεθα κατάσκοποι· εἴμεθα καλοὶ ἄνθρωποι. Ἡμεῖς ἦλθομεν νὰ ἀγοράσωμεν σῖτον. Ἡμεῖς εἴμεθα δώδεκα ἀδελφοί, υἱοὶ ἐνὸς ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ εἰς τὴν Χαναάν· καὶ ὁ μὲν νεώτερος μένει πλησίον τοῦ πατρὸς ἡμῶν, ὁ δὲ ἄλλος δὲν ὑπάρχει. Ὁ Ἰωσήφ εἶπεν· Εἴσθε κατάσκοποι· δὲν θὰ ἐξέλθητε δὲ ἐντεῦθεν πρὶν ἔλθῃ ὁ νεώτατος ἀδελφός. Εἰς λοιπὸν ἐξ ὑμῶν θὰ μεταβῆ νὰ φέρῃ αὐτόν, οἱ δὲ λοιποὶ θὰ μένητε δέσμιοι, μέχρις οὗ ἀποδειχθῆ, ὅτι εἴσθε καλοὶ ἄνθρωποι. Ταῦτα δὲ εἰπὼν διέταξε νὰ ἐπιτηρῶσιν αὐτοὺς. Μετὰ τρεῖς ὅμως ἡμέρας ἐκάλεσεν αὐτοὺς καὶ εἶπεν· Εἰς μόνον ἐξ ὑμῶν θὰ μένη δέσμιος, οἱ δὲ λοιποὶ, ἀφοῦ λάβητε σῖτον, θὰ μεταβῆτε εἰς τὴν πατρίδα καὶ θὰ φέρητε τὸν νεώτατον ἀδελφόν, ἵνα ἀποδειχθῆ ἡ ἀλήθεια τῶν λόγων ὑμῶν. Τότε οἱ ἀδελφοὶ συνησθάνθησαν, ὅτι δικαίως τιμωροῦνται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δι' ὅσα ἔπραξαν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους Ἑβραϊστί· Ἀληθῶς εἴμεθα ἔνοχοι διὰ τὸν ἀδελφόν ἡμῶν, διότι εἶδομεν τὴν αγωνίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ὅτε παρεκάλει ἡμᾶς, καὶ δὲν ἠκούσαμεν αὐτόν· διὰ τοῦτο ἦλθεν εἰς ἡμᾶς ἡ συμφορὰ αὕτη. Ὁ δὲ Ρουβὴν εἶπε πρὸς αὐτούς· Δὲν εἶπον νὰ μὴ ἀμαρτήσητε κατὰ τοῦ παιδίου καὶ δὲν ἠκούσατε; Ἴδου τώρα τὸ αἷμα αὐτοῦ ζητεῖται παρ' ἡμῶν. Ὁ Ἰωσήφ, ἀκούσας ταῦτα καὶ συγκινηθεὶς, ἀπεχώρησε καὶ ἔκλαυσεν. Μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψε καὶ διέταξε νὰ κρατήσωσι δέσμιον μόνον τὸν Συμεὼν, νὰ γεμίσωσι τοὺς σάκκους αὐτῶν μὲ σῖτον, νὰ θέσωσι τὰ χρήματα ἐκάστου ἐντὸς τοῦ σάκκου αὐτοῦ καὶ νὰ δώσωσιν εἰς αὐτοὺς τρόφιμα. Οἱ ἀδελφοί, ἀναχωρήσαντες ἐκ τῆς Αἰγύπτου,

ἦλθον εἰς τὴν Χαναάν. Ὅτε δὲ ἔλυσαν τοὺς σάκκους, μετ' ἐκπλήξεως παρετήρησαν, ὅτι ἐντὸς αὐτῶν ὑπῆρχον τὰ χρήματα ἐκάστου. Διηγήθησαν δὲ πάντα τὰ συμβάντα εἰς τὸν πατέρα, ὁ ὁποῖος εἶπεν· Ὑμεῖς με κατεστήσατε ἄτεκνον· ὁ Ἰωσήφ δὲν ὑπάρχει, ὁ Συμεὼν δὲν ὑπάρχει καὶ θέλετε νὰ λάβητε καὶ τὸν Βενιαμίν; Ὅχι· ὁ υἱός μου δὲν θὰ καταβῇ μεθ' ὑμῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ὅτε ἐτελείωσεν ὁ σῖτος καὶ ἡ πείνα ἐξηκολούθει, ἀπέστειλεν ὁ Ἰακώβ πάλιν τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἵνα ἀγοράσωσι νέον σῖτον. Συγκατένευσε δὲ νὰ ἀποστείλῃ καὶ τὸν Βενιαμίν, ἀφ' οὗ ἠγγυήθη περὶ αὐτοῦ ὁ Ἰούδας.

«Ὁ εἰς σπειρῆ ἀνθρώπος, τοῦτο καὶ θεοῖσι» [Γαλ. 5' 7].

§ 18. Ἡ φανέρωσις τοῦ Ἰωσήφ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ.

(Γεν. μγ', με')

Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰακώβ, ἐλθόντες εἰς τὴν Αἴγυπτον, παρέδωκαν εἰς τὸν ἐπιστάτην τοῦ οἴκου τοῦ Ἰωσήφ τὰ χρήματα, τὰ ὅποια εἶχον τεθῆ εἰς τοὺς σάκκους αὐτῶν. Παρουσιάσθησαν δὲ πάλιν εἰς τὸν Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος ἐδέχθη αὐτοὺς εὐμενῶς καὶ ἠρώτησε περὶ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ἰδὼν δὲ τὸν Βενιαμίν καὶ συγκινηθεὶς ἀπεχώρησεν εἰς ἰδιαιτέρον δωμάτιον, ὅπου ἐκλαυσεν. Μετ' ὀλίγον παρέθεσεν εἰς αὐτοὺς τράπεζαν καὶ ἐτοποθέτησεν ἕκαστον κατὰ τὴν ἡλικίαν, τὸ ὅποιον πολὺ ἐξέπληξεν αὐτοὺς, εἰς δὲ τὸν Βενιαμίν ἔδειξεν ἰδιαιτέραν ἀγάπην διατάξας νὰ παραθέσωσιν εἰς αὐτὸν πενταπλασίαν μερίδα. Ἴνα δὲ δοκιμάσῃ τοὺς ἀδελφοὺς ἂν θὰ ἐμίσουν τὸν Βενιαμίν διὰ τὴν προτίμησιν ταύτην, ὅπως ἄλλοτε ἐμίσησαν αὐτὸν διὰ τὴν προτίμησιν τοῦ πατρὸς, διέταξε τὸν ἐπιστάτην τοῦ οἴκου αὐτοῦ νὰ γεμίσῃ τοὺς σάκκους αὐτῶν μὲ σῖτον καὶ νὰ θέσῃ τὰ χρήματα ἐκάστου ἐντὸς τοῦ σάκκου αὐτοῦ, εἰς δὲ τὸν σάκκον τοῦ Βενιαμίν νὰ θέσῃ πρὸς ταῦτοις καὶ τὸ ἀργυροῦν αὐτοῦ ποτήριον. Τὴν πρῶϊαν οἱ ἀδελφοὶ ἀνεχώρησαν. Ἀμα ὅμως ἐξῆλθον τῆς πόλεως καὶ διέταξεν ὁ Ἰωσήφ τὸν ἐπιστάτην τοῦ οἴκου αὐτοῦ νὰ συλλάβῃ αὐτοὺς ὡς κλέπτας

τοῦ ἀργυροῦ ποτηρίου. Οἱ ἀδελφοὶ συλληφθέντες διαμαρτύρονται καὶ λέγουσιν· Ἐκεῖνος, ἐντὸς τοῦ σάκκου τοῦ ὑποίου εὑρέθη τὸ ποτήριον, νὰ θανατωθῆ, οἱ δὲ λοιποὶ νὰ γείνωμεν δοῦλοι. Ἐρεύνης δὲ γενομένης εὑρίσκεται τὸ ποτήριον ἐντὸς τοῦ σάκκου τοῦ Βενιαμίν. Ἐκπληκτοὶ διὰ τοῦτο οἱ ἀδελφοὶ διαρρηγνύουσι τὰ ἱμάτια αὐτῶν καὶ ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν πόλιν, ὅπου ὀδηγοῦνται πρὸς τὸν Ἰωσήφ. Οὗτος ἐρωτᾷ αὐτούς· Τί εἶναι αὐτό, τὸ ὅποιον ἐπράξατε ; Ὁ Ἰούδας ἀποκρίνεται· Ἰδοὺ εἴμεθα δοῦλοί σου καὶ ἡμεῖς καὶ ἐκεῖνος, ἐντὸς τοῦ σάκκου τοῦ ὑποίου εὑρέθη τὸ ποτήριον. Ὁ Ἰωσήφ λέγει· Οὐχί· δοῦλός μου θὰ εἶναι μόνος ἐκεῖνος, ἐντὸς τοῦ σάκκου τοῦ ὑποίου εὑρέθη τὸ ποτήριον, ὑμεῖς δὲ οἱ λοιποὶ θὰ μεταβῆτε εἰς τὸν πατέρα ὑμῶν. Ὁ Ἰούδας, λαμβάνων πάλιν τὸν λόγον, ἱκετεύει τὸν Ἰωσήφ νὰ μὴ ἐπιμένῃ εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ἀλλὰ νὰ ἀφήσῃ ἐλεύθερον τὸν Βενιαμίν, διότι ἄνευ αὐτοῦ ὁ πατὴρ θὰ ἀποθάνῃ· προσθέτει δέ, ὅτι μένει αὐτὸς δοῦλος ἀντ' ἐκείνου. Τότε ὁ Ἰωσήφ δὲν δύναται πλέον νὰ κρατηθῆ, χύνει ἄφθονα δάκρυα καὶ λέγει πρὸς τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ· Ἐγὼ εἶμιχί ὁ Ἰωσήφ ὁ ἀδελφός ὑμῶν, τὸν ὅποιον ἐπωλήσατε. Μὴ λυπεῖσθε· θέλημα τοῦ Θεοῦ ἦτο τοῦτο, ἵνα σωθῆτε. Καὶ τώρα ἀνάβητε πρὸς τὸν πατέρα μου, διηγῆθητε εἰς αὐτὸν ὅλην τὴν ἱστορίαν μου καὶ εἶπατε νὰ κταθῆ ἔνταῦθα μεθ' ὅλης τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ· διότι ἡ πείνα θὰ ἐξακολουθήσῃ ἀκόμη πέντε ἔτη. Ἐπειτα ἔπεσεν εἰς τὸν τράχηλον τοῦ Βενιαμίν καὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν καὶ κατεσφίλησεν αὐτοὺς κλαίων.

«Ἐὰν ἀμάσγη εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μειανόσῃ, ἄφες αὐτῷ» (Λουκ. ιζ' 3).

§ 19. Ὁ Ἰακώβ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ. Θάνατος τοῦ Ἰακώβ καὶ τοῦ Ἰωσήφ.

(Γεν. με' — ν')

Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ, ἀφ' οὗ ἔλαβον παρ' αὐτοῦ καὶ τοῦ

Ἰακώβ πλοῦσια δῶρα καὶ ἄφθονα τρόφιμα καὶ ἀμάξας πρὸς μετακόμεσιν, ἀπῆλθον εἰς τὴν Χαναάν. Ἐλθόντες δὲ ἐκεῖ διηγήθησαν εἰς τὸν πατέρα ὅλην τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰωσήφ. Τότε ὁ Ἰακώβ εἶπε· Ὁ υἱός μου Ἰωσήφ ζῆ ἀκόμη· θά ὑπάγω καὶ θά ἴδω αὐτὸν πρὶν ἀποθάνω. Παρέλαβε πάντα τὰ ὑπάρχοντα καὶ ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Χεβρών μεθ' ὅλης τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ἡ ὁποία περιελάμβανεν ἑβδομήκοντα ἄτομα· ἦλθε δὲ εἰς τὴν Βηρσαβεε, ὅπου προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν Θεόν. Ὁ Θεός εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεός τοῦ πατρός σου· μὴ φοβηθῆς νὰ καταβῆς εἰς τὴν Αἴγυπτον, διότι θά σε καταστήσω ἐκεῖ μέγα ἔθνος. Ἐγὼ θά καταβῶ μετὰ σοῦ εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἐγὼ θά σε ἀναβιβάσω πάλιν εἰς τὴν Χαναάν. Ἀναχωρήσας ὁ Ἰακώβ ἐκ τῆς Βηρσαβεε ἦλθεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου ὁ Ἰωσήφ προϋπήνησεν αὐτόν καὶ ἐνηγκαλίσθη καὶ ἔκλαυσεν ἐπὶ πολύ. Ὁ δὲ Ἰακώβ εἶπε πρὸς τὸν Ἰωσήφ· Τώρα ἄς ἀποθάνω, ἀφ' οὗ εἶδον τὸ πρόσωπόν σου, διότι ἀκόμη ζῆς. Ὁ Ἰωσήφ παρουσίασε τὸν πατέρα καὶ πέντε ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ εἰς τὸν Φαραῶ, ὁ ὁποῖος ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὴν εὐφροωτάτην ἐπαρχίαν τῆς Αἰγύπτου Γεσέμ (κειμένην μετὰ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, τοῦ στομίου τῆς Δαμιέτης, τῆς πόλεως Καίρου καὶ τοῦ ἱσθμοῦ τοῦ Σουέζ).

Ὁ Ἰακώβ ἔζησεν εἰς τὴν Αἴγυπτον δέκα ἐπτὰ ἔτη. Ὅτε δὲ ἤσθάνθη τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἐκάλεσε καὶ ὤρκισε τὸν Ἰωσήφ νὰ μὴ θάψῃ αὐτόν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀλλ' εἰς τὴν Χαναάν ἐντός τοῦ τάφου τῶν πατέρων αὐτοῦ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ. Ἐπειτα υἰοθέτησε τοὺς δύο υἱούς τοῦ Ἰωσήφ Ἐφραΐμ καὶ Μανασσῆ καὶ ἠυλόγησε καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς δώδεκα αὐτοῦ υἱούς.

Μετὰ τὴν εὐλογία τῶν υἱῶν ἀπέθανεν ὁ Ἰακώβ εἰς ἡλικίαν ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἐπτὰ ἐτῶν καὶ ἐτάφη ὑπὸ τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς τὴν Χαναάν ἐντός τοῦ τάφου τῶν πατέρων αὐτοῦ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ. Βραδύτερον δὲ ἀπέθανε καὶ ὁ Ἰωσήφ εἰς ἡλικίαν ἑκατὸν δέκα ἐτῶν, ἀφ' οὗ ὤρκισε τοὺς ἀδελφούς νὰ μεταφέρωσι τὰ ὀστά αὐτοῦ εἰς τὴν Χαναάν, ὅταν μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐπιστρέψωσιν εἰς αὐτήν.

«Κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελ-

λίας, ἀλλὰ πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ πεισθέντες καὶ ἀσπασάμενοι καὶ ὁμολογήσαντες, ὅτι ξένοι καὶ παρεπίδημοὶ εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἑβρ. ια' 13).

ΤΜΗΜΑ Γ'.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΙΣΡΑΗΛΙΤΩΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΟΙ ΙΣΡΑΗΛΙΤΑΙ ΕΝ ΤῆΙ ΑΙΓΥΠΤΩ. (1920—1490 π. Χ.)

§ 20. — Γέννησις καὶ ἀνατροφὴ τοῦ Μωϋσέως.

(Ἑξόδ. α', β')

Οἱ Ἰσραηλῖται εἰς τὴν εὐφορωτάτην χώραν Γεσέμ ἐπληθύνθησαν πολὺ. Φοβηθεῖς δὲ ὁ Φαραώ, μήπως ἐν καιρῷ πολέμου πρὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ συμμαχήσωσι μετ' αὐτῶν καὶ μετὰ ταῦτα ἀναχωρήσωσιν ἐκ τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν Χαναάν, ἀπεφάσισε νὰ ἐμνοδίῃ τὸν πολλαπλασιασμὸν αὐτῶν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπέβαλεν εἰς αὐτοὺς διαφόρους σκληρὰς ἀγχαρείας. Μετὰ ταῦτα δέ, ἀφ' οὗ εἶδεν, ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ἔφερε κανὲν ἀποτέλεσμα, διέταξε τὰς μαῖας αὐτῶν νὰ φονεύωσι κατὰ τὸν τοκετὸν πάντα τὰ ἄρρενα τέκνα. Αἱ μαῖαι ὅμως, φοβούμεναι τὸν Θεόν, δὲν ἐξετέλουν τὴν διαταγὴν τοῦ Φαραώ· προεφασίζοντο δέ, ὅτι αἱ Ἰσραηλίτιδες, ἐπειδὴ ἦσαν εὐρωστοὶ, ἐγένων πρὶν προσέλθωσιν αὐταί.

Τότε ὁ Φαραώ ἰδὼν ὅτι καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου οὐδὲν κατάρθωνε, διέταξε πάντας τοὺς Αἰγυπτίους νὰ ῥίπτωσιν εἰς τὸν ποταμὸν Νεῖλον πάντα τὰ ἄρρενα τέκνα τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Ἐν ᾧ ὁ Φαραώ ἐμηχανᾶτο τὸν ὄλεθρον τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὁ Θεὸς παρεσκευάζε τὴν σωτηρίαν αὐτῶν. Ἰσραηλιτὶς τις, καλουμένην

Ἰωαχάεδ, σύζυγος τοῦ Ἀμβράμ, ἐγέννησεν υἷόν ὠραῖον (1570 π. Χ.), τὸν ὁποῖον ἔκρυψεν ἐπὶ τρεῖς μῆνας. Ἐπειδὴ ὁμως δὲν ἠδύνατο νὰ κρύπτῃ αὐτὸν ἐπὶ πλεόν, ἔθεσεν εἰς καλάμινον κιβώτιον, τὸ ὁποῖον ἔχρισε δι' ἀσφάλτου καὶ πίσσης καὶ ἐτοποθέτησε πλησίον τῆς ὄχθης τοῦ Νείλου ἐκεῖ, ὅπου συνήθιζε νὰ λούηται ἡ θυγάτηρ τοῦ Φαραῶ· ἐτοποθέτησε δὲ μακρὰν τὴν ἀδελφὴν τοῦ παιδίου Μαριάμ, ἵνα ἔδῃ τί ἔμελλε νὰ συμβῇ. Μετ' ὀλίγον ἦλθεν ἡ βασιλόπαις, ἵνα λουσθῇ. Ἰδοῦσα δὲ τὸ κιβώτιον ἔλαβεν αὐτὸ καί, ἀφ' οὗ ἤνοιξε, παρετήρησεν, ὅτι ἐντὸς εὕρισκετο παιδίον, τὸ ὁποῖον ἤρχισε νὰ κλαίῃ.

Ἡσπλαγγίσθη αὐτὸ καὶ εἶπε· Βεβαίως ἐκ τῶν παιδίων τῶν Ἐβραίων εἶναι τοῦτο. Τότε ἐπλησίασεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ παιδίου, καὶ ἠρώτησε τὴν βασιλόπαιδα· Θέλεις Ἐβραίαν τροφὸν τοῦ παιδίου; Ναί, ἀπεκρίθη ἡ βασιλόπαις. Ἡ Μαριάμ ἔσπευσε καὶ ἐκάλεσε τὴν μητέρα αὐτῆς, ἡ ὁποία ἔλαβε τὸ παιδίον καὶ ἐθήλαξεν αὐτό. Μετὰ δε τὸν ἀπογαλακτισμὸν ἔφερεν αὐτὸ εἰς τὴν βασιλόπαιδα, ἡ ὁποία υἱοθέτησεν αὐτὸ καὶ ἐκάλεσε Μωϋσῆν (1). Ὁ Μωϋσῆς ἀνετρέφη βασιλικῶς ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων τοῦ Φαραῶ καὶ ἐδιδάχθη ὅλην τὴν σοφίαν τῶν Αἰγυπτίων.

α' Ἐπὶ τῷ Θεῷ ἤλπισα, οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος» (Ψαλμ. νε' 12).

§ 21. — Φυγὴ τοῦ Μωϋσέως.

(Ἐξῆδ. 6')

Ἡ ἀνατροφή τοῦ Μωϋσέως ἐντὸς τῆς αὐλῆς τοῦ Φαραῶ δὲν ἠδυνήθη νὰ σθέσῃ τὸ μῖσος αὐτοῦ ἐναντίον τῶν Αἰγυπτίων, οἱ ὁποῖοι παντοιοτρόπως ἐπέλεον τοὺς ὁμοφύλους αὐτοῦ. Ἡμέραν τινὰ εἶδεν Αἰγύπτιον δέροντα Ἰσραηλίτην. Στραφεὶς δὲ πανταχοῦ καὶ

1) Ἡ λέξις Μωϋσῆς εἶναι αἰγυπτιακὴ καὶ σημαίνει τὸν σωθέντα ἐκ τοῦ ὕδατος, τὸν ὕδατόσωστον.

ιδών, ὅτι οὐδείς ἔβλεπεν αὐτόν, ἐφόνευσε τὸν Αἰγύπτιον καὶ ἔκρυψεν εἰς τὴν ἄμμον. Τὴν ἐπομένην εἶδε δύο Ἰσραηλίτας διαπληκτιζομένους· εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀδικοῦντα· Διατί τύπτεις τὸν πλησίον σου; Ἐκεῖνος ἀπεκρίθη· Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ κριτὴν ἡμῶν; Μήπως θέλεις νὰ με φονεύσης, ὅπως ἐφόνευσας χθὲς τὸν Αἰγύπτιον; Ὁ Μωϋσῆς ἐταράχθη καί, ὅτε ἔμαθεν, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἔγεινε γνωστὸν καὶ εἰς τὸν Φαραῶ, ὁ ὁποῖος ἐζήτει νὰ θανάτωσῃ αὐτόν, ἔφυγεν ἐκ τῆς Αἰγύπτου εἰς ἡλικίαν τεσσαράκοντα ἐτῶν· ἦλθε δὲ εἰς τὴν χώραν τῆς Ἀραβίας Μαδιὰμ (1), ὅπου ἐνυμφεύθη τὴν Σεπφώραν, θυγατέρα τοῦ ἱερέως Ἰοθὺρ.

Οἱ Ἰσραηλίται, στεναζόντες ὑπὸ τὸν αἰγυπτιακὸν ζυγόν, ἐπεκαλοῦντο τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπεφάσισε νὰ ἐλευθερώσῃ αὐτοὺς διὰ τοῦ Μωϋσέως.

« Πίστει Μωσῆς μέγας γενόμενος ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς Φαραῶ, μᾶλλον ἐλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν» (Ἑβρ. ια' 24—25).

§ 22. — Ἡ κλησίς τοῦ Μωϋσέως.

(Ἑξῆδ. γ', δ')

Ὁ Μωϋσῆς, ἵνα δυναθῇ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ μέγα ἔργον τῆς σωτηρίας τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἔπρεπε νὰ προπαρασκευασθῇ διὰ θλίψεων καὶ ταλαιπωριῶν, δι' ὑπομονῆς καὶ διὰ σταθερᾶς πίστεως πρὸς τὸν Θεόν. Τοιοῦτοτρόπως κατορθώνονται τὰ μεγάλα ἔργα καὶ οὐχὶ δι' ἀναπαύσεως καὶ εὐζωίας, δι' ἀνυπομονησίας καὶ δι' ἀπιστίας ἢ ὀλιγοπιστίας εἰς τὸν Θεόν. Ἀφ' οὗ δὲ προπαρασκευάσθη, ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς ἐξῆς·

Ἐν ᾧ ἡμέραν τινὰ ἔβασκε τὰ πρόβατα τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Ἰοθὺρ εἰς τὸ ὄρος Χωρήβ (εἰς τὴν σιναϊκὴν χερσονήσον) εἶδε βά-

1) Ἡ Μαδιὰμ ἔκειτο ἀπέναντι τῆς σιναϊκῆς χερσονήσου.

τον, ἡ ὁποία ἐφλέγετο, ἀλλὰ δὲν ἔκαίετο (1). Τότε θέλει νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν βάτον, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐμποδίζει αὐτὸν λέγων· Μὴ πλησιάσῃς ἐδῶ· λῦσον τὰ ὑποδήματά σου, διότι ὁ τόπος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἴστασαι, εἶναι γῆ ἁγία. Διατάσσει δὲ αὐτὸν ἐκ τῆς βάτου νὰ μεταβῆ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἵνα ἀπελευθερώσῃ τοὺς ὁμοφύλους αὐτοῦ ἐκ τοῦ αἰγυπτιακοῦ ζυγοῦ.

Ὁ Μωϋσῆς, συναισθανόμενος τὴν ἀδυναμίαν αὐτοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μεγάλου καὶ δυσκόλου τούτου ἔργου, ζητεῖ παντοιοτρόπως νὰ ἀποφύγῃ. Ὁ Θεὸς ὅμως ἐνθαρρύνει αὐτὸν καὶ ὑπόσχεται τὴν βοήθειαν αὐτοῦ. Ὁ Μωϋσῆς διστάζει καὶ πάλιν προφασιζόμενος, ὅτι εἶναι βραδύγλωσσος· ὁ Θεὸς ὅμως ἐνισχύει αὐτὸν καὶ πάλιν καὶ δίδει βοήθην τὸν εὐγλωττον ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀαρών. Τέλος ὁ Μωϋσῆς ὑπακούει. Παραλαβὼν δὲ τὸν Ἀαρών μετέβη ὀγδοηκοντούτης πλέον εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας πᾶν, ὅτι εἶπεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεός.

«*Εὐλογημένος ὁ ἄνθρωπος, ὃς πέποιθεν ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, καὶ ἔσται Κύριος ἐλπίς αὐτοῦ*» (Ἱερμ. ιζ' 7).

§ 23. — Ἡ ἔξοδος τῶν Ἰσραηλιτῶν.

(Ἐξόδ. ε' — ιε')

Ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἀαρών παρουσιάσθησαν εἰς τὸν Φαραῶ καὶ ἀπήτησαν παρ' αὐτοῦ ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τοὺς ὁμοφύλους αὐτῶν νὰ ἀναχωρήσωσιν ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Χαναάν. Ὁ Φαραῶ ὅμως ὄχι μόνον δὲν ἐδέχθη τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐπέβαλεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας σκληροτέρας ἀγχαρείας. Τότε ὁ Θεὸς ὠργίσθη καὶ ἐτιμώρησε τοὺς

1) Ἡ μὲν βάτος ἐσήμαινε τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν, ὁ ὁποῖος κατεπιέζετο καὶ κατεθλίβετο ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, τὸ δὲ πῦρ, τὸ ὁποῖον ἐφλεγεν, ἀλλὰ δὲν ἔκαίεν, ἐσήμαινε τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἐπαίδευε τοὺς Ἰσραηλίτας, ἵνα καθαρῶς αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν, ἀλλὰ δὲν κατέστρεφεν.

Αίγυπτίους διὰ δέκα πληγῶν (δέκα δηλ. τιμωριῶν), ἐκ τῶν ὁποίων ἡ τελευταία ἦτο ὁ θάνατος πάντων τῶν πρωτοτόκων αὐτῶν.

Ὅτε ἐπλησίαζεν ἡ τελευταία πληγὴ, διέταξεν ὁ Μωϋσῆς τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ σφάξωσι τὴν ἐσπέραν τῆς δεκάτης τετάρτης τοῦ μηνὸς Νισάν (ὁ ὁποῖος συμπίπτει πρὸς τὸν ἡμέτερον Ἀπρίλιον) ἀμνὸν ἐνιαύσιον καὶ ὑγιᾶ καὶ νὰ χρίσωσι διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ τοὺς δύο παραστάτας καὶ τὸ ἀνώφλιον τῶν θυρῶν τῶν οἰκιῶν αὐτῶν εἰς σημεῖον τῆς ἀπαλλαγῆς αὐτῶν ἀπὸ τῆς καταστοφῆς, ἡ ὁποία συνέβη εἰς τοὺς Αἴγυπτίους διὰ τῆς δεκάτης πληγῆς. Ἐπειτα νὰ ψήσωσι τὸν ἀμνὸν καὶ νὰ φάγωσιν αὐτὸν κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα μὲ ἄζυμον ἄρτον καὶ πικρὰ χόρτα, τὸ δὲ τυχὸν περίσσευμα νὰ καύσωσι τὴν πρωίαν. Παρήγγειλε δὲ νὰ φάγωσιν αὐτὸν βιαστικοὶ καὶ νὰ εἶναι ἐτοιμοὶ πρὸς ὁδοιπορίαν, νὰ ἔχωσι δηλαδὴ τὴν ζώνην εἰς τὰς ὀσφῦς καὶ τὰ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας καὶ τὴν ῥάβδον εἰς τὰς χεῖρας. Νὰ ἐορτάζωσι δὲ κατ' ἔτος ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀπαλλαγῆς αὐτῶν ἐκ τοῦ αἰγυπτιακοῦ ζυγοῦ. Ἡ ἐορτὴ αὕτη καλεῖται Πάσχα. Ἡ δὲ λέξις Πάσχα εἶναι ἐβραϊκὴ καὶ σημαίνει κυρίως ὑπέρθασιν, ὑπερπήδησιν· διότι ὁ ἄγγελος τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ἐθανάτωσε τὰ πρωτότοκα τῶν Αἴγυπτίων, ὑπερέβη, ὑπερπήδησε τὰς οἰκίας τῶν Ἰσραηλιτῶν, τῶν ὁποίων αἱ θύραι εἶχον χρισθῆ διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἀμνοῦ. Ἐπειτα δὲ σημαίνει ἡ λέξις ἀπαλλαγὴν· διότι ὁ ἄγγελος τοῦ Κυρίου ἀπήλλαξε τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τοῦ θανάτου τῶν πρωτοτόκων αὐτῶν.

Ἡ δεκάτη πληγὴ ἐξηνάγκασε τὸν Φαραῶ νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ ἀναχωρήσωσιν ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Οἱ Ἰσραηλίται, ἀφ' οὗ παρέλαβον τὰ ὄσα τοῦ Ἰωσήφ, ἐξῆλθον ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ὅπου ἔζησαν τετρακόσια ἔτη καὶ πλέον· ἦσαν δὲ μόνοι οἱ ὅπλοφοροὶ ἑξακόσιοι χιλιάδες (1). Ἄλλ' ὁ Φαραῶ μετανοεῖ καὶ καταδιώκει αὐτοὺς μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ καὶ συναντᾷ ἐν ᾧ ἦσαν

1) Ἐὰν ὑπολογίσωμεν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά, οἱ Ἰσραηλίται ὑπερέβαινον τὰ δύο ἑκατομύρια.

ἐστρατοπεδευμένοι πλησίον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Φόβος καὶ τρόμος καταλαμβάνει τοὺς Ἰσραηλίτας. Στρέφουσι πανταχοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλ' οὐδαμοῦ βλέπουσιν ὁδὸν σωτηρίας. Πρὸς Α. εἶναι ἡ θάλασσα, πρὸς Ν. καὶ Δ. ὑψηλὰ ὄρη· πρὸς Β. ὁ αἰγυπτιακὸς στρατός. Γογγύζουσι τότε κατὰ τοῦ Μωϋσέως, ὁ ὅποιος ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἵνα ἀποθάνωσιν εἰς τὴν ἔρημον. Ἄλλ' ὁ Μωϋσῆς ἐνθαρρύνει αὐτοὺς λέγων· Μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ ἔρχεται ἡ σωτηρία παρὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ πράγματι ὁ Μωϋσῆς κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ τύπτει τὴν θάλασσαν διὰ τῆς ράβδου αὐτοῦ καὶ σχίζει αὐτὴν εἰς δύο, οἱ δὲ Ἰσραηλίται διέρχονται δι' αὐτῆς ὡς διὰ ξηρᾶς. Οἱ Αἰγύπτιοι καταδιώκουσιν αὐτοὺς εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ δὲ Μωϋσῆς τύπτων πάλιν τὴν θάλασσαν διὰ τῆς ράβδου, ἐπαναφέρει τὰ ὕδατα εἰς τὴν προτέραν θέσιν καὶ τοιουτοτρόπως οἱ Αἰγύπτιοι καταποντίζονται. — Διὰ τὴν σωτηρίαν δὲ ταύτην ὁ Μωϋσῆς καὶ οἱ Ἰσραηλίται ὑμνοῦσι τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἐξῆς ᾠδῆς (Ἐξόδ. ιε' 1-19).

Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται. Ἴππον καὶ ἀναβάτην (1) ἔρριπεν εἰς τὴν θάλασσαν. Βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν· οὐτός μου Θεός, καὶ δοξάσω αὐτόν· Θεὸς τοῦ πατρὸς μου (2), καὶ ὑψώσω αὐτόν.

Κύριος συντριβῶν πολέμους (3). Κύριος ὄνομα αὐτῷ.

Ἄρματα Φαραὼ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἔρριπεν εἰς θάλασσαν· ἐπιλέκτους ἀναβάτας τρισιτάτας (4) κατεπόντισεν ἐν Ἐρυθρᾷ θαλάσῃ· πόντω ἐκάλυπεν αὐτούς· κατέδυσαν εἰς βυθὸν ὡσεὶ λίθος.

1) Ἀναβάτην, δηλ. Ἴππου, τουτέστιν ἵππεα.

2) Τοῦ πατρὸς μου = τῶν πατέρων μου, δηλ. τοῦ Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ.

3) Συντριβῶν πολέμους = ἰσχυρὸς πολεμιστῆς.

4) Τρισιτάται ἐκαλοῦντο οἱ μαχόμενοι ἀπὸ τοῦ ἄρματος, διότι ἐπ' αὐτοῦ Ἰσταντο πάντοτε τρεῖς ἄνδρες, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν ἐπολέμει, ὁ δὲ ὑπερήσπιζε διὰ τῆς ἀσπίδος τὸν πολεμοῦντα, ὁ δὲ τρίτος ἠνιόχει.

Ἡ δεξιὰ σου, Κύριε, δεδόξασαι ἐν ἰσχύϊ ἡ δεξιὰ σου χεῖρ,
Κύριε, ἔθραυσεν ἐχθρούς.

Καὶ τῷ πλήθει τῆς δόξης σου συνέτριψας τοὺς ὑπεναντίους ἀ-
πέπειλας τὴν ὀργὴν σου, κατέφαγεν αὐτοὺς ὡς καλάμην.

Καὶ διὰ πνεύματος τοῦ θυμοῦ σου διέστη τὸ ὕδωρ ἐπάγη ὡσεὶ
τεῖχος τὰ ὕδατα, ἐπάγη τὰ κύματα ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης.

Τίς ὁμοίός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε, τίς ὁμοίός σοι ; Δεδοξασμέ-
νος ἐν ἁγίοις (1), θαυμαστός ἐν δόξαις (2), ποιῶν τέρατα.

« Καὶ επικάλεσάι με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως καὶ ἐξελοῦμαί σε καὶ
δοξάσεις με » (Ψαλμ. μθ' 15).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Ἡ ΠΟΡΕΙΑ Εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

(1490—1450 π. Χ.)

§ 24.— Ἡ πορεία ἐν τῇ ἐρήμῳ.

(Ἐξόδ.—ιε', —ιζ')

Ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ᾠδήγησεν ὁ Μωϋσῆς τοὺς Ἰ-
σραηλίτας εἰς τὴν δυτικὴν ἐρημον τῆς σιναϊκῆς χερσονήσου. Ἐ-
τρεφε δὲ αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς τὴν ἐρημον ἐξ οὐρανοῦ διὰ τοῦ μάννα(3).
Ἦτο δὲ τὸ μάννα λευκὸν καὶ ὠμοιάζε πρὸς τὸν σπόρον τοῦ φυ-
τοῦ κοριάννου (τὸ ὅποιον κοινῶς καλεῖται κόλχαντρον), εἶχε δὲ γεῦ-
σιν πλακοῦντος μελιτίνου. Οἱ Ἀμαληῖται, οἱ ὅποιοι αὐτῶν
τὴν σιναϊκὴν χερσόνησον, προσέβαλον τοὺς Ἰσραηλίτας. Ἄλλ' ὁ
Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως κατετρόπωσεν
αὐτούς.

1) Ἐν ἁγίοις = Ἐν ἀγιότητι.

2) Θαυμαστός ἐν δόξαις = ἀνετός μετὰ μεγίστου σεβασμοῦ.

3) Ἡ λέξις μάννα εἶναι ἑβραϊκὴ καὶ σημαίνει τί τοῦτο ; δι-
ότι, ὅτε πρῶτην φορὰν οἱ Ἰσραηλίται εἶδον αὐτό, εἶπον πρὸς ἄλ-
λήλους· Τί εἶναι τοῦτο ; Διότι δὲν ἐγνώριζον τί ἦτο.

« Μὴ μεριμνήσητε λέγοντες· Τί φάγωμεν ἢ τί πίωμεν ἢ τί περιβαλώμεθα ; Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη (1) ἐπιζητεῖ· οἶδε γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων» (Ματθ. Ϛ' 31-32).

§ 23. — Ἡ νομοθεσία.

(Ἐξόδ. ιθ' — κδ')

Τὸν τρίτον μῆνα ἀπὸ τῆς ἐξόδου ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐστρατοπέδευσαν οἱ Ἰσραηλῖται ἀπέναντι τοῦ ὄρους Σινά. Ὁ Μωϋσῆς ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος. Ὁ δὲ Θεὸς εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἀνάγγειλον εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας τὰ ἐξῆς· Εἶδετε τί ἔπραξα εἰς τοὺς Αἰγυπτίους καὶ πῶς ἐπροστάτευσα ὑμᾶς ἐξαιρετικῶς. Τώρα λοιπόν, ἐὰν ὑπακούσητε εἰς τὴν φωνὴν μου καὶ φυλάξητε τὴν διαθήκην μου, θὰ εἴσθε εἰς ἐμὲ λαὸς περιούσιος (δηλ. ἐκλεκτός) ἐκ πάντων τῶν λαῶν καὶ ἔθνος ἅγιον. Ὁ Μωϋσῆς κατέβη ἐκ τοῦ ὄρους καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας τοὺς λόγους τούτους τοῦ Θεοῦ. Οὗτοι δὲ ἀπεκρίθησαν ὁμοφώνως· Πάντα, ὅσα εἶπεν ὁ Θεός, θὰ πράξωμεν. Μετὰ ταῦτα ὁ Μωϋσῆς παρήγγειλεν αὐτοὺς κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ νὰ καθαρισθῶσιν ἐπὶ δύο ἡμέρας καὶ νὰ εἶναι ἔτοιμοι τὴν τρίτην ἡμέραν. Τὴν πρωίαν δὲ τῆς τρίτης ἡμέρας γίνονται βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ νεφέλη πυκνὴ καλύπτει τὸ ὄρος Σινά, τὸ ὅποιον καπνίζει καὶ σείεται ὅλον, καὶ ἤχος σάλπιγγος ἰσχυροτάτος ἀκούεται. Οἱ Ἰσραηλῖται τρέμουσιν ἐν τῷ στρατοπέδῳ. Ὁ δὲ Μωϋσῆς ἐξάγει αὐτοὺς ἐκεῖθεν καὶ ὡδηγεῖ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους. Ἀναβαίνει ἔπειτα εἰς τὴν κορυφὴν αὐτοῦ καὶ λαμβάνει παρὰ τοῦ Θεοῦ τὰς ἐξῆς δέκα ἐντολάς (δεκάλογον) γεγραμμένας ἐπὶ δύο λιθίνων πλακῶν (Ἐξόδ. κ' 2-17).

Α' ἐντολή. Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, ὅστις ἐξήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας. Οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ.

1) Τὰ ἔθνη=οἱ ἐθνικοί (οἱ εἰδωλολάτραι), οἱ ὅποιοι φρογτίζουσι μόνον διὰ τὰ σαρκικά.

Β' ἐντολή. Οὐ ποιήσεις σεανιῶ εἰδωλον οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῆ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι ὑποκάτω τῆς γῆς. Οὐ προσκυνήσεις αὐτὰ οὐδὲ μὴ λαιρεύσεις αὐτοῖς.

Γ' ἐντολή. Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ.

Δ' ἐντολή. Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων ἀγιάζειν αὐτήν. Ἐξ ἡμέρας ἔργῳ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ σάββατα Κυρίου τῷ Θεῷ σου.

Ε' ἐντολή. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς γῆς.

ΣΤ' ἐντολή. Οὐ φονεύσεις.

Ζ' ἐντολή. Οὐ μοιχεύσεις.

Η' ἐντολή. Οὐ κλέψεις.

Θ' ἐντολή. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ.

Ι' ἐντολή. Οὐκ ἐπιθυμήσεις ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστίν.

« Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν » (Α' Ἰωάν. ε' 3).

§ 26. — Ἡ εἰδωλολατρεία τῶν Ἰσραηλιτῶν.

(Ἐξόδ. 26'-28')

Ὁ Μωϋσῆς, ὁ ὁποῖος ᾤδήγει τοὺς Ἰσραηλίτας ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ, ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας. Οἱ δὲ Ἰσραηλιταί, νομίσαντες ὅτι ἀπώλεσθη, ἀπήτησαν παρὰ τοῦ Ἀαρῶν νὰ κατασκευάσῃ εἰς αὐτοὺς ὄρατὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος νὰ ὀδηγῇ αὐτούς.

Ὁ Ἀαρῶν, ἀντὶ νὰ ἀποτρέψῃ τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τούτου, ὑποχωρεῖ εἰς τὴν ἀπαίτησιν αὐτῶν καὶ κατασκευάζει ἐκ τῶν χρυσῶν ἐνωπίων τῶν γυναικῶν καὶ θυγατέρων τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰδωλον τοῦ Θεοῦ μὲ μορφήν μόσχου, τὴν ὁποίαν ὁ λαὸς ἤρχισε νὰ λατρεύῃ διὰ θυσιῶν καὶ συμποσίων καὶ ἁσμάτων καὶ χορῶν. Ὁ Θεὸς ὀργίζεται διὰ τὴν εἰδωλολατείαν καὶ θέλει νὰ καταστρέψῃ τοὺς

Ἰσραηλίτας. Ἄλλ' ὁ Μωϋσῆς ἱκετεύει τὸν Θεὸν νὰ συγχωρήσῃ τὴν ἁμαρτίαν ταύτην τοῦ λαοῦ. Εἰσακουσθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατέβη ἐκ τοῦ ὄρους. Ὅτε δὲ εἶδε τὰ τελούμενα, ὠργίσθη πολὺ, ἔρριψε κατὰ γῆς τὰς πλάκας τὰς περιεχοῦσας τὸν δεκάλογον καὶ συνέτριψεν αὐτάς. Ἐπειτα ἔλαβε τὸν μόσχον, συνέτριψε καὶ ἔρριψεν εἰς τὸ πῦρ, τὰ δὲ διασωθέντα ἐξ αὐτοῦ τεμάχια μετέβαλεν εἰς κόνιν, τὴν ὅποιαν ἔρριψεν εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ἐπότισε δι' αὐτοῦ τοὺς Ἰσραηλίτας. Ἀφ' οὗ δὲ ἐφόνευσε διὰ τῶν Λευιτῶν τοὺς πρωταίτιους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος καὶ ἔφερε δύο νέας λιθίνας πλάκας, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ Θεὸς ἔγραψε πάλιν τὸν δεκάλογον.

«Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς. Οὐ προσκυνήσεις αὐτὰ οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς» (Ἐξόδ. κ' 4).

§ 27. — Ὁ τελετουργικὸς νόμος.

Κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ ὁ Μωϋσῆς κατασκεύασε κινητὸν ναόν, ὁ ὁποῖος ὠνομάσθη σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου (δηλ. τοῦ νόμου). Συνίστατο δὲ οὗτος ἐκ σανίδων ἐπιχρῶσων καὶ διηρεῖτο διὰ καταπετάσματος εἰς δύο μέρη, εἰς τὸ ἄδυτον (ἄγιον ἁγίων) καὶ εἰς τὸ ἱερόν (ἄγιον). Καὶ εἰς μὲν τὸ ἄδυτον ὑπῆρχεν ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐφυλάσσοντο αἱ δύο λίθιναι πλάκες τοῦ δεκαλόγου, ἡ στάμνος τοῦ μάννα καὶ ἡ ῥάβδος τοῦ Ἀαρῶν ἡ βλαστήσασα (1).

Εἰς δὲ τὸ ἱερόν ἦσαν τὰ ἐπόμενα· ἡ τράπεζα, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔκειντο οἱ ἄρτοι τῆς προθέσεως (2), δώδεκα τὸν ἀριθμὸν κατὰ τὰς

1) Κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ ὁ Μωϋσῆς ἔθεσεν ἐντὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου δώδεκα ῥάβδους, μίαν ἐξ ἑκάστης φυλῆς, καὶ εἶπε πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας, ὅτι ἐκεῖνη ἡ φυλὴ θὰ ἱερατεύῃ, τῆς ὁποίας ἡ ῥάβδος θὰ βλαστήσῃ. Ἐβλάστησε δὲ ἡ ῥάβδος τῆς φυλῆς τοῦ Λευί, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Ἀαρῶν.

2) Τιοιουτοτρόπως ἐκαλοῦντο οἱ ἄρτοι οὗτοι, διότι ἐτίθεντο πρὸ τοῦ Κυρίου. Ἐκαστον δὲ Σάββατον ἀνενεώνοντο.

δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραήλ, ἡ ἑπτάφωτος λυχνία καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔκαιε θυμίαμα ὁ ἱερεὺς καθ' ἑκάστην πρωίαν καὶ ἑσπέραν. Περιεστοίχιζε δὲ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου αὐλή, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπῆρχον τὸ θυσιαστήριον τῶν ὀλοκαυτωμάτων, ἐπὶ τοῦ ὁποίου προσεφέροντο πάσαι αἱ θυσίαι, καὶ ὁ χαλκοῦς λουτήρ, ὅπου οἱ ἱερεῖς ἔλουον τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ὅτε εἰσῆρχοντο εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου ἢ ὅτε προσέφερον θυσίαν.

Ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ ἱερεῖς ἐλαμβάνοντο ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Ἀαρών. Βοηθοὶ δὲ τῶν ἱερέων ἦσαν οἱ Λευῖται, δηλ. οἱ ἀπόγονοι τοῦ Λευὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰακώβ.

Ἐορταί τῶν Ἰσραηλιτῶν ἦσαν αἱ ἑξῆς· α') τὸ **Σάββατον**, τὸ ὁποῖον ἐωρτάζετο εἰς ἀνάμνησιν τῆς καταπαύσεως τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς δημιουργίας· β') ἡ **νουμημία**, δηλ. ἡ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφαίνετο ἡ νέα σελήνη· γ') τὸ **πάσχα** ἢ ἡ **εορτὴ τῶν ἀζύμων**, ἡ ὁποία ἐωρτάζετο εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τῆς τελευταίας πληγῆς, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Θεὸς ἐτιμώρησε τοὺς Αἰγυπτίους, τῶν ὁποίων ἐθανάτωσε πάντα τὰ πρωτότοκα· δ') ἡ **πεντηκοστή** (1), ἡ ὁποία ἐωρτάζετο εἰς εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὸν θερισμόν· ε') ἡ **σκηνοπηγία**, ἡ ὁποία ἐωρτάζετο εἰς ἀνάμνησιν ὅτι ὑπὸ σκηνάς ἔμειναν οἱ Ἰσραηλιταὶ εἰς τὴν ἔρημον μετὰ τὴν ἐξοδὸν ἐκ τῆς Αἰγύπτου· ς') ἡ **ἡμέρα τοῦ ἐξιλασμοῦ**, κατὰ τὴν ὁποίαν μόνην εἰσῆρχετο ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ ἄδυτον καὶ προσέφερε θυσίαν ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ ὅλου τοῦ ἱερατείου καὶ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

§ 28.—Τὰ συμβάντα μετὰ τὴν μωσαϊκὴν νομοθεσίαν.

(Ἀριθ. ιγ, ιδ, ις, κ', κα')

Τὸ δεύτερον ἔτος ἀπὸ τῆς ἐξόδου ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀνεχώρη-

1) Τοιουτοτρόπως ὀνομάζετο ἡ εορτὴ αὕτη, διότι ἐωρτάζετο πεντήκοντα ἡμέρας μετὰ τὸ Πάσχα.

σαν οἱ Ἰσραηλῖται ἐκ τοῦ ὄρους Σινά καὶ ἦλθον πλησίον τῆς Χαναάν εἰς τὴν ἔρημον Φαράν, ὅπου ἐστρατοπέδευσαν ἐν Κάδης. Ἐκεῖθεν ἀπέστειλεν ὁ Μωϋσῆς δώδεκα ἄνδρας, ἓνα ἐξ ἐκάστης φυλῆς, ἵνα κατοπτεύσωσι τὴν Χαναάν. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἦσαν καὶ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ καὶ ὁ Χάλεβ ὁ υἱὸς τοῦ Ἰεφοννή. Ἐπανελθόντες οἱ δώδεκα ἄνδρες εἶπον, ὅτι ἡ χώρα εἶναι εὐφορωτάτη, ἀλλ' οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἰσχυροὶ καὶ αἱ πόλεις μεγάλαι καὶ ἰσχυραί. Οἱ Ἰσραηλῖται ἀκούσαντες ταῦτα ἐδειλίασαν καὶ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Ἀαρών, ἐσκέπτοντο δὲ νὰ ἐκλέξωσιν ἀρχηγόν, ὁ ὅποιος νὰ ἐπιναφέρῃ αὐτοὺς εἰς τὴν Αἴγυπτον. Τότε ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ καὶ ὁ Χάλεβ τοῦ Ἰεφοννή διέρρηξαν τὰ ἱμάτια αὐτῶν καὶ εἶπον πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας· Μὴ φοβεῖσθε· ἔχετε πεποιθήσιν εἰς τὸν Θεόν. Θὰ κυριεύσωμεν τὴν εὐφορωτάτην ταύτην χώραν, διότι ὁ Θεὸς εἶναι μεθ' ἡμῶν. Ὁ λαὸς ὅμως ὀλίγον ἔλειψε νὰ λιθοβολήσῃ αὐτοὺς. Ὁ Θεός, ἰδὼν τὴν ἀπιστίαν τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἀπεφάσισε νὰ ἐξολοθρεύσῃ αὐτοὺς. Εἰσήκουσεν ὅμως τὰς δεήσεις τοῦ Μωϋσέως καὶ συνεχώρησε μὲν αὐτοὺς, ἀλλὰ κατεδίκασε πάντας ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἄνω, πλὴν τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ τοῦ Χάλεβ τοῦ Ἰεφοννή, νὰ πλανῶνται εἰς τὴν ἔρημον Φαράν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη καὶ νὰ ἀποθάνωσιν εἰς αὐτὴν χωρὶς νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ἀλλὰ καὶ ἡ τιμωρία αὕτη δὲν ἐσωφρόνισε τοὺς Ἰσραηλίτας, οἱ ὅποιοι συχνάκις ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ Μωϋσέως, κατὰ τοῦ ὁποίου καὶ στάσις ἔγινεν· ταύτης δὲ ἀρχηγοὶ ἦσαν ὁ Κορέ, ὁ Δαθάν, ὁ Ἀβειρών καὶ ἄλλοι, οἱ ὅποιοι ὅμως ἐθανατώθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

Μετὰ τὴν παρέλευσιν τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν, κατὰ τὰ ὁποῖα οἱ Ἰσραηλῖται ἐπλανῶντο ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τὴν ἔρημον Φαράν, ἦλθον πάλιν εἰς Κάδης. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπῆρχεν αὐτοῦ ὕδωρ, ὑβρίζον τὸν Μωϋσῆν. Τότε ὁ Θεὸς παρήγγειλεν αὐτὸν μετὰ τοῦ Ἀαρών νὰ λάβῃ τὴν ράβδον αὐτοῦ καὶ νὰ διατάξῃ τὴν πέτραν νὰ ἐξαγάγῃ ὕδωρ. Ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην κλονίζεται ἡ πίστις τοῦ Μωϋσέως πρὸς τὸν Θεόν. Καταλαμβάνεται ὁ ἀνὴρ ὑπὸ δυσπιστίας καί, ἀντὶ νὰ διατάξῃ τὴν πέτραν, τύπτει αὐτὴν δις-διὰ τῆς ράβδου καὶ ἐξάγει ὕδωρ. Διὰ τὴν δυσπιστίαν ὅμως ταύτην

καταδικάζονται ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ ἀποθά-
νωσι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ἔρημον χωρὶς νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν γῆν
τῆς ἐπαγγελίας. Ὡνομάσθη δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο ὕδωρ τῆς ἀντιλο-
γίας. Οἱ Ἰσραηλῖται, ἀφοῦ ἀνεχώρησαν ἐκ Κάρθης, ἤλθον εἰς τὰ
ὄρια τῆς Ἰδουμαίας. (1) Αὐτοῦ ἀπέθανεν ὁ Ἀαρών, ὁ πρῶτος ἀρ-
χιερεὺς τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ὁ δὲ Μωϋσῆς κατὰ διαταγὴν τοῦ
Θεοῦ ἐξέλεξε διάδοχον τοῦ Ἀαρών τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἐλεάζαρ. Οἱ
Ἰσραηλῖται, ἀφ' οὗ παρέκαμψαν τὴν Ἰδουμαίαν, ἤλθον εἰς τὴν
Μωάβ (2). Καθ' ὁδὸν ὅμως ὀλιγοψύχησαν καὶ ἤρχισαν πάλιν νὰ
γογγύζωσι κατὰ τοῦ Μωϋσέως λέγοντες· Διατί ἐξήγαγες ἡμᾶς ἐκ
τῆς Αἰγύπτου, ἵνα ἀποθάνωμεν εἰς τὴν ἔρημον; Τότε ὁ Θεὸς
ἔστειλε κατ' αὐτῶν ὄφεις δηλητηριώδεις, ἐκ τοῦ δήγματος τῶν
ὀπείων πολλοὶ ἀπέθανον.

Ὁ λαὸς μετενόησε καὶ προσῆλθεν εἰς τὸν Μωϋσῆν, τὸν ὀπίουον
παρεκάλει νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτὸν τοῦ κακοῦ. Ὁ δὲ Μωϋσῆς κατὰ δι-
αταγὴν τοῦ Θεοῦ κατεσκεύασεν ὄφιν χαλκοῦν καὶ ἔστησεν αὐτὸν
ἐπὶ ξύλου· ὅσοι δὲ ἐδάκνοντο καὶ ἐβλεπον εἰς αὐτὸν δὲν ἀπέθνη-
σκον.

« Καθὼς Μωϋσῆς ὑψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψω-
θῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν
μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον » (Ἰωάν. γ' 14-15).

§ 29 — Ὁ θάνατος τοῦ Μωϋσέως.

(Ἀριθ. κζ'. Δευτερ. λ4'-λδ')

Οἱ Ἰσραηλῖται, ἀφ' οὗ διέβησαν τὴν Μωάβ, ἤλθον εἰς τὸν πο-
ταμὸν Ἰορδάνην ἀπέναντι τῆς πόλεως Ἰεριχοῦς. Ἐκεῖ δὲ λέγει
ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Μωϋσῆν· Ἀνάβα εἰς τὸ ὄρος τοῦτο τὸ Ναβαῦ
καὶ ἰδὲ τὴν γῆν, τὴν ὀπίουαν δίδω εἰς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ

1) Ἡ χώρα Ἰδουμαία ἔκειτο πρὸς Ν. τῆς Παλαιστίνης.

2) Ἡ χώρα Μωάβ ἔκειτο πρὸς Α. τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης.

ἀπόθανε αὐτοῦ, διότι ἔδυσπίστησας εἰς ἐμὲ καὶ δὲν διέταξας τὴν πέτραν νὰ ἐξαγάγῃ ὕδωρ, ἀλλ' ἔτυψας αὐτὴν διὰ τῆς ῥάβδου. Ὁ Μωϋσῆς λέγει πρὸς τὸν Θεόν· Ἐκλεξὸν ἀρχηγὸν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. Ὁ Θεὸς ἀποκρίνεται· Λαβὲ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυὴ καὶ ἐπίθες ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρά σου καὶ παρουσίασον αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ ἀρχιερέως Ἐλεάζαρ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ ἀνάθες εἰς αὐτὸν τὴν ἀρχὴν, ἵνα ὑπακούωσιν εἰς αὐτὸν πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ. Ὁ Μωϋσῆς ἐξετέλεσε τὴν διαταγὴν ταύτην τοῦ Θεοῦ. Μετὰ ταῦτα δέ, ἀφ' οὗ ἀνέμνησε τοὺς Ἰσραηλίτας τὰς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας ἔλαβον παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἠμύνηυσεν ἐκ νέου τὸν νόμον, εἰς τὸν ὁποῖον παρεκίνησεν αὐτοὺς νὰ μένωσι πιστοί, ἠυλόγησε τὰς δώδεκα φυλάς, ἐκάστην δι' ἰδίας εὐλογίας. Ἐπειτα δὲ ἀνέβη εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Ναβαῦ καὶ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἑκατὸν εἴκοσιν ἐτῶν (1450 π. Χ.). Οἱ Ἰσραηλῖται ἔθαψαν αὐτὸν εἰς τινὰ κοιλάδα καὶ ἐπένησαν ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας τὸν μέγαν προφήτην καὶ νομοθέτην.

«*Μνήμη δικαίου μετ' ἔγκωμιων, ὄνομα δὲ ἀσεβοῦς σβέννυται*» (Παροιμ. ι' 7).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Η ΚΑΤΑΚΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΧΑΝΑΑΝ (1450—1430 π.Χ.).

§ 30. — Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυὴ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μωϋσέως οἱ Ἰσραηλῖται ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυὴ διέβησαν τὸν Ἰορδάνην ἀβρόχοις ποσίν, ὡς ἄλλοτε τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν. Μόλις δηλ. οἱ ἱερεῖς εἰσῆλθον εἰς τὸν ποταμὸν βασιτάζοντες τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης καὶ ἰδοὺ ἔστη τὸ ὕδωρ καὶ διήλθεν ὁ λαὸς διὰ τοῦ Ἰορδάνου ὡς διὰ ξηρᾶς. Εἰς ἀνάμνησιν δὲ τῆς σωτηρίας ταύτης ἔστησεν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυὴ εἰς τὸν ποταμὸν δώδεκα λίθους κατὰ τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ. Μετὰ ταῦτα ἐκυρίευσαν οἱ Ἰσραηλῖται διὰ τῆς

βοηθείας τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ τὴν ὀχυρὰν πόλιν Ἰεριχώ, τῆς ὁποίας κατέπεσον τὰ τείχη. Οἱ κάτοικοι τῆς Χαναὰν φοβηθέντες ἠνώθησαν κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν· μόνοι δὲ οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως Γαβαὼν συνεμάχησαν μετ' αὐτῶν. Διὰ τοῦτο δὲ οἱ Χανααναῖοι ἐπολιόρησαν τὴν πόλιν αὐτῶν. Ἄλλ' ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἔλυσε τὴν πολιορκίαν καὶ ἐνίκησε τοὺς ἐχθρούς, παρεκάλεσε δὲ τὸν Θεὸν νὰ παρατείνῃ τὴν ἡμέραν μέχρις οὗ ἐξολοθρευθῆσιν αὐτοὺς εἰπὼν· *Στήτω ὁ ἥλιος κατὰ Γαβαὼν καὶ ἡ σελήνη κατὰ φάραγμα Αἰλῶν.* Ἡ δέησις αὐτοῦ εἰσηκούσθη καὶ ἐστάθη ὁ μὲν ἥλιος πρὸς τὴν πόλιν Γαβαὼν, ἡ δὲ σελήνη πρὸς τὴν φάραγμα τῆς πόλεως Αἰλῶν.

Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, νικήσας τοὺς Χανααναίους, ἐκυρίευσε τὸ πλεῖστον μέρος τῆς χώρας αὐτῶν, τὴν ὁποίαν διένειμε διὰ κλήρου εἰς ἑννέα καὶ ἡμίσειαν φυλάς, ἧτοι (ἀπὸ Β. πρὸς Ν.) εἰς τὰς φυλάς Νεφθαλεῖμ, Ἀσσήρ, Ζαβουλὼν, Ἰσάαχαρ, τὸ ἡμισυ τῆς φυλῆς Μανασσῆ, Ἐφραΐμ, Βενιαμίν, Δάν, Ἰούδα καὶ Συμεὼν. Τὸ ἄλλο ἡμισυ τῆς φυλῆς Μανασσῆ καὶ αἱ φυλαὶ τοῦ Γὰδ καὶ τοῦ Ῥουβὴν διετήρησαν τὰς κτήσεις, τὰς ὁποίας εἶχον εἰς τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώραν (τὴν Περαιάν) καὶ τὰς ὁποίας ἔλαβον τῇ συγκαταθέσει τοῦ Μωϋσέως· ἡ δὲ φυλὴ τοῦ Λευί, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἐνεπιστεύθη τὴν διαχείρισιν τῶν ἱερῶν, δὲν ἔλαβε κληρὸν εἰς τὴν διανομὴν τῆς χώρας, ἀλλ' ἐδόθησαν εἰς αὐτὴν πρὸς κατοικίαν μὲν τεσσαράκοντα ὀκτὼ πόλεις(1), τέσσαρες δηλ. ἐξ ἐκάστης φυλῆς, πρὸς διατροφὴν δὲ τὸ δέκατον ἐκ τῶν προτόντων τῆς γῆς καὶ τῶν ποιμνίων τῶν λοιπῶν φυλῶν, αἱ προσφοραὶ τῶν πρωτογεννημάτων καὶ μέρη τινὰ ἐκ τῶν θυσιῶν τοῦ λαοῦ.

Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, προαισθανθεὶς τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἐκάλεσε τοὺς Ἰσραηλίτας, ἀνέμνησεν αὐτοὺς τὰς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας ἔλαβον παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ παρεκίνησε νὰ μένωσι πιστοὶ εἰς τὸν θεῖον νόμον. Ἀπέθανε δὲ εἰς ἡλικίαν ἑκατὸν δέκα ἐτῶν

1) Δὲν ἦσαν ὀλόκληροι αἱ πόλεις ἰδιοκτησίᾳ τῶν Λευιτῶν, ἀλλὰ μόναι αἱ οἰκίαι αἱ ἀπαιτούμεναι διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῶν.

(1425 π.Χ.) ὁ δούλος αὐτος τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος εἰς ὅλην τὴν ζωὴν εἶχε στερεὰν πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τελείαν ἀφοσίωσιν εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ.

α' Ἴδὸν ἐνιέταίμαί σοι ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου. Μὴ δειλιάσῃς μηδὲ φοβηθῆς, ὅτι μετὰ σοῦ Κύριος ὁ Θεὸς σου εἰς πάντα οὐ ἐὰν πορεύῃ» (Ἰησ. Ναυὴ α' 9).

§ 31.— Ἰώβ.

Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυὴ ἔζη εἰς τὴν Αὐσιτιδα (χώραν πλησίον τῆς Δαμασκού) εὐσεβὴς τις ἄνθρωπος, ὀνομαζόμενος Ἰώβ. Ἦτο δὲ πλουσιώτατος καὶ εἶχεν ἑπτὰ υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας. Εἰς τὸν δίκαιον τοῦτον ἄνθρωπον συνέβησαν, διότι ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε, μεγάλα καὶ ἀλλεπάλληλα δυστυχήματα, ἵνα δοκιμασθῇ ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ. Τὰ ποίμνια κατεστράφησαν· οἱ δούλοι ἐφονεύθησαν ἢ οἰκία τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ ἐκρημνίσθη, ὑπὸ τὰ ἐρείπια δὲ αὐτῆς ἐτάφησαν πάντα τὰ τέκνα αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐκεῖ συνηθροισμένα.

Ὁ Ἰώβ, μαθὼν τὰς συμφορὰς ταύτας, ἔσχισε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἐξύρισε τὴν κεφαλὴν, ἔπεσε κατὰ γῆς καὶ προσεκύνησε τὸν Θεὸν λέγων· Γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ τῆς κοιλίας τῆς μητρός μου καὶ γυμνὸς θὰ ἀποθάνω. Ὁ Κύριος ἔδωκε καὶ ὁ Κύριος ἀφῆρσεν. Ἄς εἶναι ἠὺλογημένον τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου. Νέα ὅμως μεγαλυτέρα δυστυχία ἦλθεν εἰς τὸν Ἰώβ· διότι προσεβλήθη ὑπὸ νόσου φοβερᾶς, τῆς ἐλεφαντιάσεως (τοῦ χειρίστου εἴδους τῆς λέπρας). Ἄλλὰ καὶ τότε ἡ πίστις αὐτοῦ ἔμεινεν ἀκλόνητος. Εἰς τὰς παρακινήσεις δὲ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ νὰ βλασφημῆσῃ τὸν Θεὸν καὶ νὰ ἀποθάνῃ ἀπεκρίθη· Ἐλάλησας, ὅπως θὰ ἐλάλει μίαν ἐκ τῶν ἀνοήτων γυναικῶν. Τὰ ἀγαθὰ μόνον θὰ δεχώμεθα παρὰ τοῦ Θεοῦ, τὰ δὲ κακὰ οὐχί ;

Τρεῖς φίλοι τοῦ Ἰώβ ἦλθον, ἵνα παρηγορήσωσιν αὐτόν· ὅτε ὅμως εἶδον τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν αὐτοῦ, οὐδὲν εἶπον, ἀλλ' ἔκλαυσαν καὶ ἔνεκα τῆς λύπης ἔμειναν ἄφωνοι πλησίον αὐτοῦ ἑπτὰ ἡμέρας. Τέλος ὁ Ἰώβ ἔλυσε τὴν σιωπὴν καὶ κατηράσθη τὴν

ἡμέραν τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, παραπονούμενος τοιοῦτοτρόπως πρὸς τὸν Θεόν.

Τότε συνέβη φιλονεικία μεταξύ τοῦ Ἰώβ καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ· διότι οὗτοι μὲν ἔλεγον, ὅτι τὰ παθήματα εἶναι πάντοτε τιμωρία τῶν ἀμαρτιῶν, ἐκεῖνος δὲ δισχυρίζετο, ὅτι ἔπασχεν, ἐν ᾧ ἦτο ἀθῶος. Ἀΐφνης ἐπιφαίνεται ὁ Θεὸς καὶ κατακρίνει αὐτούς, διότι, ἐν ᾧ δὲν γνωρίζουσι τὰ ἀπλοῦστατα πράγματα, θελοῦσι νὰ ἐξετάσωσι τὰς βουλάς αὐτοῦ. Ὁ Ἰώβ ἐνόησε τὸ σφάλμα αὐτοῦ καὶ ἐζήτησε συγγνώμην παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ Θεὸς ἠλόγησεν αὐτὸν καὶ ἀποκατέστησεν εἰς τὴν προτέραν ὑγείαν· ἔδωκε δὲ διπλάσιον πλοῦτον καὶ ἑπτὰ υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας. Ὁ Ἰώβ, ἀφ' οὗ ἔζησεν εὐτυχέστατος τὰ ὑπόλοιπα ἔτη, ἀπέθανεν εἰς βαθὺ γῆρας.

«Μακάριος ἀνὴρ, ὃς ἐπομένει πειρασμόν· ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ Κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν» (Ἰακώβ. α' 12).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Η ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΚΡΙΤΩΝ ΤΩΝ ΙΣΡΑΗΛΙΤΩΝ

(1425 — 1095 π. Χ.)

§ 32. Γοθονιήλ, Δεθώρα, Γεδεών καὶ Ἰεφθάε.

(Κριτ. γ', δ', ε'—ν', ια')

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ οἱ Ἰσραηλῖται περιέπεσον εἰς ἀναρχίαν, ἀνεμίχθησαν μετὰ τῶν Χανααναίων, ἐγκατέλιπον τὸν ἀληθῆ Θεὸν καὶ ἐλάτρευον τοὺς Χανααναίους θεοὺς καὶ πρὸ πάντων τὸν Βάαλ καὶ τὴν Ἀστάρτην. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς παρέδιδεν αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. Ὅτε ὅμως εἰλικρινῶς μετενόουν, ἐξελεγεν ἐξ αὐτῶν ὁ Θεὸς ἄνδρας πλήρεις πνεύματος καὶ δυνάμεως, οἱ ὅποιοι ἀπηλευθέρωνον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν. Οἱ ἄνδρες δὲ οὗτοι, οἱ ὅποιοι εἶχον τὴν ὑπεράττην ἐξουσίαν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ, ὠνομάζοντο κριταί.

Ἐπισημότατοι τῶν κριτῶν ἦσαν ὁ Γοθονιήλ, ὁ πρῶτος κριτής, ὁ Δεθώρα, ὁ Γεδεών, ὁ Ἰεφθάε, ὁ Σαμφών, ὁ Ἡλὶ καὶ ὁ Σα-

μουήλ, ὁ τελευταῖος κριτής. Καὶ ὁ μὲν Γοθονιήλ ἀπηλευθέρωσε τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μεσοποταμίας Χουσσαρσαθαίμ· ἡ δὲ Δεββώρα διὰ τοῦ στρατηγοῦ Βαράμ ἀπὸ τοῦ Χανααναίου βασιλέως Ἰαθίν· ὁ δὲ Γεδεὼν ἀπὸ τῶν Μαδιανιτῶν ὁ δὲ Ἰεφθάε ἀπὸ τῶν Ἀμμωνιτῶν (1).

Ἐκεῖνος, λαβὼν τριακοσίους ἄνδρας, διήρπασεν αὐτοὺς ἐν καιρῷ νυκτός εἰς τρεῖς λόχους, ἔδωκε δὲ εἰς ἕκαστον ἄνδρα μίαν σάλπιγγα καὶ μίαν στάμνον, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπῆρχε λαμπάς ἀνημμένη. Διέταξε δὲ αὐτοὺς νὰ περικυκλώσωσι τὸν ἐχθρόν, νὰ σαλπίσωσι, νὰ συντρίψωσι τὰς στάμνους, νὰ ὑψώσωσι τὰς λαμπάδας καὶ νὰ ἀνακράξωσι· « Ῥομφαία τῷ Κυρίῳ καὶ τῷ Γεδεὼν ». Τοῦτου γενομένου φόβος καὶ τρόμος κατέλαβε τοὺς Μαδιανίτας, οἱ ὅποιοι ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν.

Ἐκεῖνος, πρὶν ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Ἀμμωνιτῶν, ἠύχθη εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἐξῆς μωρὰν εὐχὴν· Ἐὰν παραδώσῃς εἰς τὰς χεῖράς μου τοὺς Ἀμμωνίτας καὶ ἐπιστρέψω σῶος καὶ ἀβλαβῆς εἰς τὴν οἰκίαν μου, θὰ προσφέρω θυσίαν εἰς σὲ πάντα, ὅστις θὰ ἐξέλθῃ ἐξ αὐτῆς πρὸς ὑπάντησίν μου. Ἐκεῖνος ἐπανελθὼν νικητής, εἶδεν ἐξερχόμενον ἐκ τῆς οἰκίας πρὸς ὑπάντησιν αὐτοῦ μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν τὴν θυγατέρα, τὸ μόνον αὐτοῦ τέκνον. Ἐκπληκτος διακρηγνύει τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἀναφέρει τὴν εὐχὴν εἰς τὴν θυγατέρα, εἰς τὴν ὁποίαν λέγει, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς. Ἡ θυγάτηρ δέχεται προθύμως νὰ θυσιασθῇ διὰ τὴν νίκην κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Ἐκεῖνος δὲ πατήρ, ἐν ᾧ ὤφειλε νὰ μὴ ἐκτελέσῃ τὴν ἄτοπον εὐχὴν, τὴν ὁποίαν χωρὶς νὰ σκεφθῇ ἠύχθη, ἐκτελεῖ αὐτὴν καὶ θυσιάζει τὴν θυγατέρα εἰς τὸν Θεόν!

« Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ »
(Ἐξόδ. γ' 7).

1) Οἱ Ἀμμωνίται κατόικον Β.Α. τῆς χώρας Μωάβ.

§ 3. Σαμφών.

(Κριτ. ιγ'—ις')

Τοὺς Ἰσραηλίτας, ὑποδουλωθέντας ὑπὸ τῶν Φιλισταίων (1), ἀπλευθέρωσεν ὁ Σαμφών, ὁ ὁποῖος ἦτο Ναζειραῖος (2). Ναζειραῖοι δὲ ὠνομάζοντο ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἤρχοντο εἰς τὸν Θεόν, ὅτι θὰ ἀποφεύγωσι τὸν οἶνον, τὸ ὄξος, τὰ οἶνοπνευματώδη ἐν γένει ποτά, τὰς σταφυλάς καὶ τὰς σταφίδας, ὅτι θὰ τρέφωσι κόμην καὶ δὲν θὰ ἐγγίξωσι νεκρὸν, οὐδὲ τὸν νεκρὸν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς αὐτῶν ἀκόμη. Εἰς τὸν Σαμφών ἔδωκεν ὁ Θεὸς ἕκτακτον δύναμιν, διὰ τῆς ὁποίας ἐκτὸς τῶν ἄλλων κατώρθωσε καὶ τὰ ἐξῆς: Ἐφόνευσε σκύμνον λέοντος· ἐφόνευσε ποτε τριάκοντα Φιλισταίους, ἄλλοτε δὲ χιλίους διὰ σιαγόνος ὄνου· συνέλαβε τριακασίας ἀλώπεκας καὶ ἔδεσεν αὐτάς ἀνά δύο ἐκ τῶν οὐρῶν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ἔθεσε λαμπάδα ἀνημμένην καὶ τοιουτοτρόπως ἀπέλυσεν αὐτάς εἰς τοὺς ἀγρούς τῶν Φιλισταίων, τῶν ὁποίων τὰ σπαρτὰ κατεκάησαν. Ἄλλοτε ἐσήκωσεν ἐπὶ τῶν ὤμων τὰς πύλας τῆς πόλεως Γάζης, τὰς ὁποίας εἶχον κλείσει οἱ Φιλισταῖοι, ἵνα συλλάβωσι καὶ φονεῦσωσιν αὐτόν, καὶ ἔφερον αὐτάς εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἀπέναντι ὄρους. Τέλος ὁμως ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ· διότι μία Φιλισταία γυνή, ὀνομαζομένη Δαλιδά, κατώρθωσε νὰ μάθῃ παρὰ τοῦ Σαμφών, ὅτι ἡ δύναμις αὐτοῦ ἦτο εἰς τὴν κόμην αὐτοῦ, δηλ. εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὡς Ναζειραῖος. Ἐν ᾧ δὲ ἐκοιμήτο ἐξύρισε τὴν κόμην αὐτοῦ καὶ παρέδωκεν εἰς τοὺς ὁμοφύλους αὐτῆς, οἱ ὁποῖοι, ἀφ' οὗ ἐτύφλωσαν αὐτόν, ἔφεραν εἰς Γάζαν, ἔδεσαν διὰ χαλκῶν ἀλύσεων καὶ ἔρριψαν εἰς τὴν φυλακὴν, ὅπου ἤλεθεν.

Ἄλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἤρχισε νὰ ἐπαιρέχηται εἰς τὸν Σαμ-

1) Οἱ Φιλισταῖοι κατώκουν ΝΔ. τῆς Χαναάν.

2) Ἡ λέξις *Ναζειραῖος* εἶναι ἑβραϊκὴ καὶ σημαίνει τὸν χωρισμένον ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ ἀφιερωμένον εἰς τὸν Θεόν.

ψών. Μίαν δὲ ἡμέραν οἱ Φιλισταῖοι, ἑορτάζοντες τὴν ἑορτὴν τοῦ Θεοῦ αὐτῶν Δαγών, ἐξήγαγον τὸν Σαμφὼν ἐκ τῆς φυλακῆς καὶ ἔστησαν μεταξύ τῶν δύο στύλων, οἱ ὅποιοι ἐστήριζον τὸν ναόν, ἵνα ἐμπαίξωσιν αὐτόν. Τότε ὁ Σαμφὼν ἐπεκαλίεσθη τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἐνηγκαλίεσθη τοὺς δύο στύλους καὶ κατέρριψεν αὐτοὺς εἰπών· « Ἀποθανεῖται ἡ ψυχὴ μου μετὰ τῶν ἀλλοφύλων ». Μετὰ τῶν στύλων κατέπεσε καὶ ὅλος ὁ ναὸς καὶ ἐφόνευσε πάντας τοὺς ἐντὸς αὐτοῦ Φιλισταίους, τρισχιλίους τὸν ἀριθμὸν.

« Ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ » (Ἐφεσ. Ε' 10).

§ 34. Ἡλὶ καὶ Σαμουήλ.

(Α' Βασιλ. α' — ι')

Ὁ Ἡλὶ ἦτο κριτὴς καὶ ἀρχιερεὺς, εἶχε δὲ δύο υἱούς, τὸν Ὀφνὶ καὶ τὸν Φινεές, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀσεβέστατοι. Τούτους περιορίζετο μόνον νὰ συμβουλευῆ χωρὶς νὰ τιμωρῆ αὐστηρῶς. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἀνήγγειλεν εἰς αὐτόν, ὅτι θὰ τιμωρήσῃ τὸν οἶκον αὐτοῦ. Καὶ ἀληθῶς ἐν πολέμῳ τῶν Ἰσραηλιτῶν πρὸς τοὺς Φιλισταίους ἔρχεται ἀγγελία εἰς τὸν Ἡλὶ, ὅτι οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐφρονέυθησαν, ὅτι ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ εἶχον παραλάβει μεθ' ἑαυτῶν, ἠρπάγη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν (1) καὶ ὅτι οἱ Ἰσραηλιταὶ ἐνίκηθησαν. Ὅτε ἤκουσε ταῦτα ὁ Ἡλὶ, ἔπεσεν ἐκ τῆς καθέδρας ὑπτιος καὶ ἀπέθανε, διότι συνέτριψε τὸν τράχηλον αὐτοῦ.

Τὸν Ἡλὶ διεδέχθη ὁ Σαμουήλ, ὁ υἱὸς τοῦ Ἐλκανά καὶ τῆς Ἄννης, ὁ ὁποῖος ἦτο Ναζειραῖος. Οὗτος παρεδόθη μικρὸν παιδίον ὑπὸ τῶν γονέων εἰς τὸν Ἡλὶ, ἵνα ὑπηρετῆ εἰς τὸν ναόν· διεκρίθη δὲ ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας διὰ τὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ κριτὴς ἔγεινε καὶ προφήτης. Ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ ἀπληθεύρωσε τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τῶν Φιλισταίων, ἐπανέφερεν

1) Τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης ἀπέδωκαν μετ' ὀλίγον οἱ Φιλισταῖοι εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας.

αὐτοὺς ἀπὸ τῆς λατρείας τῶν εἰδώλων εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἐνὸς ἀληθινοῦ Θεοῦ, συνέστησε σχολάζ, αἱ ὁποῖαι ὠνομάζοντο προφητικαὶ καὶ εἰς τὰς ὁποίας οἱ προφῆται ἠσχολοῦντο εἰς τὸν νόμον καὶ τὴν μουσικὴν, καὶ ἐν γένει ἔδωκε νέαν ζωὴν εἰς τὸ ἔθνος αὐτοῦ.

Ὁ Σαμουὴλ κατὰ τὸ γῆρας κατέστησε κριτὰς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως οὗτοι ἐκυβέρων ἀδικιώτατα, ὁ λαὸς ἀπήτησε παρ' αὐτοῦ βασιλέα, ὅπως εἶχον βασιλεῖς οἱ περίξ λαοί. Ὁ Σαμουὴλ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀντέστη, μετὰ ταῦτα ὅμως κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ ἀπεφάσισε νὰ χρίσῃ εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας βασιλέα. Ἐχρῖσε δὲ τοιοῦτον τὸν Σαούλ, υἱὸν τοῦ Κίς, ἄνδρα ὡραιότατον καὶ ἀνδρεῖον.

«Οἱ πατέρες ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ὑμῶν ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου» (Ἐφεσ. 5' 4).

§ 35. Ρούθ.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν κριτῶν Ἐλιμέλεχ τις ἐκ τῆς πόλεως Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ἵνα ἀποφύγῃ τὴν πείναν, ἣ ὅποια ἦτο εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἀνεχώρησε μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Νωεμὶν καὶ τῶν δύο υἱῶν αὐτοῦ εἰς τὴν χώραν Μωάβ, ὅπου μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν. Οἱ δύο αὐτοῦ υἱοὶ ἐνυμφεύθησαν γυναῖκας Μωαβίτιδας, τὴν Ὀρφά καὶ τὴν Ρούθ, καὶ ἀπέθανον μετὰ δέκα ἔτη. Ἡ Νωεμὶν, ὅτε ἔμαθεν, ὅτι δὲν ὑπῆρχε πλέον πείνα εἰς τὴν πατρίδα αὐτῆς, ἀπεφάσισε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς αὐτὴν καὶ εἶπε πρὸς τὰς νύμφας αὐτῆς νὰ μείνωσι πλησίον τῶν γονέων αὐτῶν. Καὶ ἡ μὲν Ὀρφά παρεδέχθη, ἡ Ρούθ ὅμως κατ' οὐδένα τρόπον ἠθέλησε νὰ ἀφήσῃ τὴν πενθερὰν αὐτῆς, εἰς τὴν ὅποιαν εἶπε· Μόνος ὁ θάνατος θὰ χωρίσῃ ἡμᾶς. Ὅπου θὰ ὑπάγῃς, θὰ ὑπάγω· καὶ ὅπου θὰ παραμείνῃς, θὰ παραμείνω· ὁ λαὸς σου θὰ εἶναι λαὸς μου καὶ ὁ Θεὸς σου Θεὸς μου· ὅπου θὰ ἀποθάνῃς, θὰ ἀποθάνω καὶ ἐκεῖ θὰ ταφῶ. Ἡ Νωεμὶν τότε παρέλαβε μετ' ἑαυτῆς τὴν Ρούθ καὶ τοιουτοτρόπως ἀμφότεραι ἦλθον εἰς τὴν Βηθλεὲμ.

Ἡ Ρούθ πρὸς ἀνακούφισιν τῆς πενίας αὐτῆς ὑπέγγε νὰ στα-

χυολογήσῃ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ Βοόζ, ὁ ὁποῖος ἦτο πλούσιος καὶ συγγενὴς αὐτῆς.

Ὁ Βοόζ, μαθὼν τὴν ἱστορίαν τῆς Ρούθ, ἐνυμφεύθη αὐτὴν καὶ ἐγέννησεν υἱόν, τὸν ὁποῖον ὠνόμασεν Ὡβήδ. Ὁ Ὡβήδ ἐγέννησε τὸν Ἰεσαί, ὁ δὲ Ἰεσαί τὸν Δαυὶδ τὸν βασιλέα. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Ρούθ, ἂν καὶ ἀλλόφυλος, ἠξιώθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἕνεκα τῆς εὐσεβείας καὶ τῶν ἄλλων αὐτῆς ἀρετῶν νὰ γείνη προμήτωρ τοῦ Δαυὶδ καὶ δι' αὐτοῦ προμήτωρ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀπόγονος τοῦ Δαυὶδ.

« Γινώσκει Κύριος τὰς ὁδοὺς τῶν ἀμώμων καὶ κληρονομία αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα ἔσται· οὐ καταισχυνθήσονται ἐν καιρῷ πονηρῶ καὶ ἐν ἡμέραις λιμοῦ χορτασθήσονται » (Ψαλμ. λς' 18 — 19).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Ἡ ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΤΩΝ ΙΣΡΑΗΛΙΤΩΝ

ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΔΙΑΙΡΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ (1095—975 π. Χ).

§ 36.—Σαούλ, Δαυὶδ καὶ Γολιάθ.

(Α' Βασιλ. ις'—λα'. Β' Βασιλ. α')

Ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῶν Ἰσραηλιτῶν Σαούλ κατ' ἀρχάς μὲν ἐκυβέρνα τὸν λαὸν καλῶς, ἔπειτα ὁμῶς παρέβη τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐξώργισεν αὐτόν. Ὁ βασιλεὺς οὗτος ἔγεινε βραδύτερον πολὺ μελαγχολικός, τὴν δὲ μελαγχολίαν αὐτοῦ ἀνεκούφιζε διὰ τῆς κιθάρας ὁ νέος τότε ποιμὴν Δαυὶδ. Διὰ τοῦτο ὁ Σαούλ ἠγάπησεν αὐτόν πολὺ, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα, ὅτε ὁ Δαυὶδ ἤρχισε νὰ γίνηται ἔνδοξος διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀνδρείαν, ἐμίσησεν αὐτόν.

Μέγιστον θάρρος ἔδειξεν ὁ Δαυὶδ κατὰ πρῶτον, ὅτε ἐπολέμουν οἱ Ἰσραηλιταὶ πρὸς τοὺς Φιλισταίους. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον ὁ Φιλισταῖος Γολιάθ, ὁ ὁποῖος ἦτο γιγαντιαῖος τὸ ἀνάστημα καὶ ἔφερε βαρεῖαν πανοπλίαν, ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας προεκάλει εἰς μονομαχίαν πάντα Ἰσραηλίτην, ἵνα κριθῇ ἡ τύχη τοῦ πολέ-

μου ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς μονομαχίας ταύτης. Ἄλλ' οὐδεις τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐτόλμα νὰ παλαίσῃ πρὸς τὸν Γολιάθ, ἂν καὶ ὁ Σαοὺλ ὑπέσχετο, ὅτι θὰ δώσῃ πλοῦσια δῶρα καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ὡς γυναῖκα εἰς τὸν νικητὴν. Αἰφνης ὁ μικρὸς Δαυῖδ, ὁ ὁποῖος πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἔλθει εἰς τὸ στρατόπεδον, ἵνα φέρῃ τροφὰς εἰς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, προέβαλεν ἀντίπαλος τοῦ Γολιάθ. Ὁ Σαοὺλ ἠμποδίζεν αὐτὸν ὡς νέον καὶ ἀνίκανον· βλέπων ὅμως τὴν ἐπιμονὴν αὐτοῦ προσέφερεν εἰς αὐτὸν τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ. Οὗτος ὅμως, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ φέρῃ αὐτήν, διότι ἦτο βαρεῖα, παρέλαβε μόνον τὴν βράβδον, τὴν σφενδόνην καὶ πέντε λίθους καὶ προυχώρησεν ἄσφοδρος πρὸς τὸν ἐχθρὸν πεποισθῶς εἰς τὸν Θεόν. Ὁ Γολιάθ, ὅτε εἶδε τὸν Δαυῖδ, περιεφρόνησεν αὐτὸν καὶ εἶπε· Κῦων εἶμαι ἐγὼ, ὥστε ἔρχεσαι πρὸς με μετὰ βράβδου; Ἐλθὲ πρὸς με καὶ θὰ δώσω τὰς σάρκας σου εἰς τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ εἰς τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ. Ὁ Δαυῖδ εἶπε· Σὺ ἔρχεσαι ἐναντίον μου μετὰ ῥομφαίας καὶ δόρατος καὶ ἀσπίδος, ἐγὼ δὲ ἔρχομαι ἐναντίον σου ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰσραὴλ, τὸν ὁποῖον ὕβρισας. Σήμερον θὰ σε παραδώσῃ ὁ Κύριος εἰς τὰς χεῖράς μου καὶ θὰ σε φονεύσω καὶ θὰ ἐννοήσωσι πάντες οὗτοι οἱ παριστάμενοι, ὅτι δὲν σφύζει ὁ Κύριος διὰ ῥομφαίας καὶ δόρατος· διότι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Κύριος τοῦ πολέμου, εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ πόλεμος καὶ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτοῦ. Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὁ Δαυῖδ ἐξεσφενδόνισε κατὰ τοῦ Γολιάθ λίθον καὶ ἔρριψεν αὐτὸν νεκρὸν κατὰ γῆς· ἔπειτα ἐπλησίασε καὶ ἀπέκυψε τὴν κεφαλὴν τοῦ Γολιάθ διὰ τῆς μαχαίρας αὐτοῦ τούτου. Οἱ Φιλισταῖοι, ἰδόντες τοῦτο, ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν καὶ κατεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν, οἱ ὅποιοι διήρπασαν τὸ στρατόπεδον αὐτῶν. Οἱ δὲ Ἰσραηλιταὶ ἐτίμησαν πολὺ τὸν Δαυῖδ. Αἱ γυναῖκες ἐξήρχοντο ἐκ τῶν πόλεων πρὸς προὔπαντησιν αὐτοῦ μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν καὶ ἔψαλλον· Ὁ Σαοὺλ ἐνίκησε χιλιάδας, ὁ δὲ Δαυῖδ μυριάδας.

Ἐπειδὴ ὁ Δαυῖδ ἐδοξάσθη πολὺ διὰ τὴν νίκην τοῦ Γολιάθ, ὁ Σαοὺλ ἐμίσει αὐτὸν καὶ ἐζήτει καιρὸν νὰ φονεύσῃ. Ἡμέραν τινὰ, ἐν ᾗ ἐκίθάριζεν ὁ Δαυῖδ, ὁ Σαοὺλ ἔρριψε κατ' αὐτοῦ ἀκόντιον καὶ

ὀλίγον ἔλειψε νὰ φονεύσῃ αὐτόν. Πολλάκις δὲ καὶ ἔπειτα ἀπειράθη νὰ θανατώσῃ τὸν Δαυὶδ, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔσφζεν αὐτόν. Τέλος ὁ Δαυὶδ ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς βασιλικῆς αὐλῆς καὶ περιεπλανᾶτο εἰς τὰ ὄρη μετὰ τῶν φίλων αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ κατεδιώκετο. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Σαοὺλ ἐπεδίωκε παντοιοτρόπως τὸν θάνατον τοῦ Δαυὶδ, οὗτος ἦτο ἀμνησίκακος· διότι, ἂν καὶ δις εὔρεν εὐκαιρίαν νὰ φονεύσῃ τὸν Σαοὺλ, δὲν ἔπραξε τοῦτο.

Τοῦ Δαυὶδ ἰσόβιος καὶ ἀδελφικός φίλος ὑπῆρξεν ὁ ἐνάρετος Ἰωνάθαν, υἱὸς τοῦ Σαοὺλ. Οὗτος ὄχι μόνον παρηγόρει τὸν Δαυὶδ δι' ὅσα κακὰ ὑπέφερε παρὰ τοῦ Σαοὺλ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἔσωσεν αὐτόν με κίνδυνον τῆς ἰδίας αὐτοῦ ζωῆς καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν βασιλικὸν θρόνον προθύμως παρεχώρησεν εἰς αὐτόν. Ὅτε δὲ ἀνεχώρησεν ὁ Δαυὶδ εἰς τὰ ὄρη ἔπесεν εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ, κατεφίλησεν αὐτὸν κλαίων καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς· Πορεύου εἰς εἰρήνην! Ὁ δὲ δεσμὸς τῆς φιλίας, τὸν ὁποῖον συνήψαμεν ὀρκισθέντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, ἅς εἶναι ἀδιάσπαστος εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Ὁ Σαοὺλ ἀπέθανε κατὰ τρόπον ἐλεεινόν. Ἐν ᾧ ἐμάχετο κατὰ τῶν Φιλισταίων, ἐπληρώθη βαρέως καὶ ἠτύοκτόνησεν, ἵνα μὴ συλληφθῆ ζῶν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. Ἐβασίλευσε δὲ τεσσαράκοντα ἔτη (1095—1055 π. Χ.). — Ὁ Δαυὶδ, μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ Σαοὺλ καὶ τοῦ ἐπιστηθίου φίλου αὐτοῦ Ἰωνάθαν, σχίζει τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ θρηνεῖ καὶ ὀδύρεται καὶ νηστεύει μέχρι τῆς ἑσπέρας δι' ἀμφοτέρους.

«Ὁὐ φοβηθήσῃ πτόησιν ἐπελθοῦσαν οὐδὲ ὀρμας ἀσεβῶν ἐπερχομένας· ὁ γὰρ Κύριος ἔσται ἐπὶ πασῶν τῶν ὁδῶν σου, καὶ ἐρείσει σὸν πόδα, ἵνα μὴ σαλευθῆς» (Παροιμ. γ' 25—26).

§ 37. — Ὁ Δαυὶδ βασιλεὺς τῶν Ἰσραηλιτῶν.

(Β' Βασιλ. 6'—1')

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σαοὺλ ὁ Δαυὶδ μετέβη εἰς τὴν πόλιν Χεβρών, ὅπου ἐγρίσθη βασιλεὺς ὑπὸ μόνῃς τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα, διότι αἱ λοιπαὶ φυλαὶ ἀνεκέρυξαν βασιλεῖα αὐτῶν τὸν υἱὸν τοῦ Σαοὺλ Ἰσβοσθέ. Ἀφ' οὗ δὲ οὗτος ἐδολοφονήθη μετὰ ἑπτὰ ἔτη ἐν

ἀγνοία τοῦ Δαυὶδ, ὁ ὁποῖος καὶ ἐφόνευσε τοὺς δολοφόνους, συνῆλθον πᾶσαι αἱ φυλαὶ εἰς τὴν Χεβρών καὶ ἔχρισαν τὸν Δαυὶδ βασιλέα πάντων τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ὁ Δαυὶδ, ἀφ' οὗ ἐκυρίευσε τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῆς Ἱερουσαλήμ (1), ἦτοι τὴν ἀκρόπολιν Σιών, τὴν ὁποίαν κατεῖχον οἱ Ἰεβουσαῖοι (2), ὠχύρωσεν ἔτι μᾶλλον ὅλην τὴν πόλιν καὶ κατέστησεν αὐτὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους.

Ἐκτίσσε δὲ ἐντὸς αὐτῆς μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα καὶ ἀπεφάσισε νὰ οἰκοδομηθῇ καὶ μεγαλοπρεπέστατον ναόν, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐφανερώσεν εἰς αὐτὸν διὰ τοῦ προφήτου Νάθαν, ὅτι τοῦτο δὲν ἦτο ἔργον αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ἦτο φιλοπόλεμος, ἀλλὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ἔμελλε νὰ εἶναι φίλος τῆς εἰρήνης. Ὁ Δαυὶδ ἐκανόνισε μεγαλοπρεπέστατα τὰ τῆς λατρείας: κατήρτισεν ἐκ τῶν Λευιτῶν χορὸν τετρακισχιλίων ψαλτῶν καὶ μουσικῶν, οἱ ὁποῖοι ὕμνον τὸν Θεὸν ὄχι μόνον διὰ φωνῶν, ἀλλὰ καὶ δι' ὀργάνων, καὶ ἐποίησε πολλοὺς ψαλμοὺς. Ἀφ' οὗ δὲ ἐνίκησε πολλοὺς γειτονικοὺς λαοὺς, ἐξέτεινε τὸ κράτος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὄρους Λιθάνου μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ ἀπὸ τῆς Μεσογαίου θαλάσσης μέχρι τοῦ ποταμοῦ Εὐφράτου.

«Οἱ σπείροντες ἐν δάκρυσιν ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσιν» (Ψαλμ. ρκε' 5).

§ 38. — Ἀμαρτία καὶ μετάνοια τοῦ Δαυὶδ.

(B' Βασιλ. ια', ιβ')

Ὁ Δαυὶδ δὲν ἔμεινε μέχρι τέλους ἐνάρετος, ἀλλ' ὑπέπεσεν εἰς βαρύτερον ἁμαρτήμα, διότι ἠγάπησε τὴν Βηρσαβέε, σύζυγον τοῦ ἀξιωματικοῦ Οὐρίου, καί, ἵνα δυνηθῇ νὰ λάβῃ αὐτὴν γυναῖκα, διέταξε τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ Ἰωάβ, ὁ ὁποῖος ἐπολέμει πρὸς τοὺς

1) Τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Ἱερουσαλήμ εἶχε κυριεύσει ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυή.

2) Οἱ Ἰεβουσαῖοι ἦσαν χαναανικὴ φυλὴ, ἡ ὁποία κατόκει τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὰ περὶ αὐτῆς.

Ἄμμωνίτας, νὰ τάξη τὸν Οὐρίαν εἰς ἐπικινδυνότητην θέσιν. Ὁ Οὐρίας ἐφρονεύθη, ὁ δὲ Δαυὶδ ἔλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. Διὰ τὸ ἀποτρόπαιον δὲ τοῦτο ἔγκλημα ὁ προφήτης Νάθαν κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ ἠλεγξεν αὐτὸν ὡς ἐξῆς· Εἰς μίαν πόλιν, εἶπεν ὁ Νάθαν, ἦσαν δύο ἄνδρες, ὁ μὲν πλούσιος, ὁ δὲ πτωχός. Καὶ ὁ μὲν πλούσιος εἶχε πλεῖστα ποίμνια· ὁ δὲ πτωχός μίαν μόνην ἀμνάδα, τὴν ὅποιαν ἠγάπα ὡς θυγατέρα. Ἡμέραν τινὰ ἦλθε φίλος τις πρὸς τὸν πλούσιον· οὗτος δέ, θελήσας νὰ φιλοξενήσῃ αὐτόν, δὲν ἔσφαξεν ἐκ τῶν ποιμνίων αὐτοῦ, ἀλλ' ἤρπασε τὴν ἀμνάδα τοῦ πτωχοῦ. Ὁ Δαυὶδ, ἀκούσας τοῦτο, ὠργίσθη πολὺ καὶ εἶπεν· Ἄξιός θανάτου εἶναι ὁ πράξας τοῦτο. Τότε ὁ Νάθαν εἶπε πρὸς αὐτόν· Σὺ εἶσαι ὁ πράξας τοῦτο. Σὺ εἶσαι ὁ φονεὺς τοῦ Οὐρίου καὶ ὁ ἄρπαξ τῆς γυναίκος αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο θὰ τιμωρηθῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. Ὁ Δαυὶδ συνησθάνθη τὸ ἀμάρτημα αὐτοῦ, μετενόησεν εἰλικρινῶς καὶ ἐζήτησε παρὰ τοῦ Θεοῦ συγγνώμην. Ἐποίησε δὲ τότε τὸν ἐξῆς ψαλμὸν (Ψαλμ. ν').

— Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρωμῶν σου ἐξάλειπον τὸ ἀνόμημά μου. Ἐπὶ πλεῖον πλῦνόν με ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου καὶ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας μου καθάρισόν με. Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός.

Σοὶ μόνῳ ἤμαρτον καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα.

Ῥαντιεῖς με ὑσώψω(1) καὶ καθαραιοθήσομαι, πλυνεῖς με καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι. Ἀκουτιεῖς (2) με ἀγαλλίασιν καὶ εὐφροσύνην, ἀγαλλιάσονται ὀστέα τεταπεινωμένα.

Ἀπόστρεψον τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ πάσας τὰς ἀνομίας μου ἐξάλειπον. Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου.

1) Ὑσώπωπος (ἢ) ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν Ἑβραίων καὶ ὁ θύμος (τὸ θυμᾶρι) καὶ ὁ ἠδύσμος καὶ τὸ ὀρίγανον. Διὰ δέσμης δὲ ὑσώπου ἔρραντίζοντο οἱ λεπροὶ καὶ οἱ ἐγγιζόντες νεκρὸν, οἱ ὅποιοι ἐθεωροῦντο ἀκάθαρτοι.

2) Ἀκουτίζειν=κἀμνεν τινὰ νὰ ἀκούῃ.

Μὴ ἀπορρίψῃς με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου καὶ τὸ πνεῦμά σου
τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ.

Ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίαν σου τοῦ σωτηρίου σου καὶ πνεύματι
ἡγεμονικῶ στήριζόν με (1).

Διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδοὺς σου καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σὲ ἐπιστρέ-
ψουσιν.

Ῥῥοαί με ἐξ αἱμάτων (2), ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου ἀγαλλιά-
σεται ἢ γλώσσά μου τὴν δικαιοσύνην σου (3).

Κύριε, τὰ χεῖλη μου ἀνοίξεις καὶ τὸ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν
αἰνέσιν σου.

Ὅτι, εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν' ὀλοκαυτώματα οὐκ εὐδο-
κήσεις.

Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντειριμμένον, καρδίαν συντειριμμέ-
νην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει.

§ 39. Ἀβεσσαλώμ.

(Β' Βασιλ. 18'—19')

Ὁ Δαυὶδ διὰ τὸ βρῦτατον ἀμάρτημα, τὸ ὅποσον ἔπραξεν, ἦτο
ἄξιος θανάτου. Ὁ πανάγαθος ὁμως Θεὸς ἀπήλλαξε μὲν αὐτὸν
ἀπὸ τοῦ θανάτου διὰ τὴν εἰλικρινῆ μετάνοιαν, ἀλλὰ δὲν ἀφῆκε
καὶ ἀτιμώρητον πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν ἀπίστων ἀνθρώπων.
Διὰ τοῦτο καὶ ὁ πρῶτος υἱὸς ἐκ τῆς Βηρσαβεί ἀπέθανε καὶ κατὰ
τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐδοκίμασε ^απολλάς θλί-
ψεις. Εἷς ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὁ Ἀβεσσαλώμ, ἐστασίασε καὶ ἀνη-
γορεύθη βασιλεὺς εἰς τὴν Χεβρών. Ὁ Δαυὶδ, εὐρεθεὶς ἀπαρά-

1) Ἀπόδος μοι κ.τ.λ.—σῶσόν με καὶ δός πάλιν εἰς ἐμὲ τὴν
ψυχικὴν γαλήνην, τὴν ὅποιαν εἶχον πρότερον καὶ ἔπειτα ἀπώλεσα
διὰ τῆς ἀμαρτίας, καὶ στήριζόν με νὰ πράττω προθύμως τὸ
ἀγαθόν.

2) Ἐξ αἱμάτων—ἐκ τῆς ἐνοχῆς διὰ τὸν φόνον τοῦ Οὐρίου.

3) Ἀγαλλιάσεται ἢ γλώσσά μου τὴν δικαιοσύνην σου—θὰ ὑμνήσω
τὸ ἔλεός σου.

σκευος, ἔφυγεν ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Περαιάν. Ἀφοῦ δὲ συνήθροισε στρατόν, ἀπέστειλεν αὐτὸν κατὰ τοῦ Ἀβεσσαλώμ καὶ παρήγγειλε τὸν στρατηγὸν Ἰωάβ νὰ μὴ φονεύσῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Μάχης δὲ γενομένης ὁ μὲν στρατὸς τοῦ Ἀβεσσαλώμ ἐνίκηθη, αὐτὸς δέ, ἐν ᾧ ἔφυγεν ἐπὶ ἡμιόνου διὰ τοῦ δάσους, ἐκρεμάσθη ἀπὸ τῶν κλάδων δένδρου, εἰς τοὺς ὑποίους περιεπλάκη ἡ κόμη αὐτοῦ. Ὁ Ἰωάβ κατεδίωξε τὸν Ἀβεσσαλώμ καὶ ἐφόνευσεν αὐτόν, ἐν ᾧ τοιουτοτρόπως ἐκρέματο, ἐναντίον τῆς παραγγελίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ὁ δὲ Δαυῖδ, μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ ἀποστάτου υἱοῦ, ἔλυπήθη παρὰ πολὺ καὶ ἐθρήνηει αὐτὸν λέγων· Υἱέ μου, υἱέ μου Ἀβεσσαλώμ, εἶθε νὰ ἀπέθνησκον ἐγὼ ἀντὶ σοῦ, Ἀβεσσαλώμ υἱέ μου, υἱέ μου.

« Ὁ ἀτιμάζων πατέρα καὶ ἀπωθούμενος μητέρα αἰτιοῦ καιροῦ χυνοθήσεται καὶ ἐπονείδιστος ἔσται » (Παροιμ. ιθ' 26).

§ 40. Ἐπάνοδος καὶ θάνατος τοῦ Δαυῖδ.

Ὁ Δαυῖδ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅπου κατέπνιξε καὶ ἄλλην στάσιν. Διέταξε δὲ ἔπειτα ἀπογραφὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ εὔρεν εἰς μὲν τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα 500 000 ἄνδρας δυναμένους νὰ φέρωσιν ὅπλα, εἰς δὲ τὰς λοιπὰς φυλάς 800 000. Ὑπερηφανεύθη δὲ διὰ τοῦτο καὶ ἐλησμόνησεν, ὅτι ἡ δύναμις αὕτη ἦτο ἀποτελεσμα τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ. Ὅθεν ὁ μὲν προφήτης Γὰδ ἠλεγξεν αὐτόν· ὁ δὲ Θεὸς ἀπέστειλε λοιμὸν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέθανον πολλαὶ χιλιάδες ἀνθρώπων. Ὁ Δαυῖδ ἐβασίλευσε τεσσαράκοντα ἔτη (1055—1015 π. Χ.), ἧτοι ἑπτὰ εἰς τὴν Χεβρών καὶ τριάκοντα τρία εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Μικρὸν δὲ πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἀνεκέρηξε βασιλεία τὸν δευτερότοκον υἱὸν ἐκ τῆς Βηρσαβεὲ Σολομῶντα, τὸν ὅποιον παρεκίνησε νὰ ἐκτελῇ πιστῶς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

« Ὁ καυχόμενος ἐν Κυρίῳ καυχάσθω » (Β'. Κορινθ. ι' 17).

§ 41. Σολομῶν.

(Γ' Βασιλ. γ')

Ὁ Σολομῶν ἐπωνομάσθη σοφὸς διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ σοφίαν. Ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν Γαθαῶν, ἵνα προσφέρῃ θυσίαν εἰς τὸν Θεόν, ἐνεφανίσθη εἰς αὐτόν, ἐν ᾧ ἐκοιμάτο, ὁ Θεὸς καὶ εἶπε· Ζήτησον τί θέλεις νὰ σοὶ δώσω. Ὁ Σολομῶν ἀπεκρίθη· Κύριε Θεέ, κατέστησας ἐμὲ βασιλέα μεγάλου λαοῦ· ἐγὼ ὅμως εἶμαι νέος ἀκόμη καὶ ἀπειρος. Δὸς λοιπὸν εἰς ἐμὲ καρδίαν νοήμονα, ἵνα κυβερνῶ τὸν λαόν σου καὶ ἵνα διακρίνω τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ τοῦ κακοῦ. Οἱ λόγοι οὗτοι ἤρresαν εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὅποιος εἶπε πρὸς τὸν Σολομῶντα· Ἐπειδὴ ἐζήτησας καρδίαν νοήμονα, οὐχὶ δὲ μακροβιότητα οὐδὲ πλοῦτον οὐδὲ τὸν θάνατον τῶν ἐχθρῶν σου ἐπραξα συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους σου. Ἴδου ἔδωκα εἰς σὲ καρδίαν σοφὴν καὶ συνετήν, προσέτι δὲ ἔδωκα εἰς σὲ καὶ ὅ,τι δὲν ἐζήτησας, δηλαδὴ πλοῦτον καὶ δόξαν. Ἐὰν δὲ φυλάττης τὰς ἐντολάς μου, θά σοὶ δώσω καὶ μακροβιότητα. Ὁ Σολομῶν ἐπέδειξε τὴν σοφίαν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας αὐτοῦ διὰ τῆς ἐξῆς κρίσεως. Δύο γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι ἦσαν σύνοικοι, ἐγέννησαν υἱούς. Ἡ μία ἐκ τούτων εἰς τὸν ὕπνιν ἐπίσεσσε καὶ ἐφόνευσε τὸ ἑαυτῆς τέκνον· ἔλαθε δὲ αὐτὸ καὶ ἔθεσε κρυφίως τὴν νύκτα πλησίον τῆς συνοίκου, τῆς ὁποίας ἔκλεψε τὸ ζῶν τέκνον. Τὴν πρωίαν ἐφιλονεῖκουσιν περὶ τοῦ ζῶντος παιδίου καὶ πρὸς λύσιν τῆς φιλονεικίας ἦλθον πρὸς τὸν Σολομῶντα μὲ αὐτό, καὶ ἡ μία δὲ καὶ ἡ ἄλλη ἔλεγον, ὅτι ἦτο ἑαυτῆς τὸ τέκνον. Ὁ Σολομῶν πρὸς εὔρεσιν τῆς ἀληθείας διέταξε νὰ σχίσωσι διὰ μαχαίρας τὸ παιδίον εἰς δύο, ἑατέρα δὲ τῶν γυναικῶν νὰ λάβῃ τὸ ἥμισυ. Καὶ ἡ μὲν ψευδὴς μήτηρ ἐδέχθη τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ἡ δὲ ἀληθὴς ἔφριξε καὶ παρεκάλεσε τὸν βασιλέα νὰ δώσῃ τὸ παιδίον ζῶν εἰς τὴν ψευδῆ μητέρα. Τότε ὁ Σολομῶν εἶπεν· Αὕτη εἶναι ἡ ἀληθὴς μήτηρ· μὴ φονεύσητε τὸ παιδίον, ἀλλὰ δώσατε αὐτὸ εἰς αὐτήν.

«Ὁ κρατῶν σοφίαν κληρονομήσει δόξαν καὶ οὐ εἰσπορεύεται εὐλογῆσαι Κύριος (Σοφ. Σειράχ δ' 13).

§ 42. — 'Ο ναός.

(Γ' Βασιλ. ε'—η')

'Ο Σολομῶν ἔκτισε μεγαλοπρεπέστατον ναὸν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ἐπὶ τοῦ ὄρους Μωριά, ἐπὶ τοῦ ὁποίου, ὅπως ἐμάθομεν, διέταξεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀβραάμ. νὰ θυσιάσῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰσαάκ. Συνίστατο δὲ οὗτος ἐκ λίθων πελεκητῶν· καὶ ἡ μὲν ἐσωτερικὴ αὐτοῦ ὀροφὴ κατεσκευάσθη ἐκ κεδρίνων δοκῶν καὶ σανίδων ἐπιχρῦσων, οἱ δὲ ἐσωτερικοὶ τοῖχοι καὶ τὸ ἔδαφος ἦσαν ἐστρωμένα διὰ σανίδων κεδρίνων καὶ κυπρισσίνων, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἐπίσης ἐπίχρυσοι· ὥστε ὅλον τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ ἦτο ἐπίχρυσον. Διηρεῖτο δὲ ὁ ναὸς εἰς δύο μέρη, εἰς τὸ ἄδυτον (ἅγιον ἁγίων) καὶ εἰς τὸ ἱερόν (ἅγιον). Καὶ ἐντὸς μὲν τοῦ ἀδύτου ὑπῆρχεν ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης· ἐντὸς δὲ τοῦ ἱεροῦ δέκα ἐπτάφωτοι λυχνίαι, δέκα τράπεζαι, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔκειντο οἱ ἄρτοι τῆς προθέσεως καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος. Περιεστοιχιζον δὲ τὸν ναὸν δύο αὐλαί, ἡ μὲν ἐσωτερικὴ πρὸς χρῆσιν τῶν ἱερέων, ἡ δὲ ἐξωτερικὴ πρὸς χρῆσιν τοῦ λαοῦ. Καὶ εἰς μὲν τὴν ἐσωτερικὴν αὐλὴν ἦσαν τὸ θυσιαστήριον τῶν ὀλοκαυτωμάτων, ἡ χαλκῆ ἢ χυτὴ θάλασσα, ὅπου ἐλούοντο οἱ ἱερεῖς, καὶ δέκα χαλκοῦ λουτήρες, ὅπου ἐπλύνοντο τὰ σφάγια· εἰς δὲ τὴν ἐξωτερικὴν ὑπῆρχον κελλῖα, ὅπου κατόικουν οἱ ἱερεῖς καὶ ἐφυλάττοντο τὰ ἱερά σκεύη καὶ ἄμφια, καὶ διάφορα ἄλλα οἰκοδομήματα.

Ἡ οἰκοδομὴ καὶ ἡ διακόσμησις τοῦ ναοῦ διήρκεσαν ἑπτὰ καὶ ἡμισυ ἔτη καὶ ἀπῆτησαν ἐργασίαν χιλιάδων ἀνθρώπων καὶ δαπάνην ἀπείρου πλούτου. Ἀφ' οὗ δὲ ἐτελείωσαν πάντα τὰ ἔργα, ἐκέλεσεν ὁ Σολομῶν τοὺς Ἰσραηλίτας εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐτέλεσε τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ μετὰ μεγίστης πομπῆς. Ἐγρονυπέτησε δὲ πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὀλοκαυτωμάτων, ὕψωσε τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπε· Κύριε Θεὲ τοῦ Ἰσραὴλ, δὲν ὑπάρχει Θεὸς ὅμοιος πρὸς σὲ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ. Ἀλλὰ θὰ κατοικήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ; Ἀφ' οὗ δὲν σε χωρεῖ τὸ σύμπαν, θά σε

χωρέσει ὁ οἶκος οὗτος, τὸν ὅποιον ἔκτισα; Ἄλλά, παρακαλῶ, νὰ ἐπιβλέψῃς εἰς τὴν προσευχὴν ἐμοῦ καὶ τοῦ λαοῦ σου καὶ νὰ γείνης ἴλεως πρὸς ἡμᾶς, νὰ εἰσακούῃς δὲ ἐν παντὶ καιρῷ καὶ πάσῃ ὥρᾳ τὰς δεήσεις τῶν δούλων σου. Μετὰ τὴν προσευχὴν ταύτην ὁ Σολομῶν ἠλόγησε τὸν λαὸν καὶ συνεβούλευσεν αὐτὸν νὰ φυλάττῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, προσέφερε δὲ θυσίαν εἰς αὐτὸν μετὰ τοῦ λαοῦ χιλιάδας βοῶν καὶ προβάτων.

«Κύριε, ἠγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου σου καὶ τόπον σκηνώματος δόξης σου» (Ψαλμ. κς' 8).

§ 43.— Δόξα, ἁμαρτία καὶ θάνατος Σολομῶντος.

(Γ' Βασιλ. θ'—ια')

Ἐκτὸς τοῦ ναοῦ ἔκτισεν ὁ Σολομῶν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ μεγαλοπρεπέστατα ἀνάκτορα καὶ ἄλλα κτίρια. Διωργάνωσε δὲ τὸν στρατὸν καὶ κατεσκεύασε πλοῖα, τὰ ὅποια ἔπλεον εἰς τὴν Ταρτησσὸν καὶ εἰς τὸ Ὠφεῖρ (1) καὶ ἔφερον ἐκεῖθεν χρυσόν, ἄργυρον, πολυτίμους λίθους, ἐλεφαντόδοντα καὶ ἄλλα προϊόντα. Ὁ πλοῦτος, ὁ ὅποιος εἰσῆρχετο εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἦτο τοσοῦτος, ὥστε ὁ ἄργυρος ἐλαχίστην εἶχεν ἀξίαν. Ἡ ἔκτατος δὲ μεγαλοπρέπεια, ὡς καὶ ἡ σοφία τοῦ Σολομῶντος, ἔγεινε γνωστὴ εἰς πολλὰς χώρας· πλείστοι δὲ προσήρχοντο πρὸς αὐτόν, ἵνα ἀκούσωσι τὴν σοφίαν καὶ ἴδωσι τὴν μεγαλοπρέπειαν. Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπεσιβήτη αὐτὸν καὶ ἡ βασίλισσα τῶν Σαβαίων (οἱ ὅποιοι κατῴκουν εἰς τὴν ΝΔ. Ἀραβίαν) φέρουσα μεγαλοπρεπέστατα δῶρα. Ὅτε δὲ ἤκουσε πᾶσαν τὴν σοφίαν τοῦ Σολομῶντος καὶ εἶδε πᾶσαν τὴν μεγαλοπρέπειαν, εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἡ σοφία σου καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια σου εἶναι ἀνώτεραί τῆς φήμης. Ὁ Σολομῶν δὲν ἔμεινε μέχρι

1) Ταρτησσὸς μὲν ὀνομάζετο ἡ παράλιος χώρα τῆς Ἰσπανίας, ἡ ὅποια διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Γουαδαλκιβέρου ποταμοῦ, περιφραγὸς εἰς τοὺς ἀρχαίους διὰ τὸν χρυσόν, ἄργυρον, σίδηρον, μόλυβδον καὶ κασσίτερον· Ὠφεῖρ δὲ ἡ δυτικὴ Ἀραβία.

τέλους εὐσεβῆς καὶ ἐνάρετος· διότι παρέβη τὸν θεῖον νόμον καὶ ἔλαβε γυναῖκας ἀλλοφύλους καὶ χάριν αὐτῶν ὄχι μόνον ἐπέτρεψε νὰ κτισθῶσι ναοὶ τῶν ψευδῶν θεῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐλάτρευσε αὐτούς. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἐπειδὴ δὲν ἐφύλαξας τὰς ἐντολάς μου, θὰ ἀφαιρέσω ἀπὸ τοῦ υἱοῦ σου τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ βασιλείου. Ἀπέθανε δὲ ὁ Σολομῶν, ἀφ' οὗ ἐβασίλευσε τεσσαράκοντα ἔτη ἐν εἰρήνῃ (1015—975 π. X).

« Ἡ ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἀγνή ἐσιν, ἔπειτα εἰρηρική, ἐπιεικὴς, εὐπειθής, μετὴ ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος (1) καὶ ἀνυπόκριτος » (Ἰακώβ. γ' 17).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Σ'.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΙΣΡΑΗΛΙΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΣ ΔΙΑΙΡΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΒΑΒΥΛΩΝΙΟΥ ΑΙΧΜΑΛΩΣΙΑΣ
(975—588 π. X).

§ 44. Διαίρεσις τοῦ βασιλείου τῶν Ἰσραηλιτῶν. — Κατάλυσις ἀμφοτέρων τῶν βασιλείων.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σολομῶντος οἱ Ἰσραηλίται παρεκάλεσαν τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον αὐτοῦ Ῥοβοάμ νὰ ἐλαττώσῃ τοὺς φόρους, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἐπιβάλει ὁ πατήρ. Οὗτος ὅμως ὄχι μόνον δὲν ἔπραξε τοῦτο ἀλλὰ παρὰ τὴν συμβουλὴν τῶν πρεσβυτέρων ἐκ τῶν συμβούλων αὐτοῦ, αὐθαδῶς καὶ ὑβριστικῶς ἀπήντησε πρὸς τὸν λαὸν ὡς ἐξῆς· Ὁ πατήρ μου ἐπέβαλεν εἰς τὸν τράχηλον ὑμῶν βαρὺν ζυγόν· ἐγὼ ὅμως θὰ ἐπιβάλω βαρύτερον. Ὁ πατήρ μου ἐτιμῶρει ὑμᾶς διὰ μαστίγων· ἐγὼ ὅμως θὰ τιμωρῶ διὰ μαστίγων ἀκανθωτῶν. Διὰ τοῦτο ἔγεινε στάσις. Καὶ δέκα μὲν φυλαὶ ἐξέλεξαν βασιλεῖα τὸν δούλον τοῦ Σολομῶντος Ἱεροβοάμ,

1) Ἀδιάκριτος = ἔν κἀμνεὶ διακρίσεις, εἶναι ἀμερόληπτος.

πισται δὲ εἰς τὸν Ῥοβοάμ ἔμειναν δύο φυλαί, ἡ τοῦ Ἰούδα καὶ ἡ τοῦ Βενιαμίν (975 π. Χ.).

Τοιοιουτρόπως δὲ τὸ βασίλειον τῶν Ἰσραηλιτῶν διηρέθη εἰς δύο, εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραήλ, τὸ ὑποῖον ἀπετελέσθη ἐκ δέκα φυλῶν καὶ εἶχε πρωτεύουσαν κατ' ἀρχὰς μὲν τὴν Συχέμ, μετὰ ταῦτα δὲ τὴν Θερσά καὶ τελευταῖον τὴν Σαμάρειαν, καὶ εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα, τὸ ὑποῖον ἀπετελέσθη ἐκ δύο φυλῶν καὶ εἶχε πρωτεύουσαν τὴν Ἱερουσαλήμ. Εἰς τὸ βασίλειον δὲ τοῦτο ἐγκατεστάθησαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται.

Ὁ Ἱεροβοάμ, ἵνα μὴ μεταβαίνωσιν οἱ ὑπήκοοι αὐτοῦ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἱερουσαλήμ, κατεσκεύασε δύο χρυσαῖς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ μὲ μορφήν μόσχου, τὰς ὁποίας ἔστησεν εἰς τὰς πόλεις Δάν καὶ Βαιθήλ, δηλ. εἰς τὴν βορειοτάτην καὶ εἰς τὴν νοτιωτάτην τῶν πόλεων τοῦ βασιλείου αὐτοῦ, καὶ διέταξε τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ νὰ λατρεύωσιν αὐτάς. Ὅπως δὲ ὁ Ἱεροβοάμ, τοιοιουτρόπως καὶ πάντες σχεδὸν οἱ βασιλεῖς τοῦ Ἰσραήλ ἦσαν ἀσεβεῖς. Ἐγκατέλιπον τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ ἐλάτρευον τοὺς ψευδεῖς θεοὺς. Τὸ παράδειγμα δὲ τῶν βασιλέων ἠκολούθει καὶ ὁ λαός. Μάτην οἱ προφήται ἤλεγχον σφοδρῶς καὶ τοὺς βασιλεῖς καὶ τὸν λαόν καὶ προέλεγον, ὅτι δὲν θὰ διαφύγωσι τὴν τιμωρίαν τοῦ Θεοῦ. Ἡ φωνὴ αὐτῶν ἦτο φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἡ δὲ ἀσέβεια καὶ ἡ διασθορὰ ἠϋξανε καθ' ἡμέραν. Τέλος ὅμως ἐπέρχεται ἡ θεία τιμωρία. Ὁ μὲν βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων Σαλμανάσσαρ ὁ Δ' πολιορκεῖ τὴν Σαμάρειαν, ὁ δὲ διάδοχος αὐτοῦ Σαργῶν κυριεύει αὐτήν, καταλύει τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραήλ (722 π. Χ.) καὶ ὠδηγεῖ μέγα μέρος τῶν κατοίκων τῆς Σαμαρείας αἰχμαλώτους εἰς τὴν Ἀσσυρίαν· ἀποστέλλει δὲ εἰς τὴν Σαμάρειαν ἀποίκους ἐκ τῆς Βαβυλωνίας καὶ ἄλλων μερῶν τοῦ κράτους αὐτοῦ, οἱ ὁποῖοι ἀνεμίχθησαν μετὰ τῶν ὑπολοίπων Ἰσραηλιτῶν καὶ ἀπετέλεσαν τὸν λαόν τῶν Σαμκρειτῶν.

Εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα κατ' ἀρχὰς μὲν δὲν ἐπεκράτει τόση διασθορὰ καὶ ἀσέβεια, ὅση εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραήλ, μετὰ ταῦτα ὅμως ἡ κακία ἐκορυφώθη καὶ εἰς αὐτό. Διὰ τοῦτο ἐπέρχεται καὶ εἰς αὐτὸ ἡ θεία τιμωρία. Ὁ βασιλεὺς τῶν Βαβυ-

λωνίων Ναβουχοδονόσορ καταλύει τὸ βασιλείον τοῦ Ἰούδα (588 π. Χ.) καὶ ὀδηγεῖ τοὺς πλείστους ἐκ τῶν κατοίκων αἰχμαλώτους εἰς τὴν Βαβυλωνίαν. Ὁ ναὸς τοῦ Θεοῦ, τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλείως καὶ πᾶσαι αἱ οἰκίαι τῆς Ἱερουσαλήμ καίονται, τὰ δὲ τεῖχη αὐτῆς κατακρημνίζονται. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐρειπίων τῆς κατεστραμμένης πόλεως κάθηται ὁ προφήτης Ἱερεμίας καὶ θρηνεῖ τὴν ἐρήμωσιν αὐτῆς (Θρῆνοι Ἱερεμίου).

«Ἰδοὺ οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπολοῦνται» (Ψαλμ. οβ' 27).

§ 45. — Προφῆται.

Οἱ προφῆται ἦσαν θεόπνευστοι ἄνδρες, δι' αὐτῶν δὲ ὁ Θεὸς ἔκαμνε γνωστὸν εἰς τοὺς ἀθρώπους τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἐφανέρωσεν εἰς αὐτοὺς τὰ μέλλοντα. Οἱ ἄνδρες οὗτοι, οἱ ὅποιοι ἀνεφαίνοντο εἰς τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν κατ' ἐκτάκτους περιστάσεις, ἤλεγχον πικρῶς τοὺς βασιλεῖς, τοὺς ἱερεῖς καὶ τὸν λαὸν διὰ τὴν ἀσέθειαν καὶ τὴν διασθορὰν καὶ προέλεγον ἄφρευκτον τὴν παρά τοῦ Θεοῦ τιμωρίαν. Προεφήτευσαν δέ, ὅτι θὰ ἔλθῃ ὁ Μεσσίας, δηλ. ὁ Χριστός, ὁ ὅποιος θὰ σώσῃ τὸν κόσμον ἐκ τῆς πολυθείας καὶ τῆς ἀμαρτίας καὶ θὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἐνὸς ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ἀρετὴν.

Οἱ προφῆται, ὅσων τὰ συγγράμματα σώζονται, εἶναι δέκα ἕξ. Διαιροῦνται δὲ εἰς μείζονας καὶ εἰς ἐλάσσονας. Καὶ οἱ μὲν μείζονες ὀνομάζονται τοιουτοτρόπως, διότι ἔγραψαν μεγαλύτερα συγγράμματα, καὶ εἶναι τέσσαρες, οἱ ἑξῆς· Ἡσαΐας, Ἱερεμίας, Ἰεζεκιὴλ καὶ Δανιὴλ· οἱ δὲ ἐλάσσονες ὀνομάζονται τοιουτοτρόπως, διότι ἔγραψαν μικρότερα συγγράμματα, καὶ εἶναι δώδεκα (δωδεκαπρόφητον), οἱ ἐπόμενοι· Ὡσηέ, Ἀμώς, Μιχαίας, Ἰωήλ, Ὁσδιού, Ἰωνᾶς, Ναούμ, Ἀββακούμ, Σοφονίας, Ἀγγαῖος, Ζαχαρίας καὶ Μαλαχίας. Αἱ προφητεῖαι δὲ αὐτῶν, αἱ ὅποια κυρίως ἀναφέρονται ἢ εἰς τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ ἢ εἰς τὸν Χριστόν, σκοπὸν εἶχον νὰ στερεώσωσιν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας τὴν λατρείαν τοῦ ἐνὸς ἀληθινοῦ Θεοῦ, νὰ ἐπαναφέρωσιν εἰς αὐτοὺς τὰ σεμνὰ ἦθη καὶ νὰ προει-

πωσι τὰ ἔχοντα σχέσιν μὲ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου.

Ἐκ τῶν Προφητῶν ὁ Ἡσαΐας προφητεῦει τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος ἐκ τῆς Παρθένου (Ϛ' 15) καὶ περιγράφει τόσον φανερῶς τὰ πάθη καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ, ὥστε φαίνεται, ὅτι γράφει οὐχὶ περὶ μελλόντων πραγμάτων, ἀλλὰ περὶ παρελθόντων (νβ' 13, γγ' 12). Ὁ Δανιὴλ ὀρίζει ἀκριβέστατα τὸν χρόνον τῆς ἐλεύσεως καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (θ' 24-27) (1).

Ὁ Μιχαίας βλέπει τὸν Σωτῆρα γεννώμενον ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας (ε' 27). Ὁ Ζαχαρίας προλέγει τὴν εἴσοδον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ἐπὶ πώλου ὄνου (θ' 9) καὶ τὴν παράδοσιν αὐτοῦ ἀντὶ τριάκοντα ἀργυρίων (ια' 12), δηλ. ἀντὶ ἐνενήκοντα τριῶν χρυσῶν φράγκων.

Ὁ Ἰεζεκιὴλ καὶ ὁ Δανιὴλ προεφήτευσαν καὶ πρὸ τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας (588 π. X.) καὶ μετ' αὐτήν. Ὁ Ἀγγαῖος, ὁ Ζαχαρίας καὶ ὁ Μαλαχίας μετὰ τὴν βαβυλωνίον αἰχμαλωσίαν μέχρι τοῦ 424 ἔτους π. X.. Πάντες δὲ οἱ λοιποὶ προφηταὶ πρὸ τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας.

§ 46. — Τ ω β ί τ.

Μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν, οἱ ὁποῖοι ὠδηγήθησαν αἰχμαλῶτοι εἰς τὴν Ἀσσυρίαν, ἦτο καὶ ὁ εὐσεβὴς καὶ ἐνάρετος Τωβίτ. Ὁ Τωβίτ ἔζη εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἀσσυρίας Νινευί· εἰς ὅλην δὲ τὴν ζωὴν οὐδέποτε ἐλησμόνησε τὸν φόβον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ

1) Ὁ Δανιὴλ, ἀναφέρον ἐβδομηκόντα ἐβδομάδας (ἦτοι $70 \times 7 = 490$ ἔτη), λέγει, ὅτι μετὰ ἐξήκοντα ἐννέα ἐβδομάδας (δηλ. μετὰ 483 ἔτη) ἀφ' οὗτο ἐκδοθῆ τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν τειχῶν τῆς Ἱερουσαλήμ (τουτέστιν ἀπὸ τοῦ 453 ἔτους π. X.) θὰ ἐμφανισθῆ εἰς τὸ κήρυγμα ὁ Ἰησοῦς Χριστός, κατὰ τὸ μέσον δὲ τῆς ἐβδομηκοστῆς ἐβδομάδος θὰ θυσιασθῆ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Καὶ ἀληθῶς ὁ Σωτῆρ ἤρχισε τὸ κήρυγμα κατὰ τὸ 30ὸν ἔτος μ. X. ($453 \text{ π. X.} + 30 \text{ μ. X.} = 483$) καὶ ἐσταυρώθη τὸ 33ον ἔτος μ. X., ἦτοι κατὰ τὸ μέσον τῆς ἐβδομηκοστῆς ἐπταετίας.

πάντοτε ἐβόηθει τοὺς πτωχοὺς ὁμοφύλους αὐτοῦ. Εἰς τὸν δίκαιον τοῦτον ἄνδρα συνέβη τὸ δυστύχημα νὰ χάσῃ ὅλην τὴν περιουσίαν καὶ νὰ τυφλωθῇ. Ἄλλὰ τὴν συμφορὰν ταύτην ὑπέφερον ὁ Τωβίτ γενναίως καὶ ἀγογγύστως. Ὅτε δὲ ἔγεινεν ἐξηκοντούτης καὶ ἐνόμισεν ὅτι θὰ ἀπέθνησκεν, ἐκάλεσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Τωβίαν καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν τὰ ἑξῆς: Υἱέ μου! Ἄκουσον τοὺς ἐξῆς λόγους ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ πατρὸς σου καὶ ἐμφύτευσον αὐτοὺς εἰς τὴν καρδίαν σου. Τίμα τὴν μητέρα σου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. Ἐχε πάντοτε εἰς τὸν νοῦν σου καὶ τὴν καρδίαν σου τὸν Θεὸν καὶ μὴ θελήσῃς νὰ ἁμαρτήσῃς μηδὲ νὰ παραβῆς τὰς ἐντολάς αὐτοῦ. Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σου δίδε ἐλεημοσύνην. Μὴ ἀπόστρεφε τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ παντὸς πτωχοῦ, ἵνα μὴ ἀποστρέψῃ καὶ ὁ Θεὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ σοῦ. Ἐχεις πολλά; Δίδε πολλά· ἔχεις ὀλίγα; Δίδε ἐξ ὅλης σου τῆς καρδίας ὀλίγα. Μακρὰν ἀπὸ σοῦ νὰ εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια εἴτε εἰς τὴν καρδίαν σου εἴτε εἰς τοὺς λόγους σου, διότι αὕτη εἶναι ἡ ἀρχὴ πάσης διαφθορᾶς. Ὅ,τι δὲν θέλεις νὰ σοι κάμῃ ἄλλος, τοῦτο μὴ κάμῃς καὶ σὺ εἰς ἄλλον («ὄμισεῖς μηδενὶ ποιήσης»). Ζήτει πάντοτε τὴν συμβουλὴν ἀνδρὸς φρονίμου καὶ εὐλόγει ἐν παντὶ καιρῷ τὸν Θεὸν καὶ παρακάλει αὐτὸν νὰ διευθύνῃ εἰς τὸ καλὸν καὶ τὰς σκέψεις σου καὶ τὰς πράξεις σου. Μὴ φοβοῦ δέ, παιδίον μου, διότι ἐπτωχεύσαμεν. Ὑπάρχουσι πολλά διὰ σέ, ἐὰν φοβῆσαι τὸν Θεὸν καὶ ἀπομακρύνῃσαι ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας καὶ πράττῃς ὅ,τι εἶναι ἀρεστὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Τωβίας εἶπε: Πάτερ μου, θὰ ἐκτελέσω κατὰ γράμμα πάσας τὰς παραγγελίας σου.

Μετὰ ταῦτα παρήγγειλεν ὁ Τωβίτ εἰς τὸν Τωβίαν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν πόλιν τῆς Μηθίας Ῥάγους, ἵνα λάβῃ παρὰ τινος Γαβαήλ δέκα τάλαντα, τὰ ὅποια εἶχε δανείσει εἰς αὐτόν. Ὁ Τωβίας ζητεῖ συνοδοιπόρον, ὁ ὁποῖος νὰ γνωρίζῃ τὴν ὁδόν, καὶ εὐρίσκει τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποσταλέντα ἄγγελον Ῥαφαήλ, ὁ ὁποῖος ἐκρύπτετο ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀζαρίου τινός. Ὅτε δὲ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν τῆς Μηθίας Ἐκβάτανα, ὁ μὲν Τωβίας διαμένει αὐτοῦ καὶ νυμφεύεται τὴν Σάρραν, θυγατέρα τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ Ῥαγούηλ, ὁ δὲ Ῥα-

φαήλ μεταβαίνει εἰς Ῥάγους, λαμβάνει παρὰ τοῦ Γαβαήλ τὰ δέκα τάλαντα καὶ ἐπανέρχεται εἰς Ἐκβάτανα. Μετὰ ταῦτα ὁ Τωβίας ἐπιστρέφει εἰς τὴν Νινευὶ μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ ἀγγέλου καὶ θεραπεύει μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ τὸν τυφλὸν πατέρα. Τότε πλήρεις χαρᾶς πάντες εὐλογοῦσι τὸν Θεὸν καὶ ἐορτάζουσι τὸν γάμον τοῦ Τωβίου ἑπτὰ ἡμέρας. Ὁ εὐγνώμων Τωβίτ θέλει νὰ ἀνταμείψῃ τὸν συνοδοιπόρον τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ προσφέρει πέντε τάλαντα. Ἄλλ' οὗτος δὲν δέχεται ταῦτα καὶ φανερώνει, ὅτι εἶναι ὁ ἄγγελος Ῥαφαήλ καὶ ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἐπαναφέρῃ τὴν εὐτυχίαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Τωβίτ. Ἐζήσῃ δὲ ὁ Τωβίτ ἀρετὰ ἀκόμη ἔτη μὲ χαρὰν καὶ ἀγαλλίαςιν καὶ φόβον Θεοῦ καὶ ἀπέθανεν εἰς βαθὺ γῆρας.

« Ὁ Κύριος δίδωσι πάντα τὰ ἀγαθὰ καὶ ὃν ἐὰν θέλῃ ταπεινοῖ καθὼς βούλεται » (Ἰδὲ δ' 19).

ΤΜΗΜΑ Δ'.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ (1) ΑΠΟ ΤΗΣ ΒΑΒΥΛΩΝΙΟΥ ΑΙΧΜΑΛΩΣΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΤΟΥ.

(588-1 π. X.).

§ 47. — Ὁ Δανιήλ.

(Δαν. α', 6')

Ὁ βασιλεὺς τῶν Βαβυλωνίων Ναβουχοδονόσορ διέταξε νὰ ἐκλέξωσιν ἐκ τῶν εὐγενῶν Ἰουδαίων παῖδας ὑγιεῖς καὶ εὐφυεῖς, ἵνα

1) Ἰουδαῖοι ὠνομάζοντο κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ κάτοικοι τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα, μετὰ δὲ τὴν ἐπάνοδον ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ὠνομάσθησαν Ἰουδαῖοι πάντες οἱ Ἰσραηλιταί, διότι οἱ ἐπανελθόντες ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἀνῆκον σχεδὸν πάντες εἰς τὰς φυλὰς τοῦ Ἰούδα καὶ τοῦ Βενιαμίν, αἱ ὁποῖαι ἀπετέλουν τὸ ἄλλοτε βασίλειον τοῦ Ἰούδα.

διδαχθῶσι τὴν σοφίαν τῶν Βαβυλωνίων καὶ χρησιμεύσωσιν ἔπειτα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς βασιλικῆς αὐλῆς. Μεταξὺ δὲ τῶν ἐκλεχθέντων ἦσαν καὶ ὁ Δανιήλ, ὁ Μισαήλ, ὁ Ἀζαρίας καὶ ὁ Ἀνανίας, οἱ ὅποιοι προώδευσαν παρὰ πολὺ εἰς τὰς σπουδὰς αὐτῶν καὶ ἔγειναν σοφοί. Πάντας δὲ ὑπερέβαιναν ὁ Δανιήλ, ὅστις πλήν τῆς σοφίας ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ χάρισμα νὰ ἐξηγήῃ τὰ ὄνειρα καὶ νὰ προλέγῃ τὰ μέλλοντα.

Ὁ Ναβουχοδονόσορ εἶδεν ὄνειρον, τὸ ὅποιον τόσον κατετάραξεν αὐτόν, ὥστε ἐλησμόνησεν αὐτό. Ἐκάλεσε τότε πάντας τοὺς σοφοὺς καὶ ἀπήτησε παρ' αὐτῶν νὰ μαντεύσωσι καὶ ἐξηγήσωσιν αὐτό. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ πράξῃ τοῦτο, ὁ Ναβουχοδονόσορ κατεδίκασεν αὐτοὺς εἰς θάνατον· ἐσώθησαν ὁμῶς ὑπὸ τοῦ Δανιήλ, εἰς τὸν ὅποιον ὁ Θεὸς ἐφάνέρωσε τὸ μυστήριον. Οὗτος προσῆλθε πρὸς τὸν βασιλέα καὶ εἶπε· Μόνος ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτει μυστήρια· αὐτὸς κατέστησε γνωστὸν εἰς σὲ τί θὰ συμβῇ. Τὸ ὄνειρόν σου ἦτο τὸ ἐξῆς· Ἔβλεπες εἰκόνα μεγάλην, ωραίαν καὶ τρομεράν, τῆς ὁποίας ἡ μὲν κεφαλὴ ἦτο χρυσοῦ, τὸ δὲ στῆθος καὶ οἱ βραχίονες ἀργυροῦ, ἡ δὲ κοιλία καὶ οἱ μηροὶ χαλκοῦ, αἱ δὲ κνήμαι σιδηραῖ, τῶν δὲ ποδῶν μέρος μὲν ἦτο σιδηροῦν, μέρος δὲ πῆλινον. Τὴν εἰκόνα ταύτην ἔβλεπες, ἕως ὅτου ἀπεκόπη ἀφ' ἑαυτοῦ λίθος, ὁ ὅποιος ἐκτύπησεν αὐτὴν εἰς τοὺς πόδας καὶ κατασυνέτριψεν. Ὁ λίθος δὲ οὗτος ἔγεινεν ὄρος μέγα καὶ ἐκάλυπεν ὅλην τὴν γῆν. Ἡ δὲ ἐξήγησις τοῦ ὀνείρου εἶναι ἡ ἐξῆς·

Σὺ, βασιλεῦ, εἰς τὸν ὅποιον ὁ Θεὸς ἔδωκε δύναμιν καὶ τιμὴν, εἶσαι ἡ χρυσοῦ κεφαλὴ. Μετὰ σὲ θὰ ἔλθῃ ἑτέρα βασιλεία κατωτέρα (μηδοπερσική), μετὰ ταύτην δὲ ἄλλη χαλκῆ (ἡ τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ), ἡ ὁποία θὰ κυριεύσῃ ὅλην τὴν γῆν, καὶ μετὰ ταύτην ἄλλη σιδηρᾶ (ἡ ῥωμαϊκῆ), ἡ ὁποία θὰ εἶναι μέρος μὲν ἰσχυρά, μέρος δὲ ἀσθενές, καὶ θὰ κατασυντρίψῃ τὰ πάντα. Κατὰ τοὺς χρόνους δὲ τούτους θὰ ἰδρῶσῃ ὁ Θεὸς βασιλείαν, ἡ ὁποία θὰ διαμένῃ εἰς αἰῶνα τὸν ἄπαντα (ἡ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ). Τότε ὁ Ναβουχοδονόσορ εἶπεν· Ὁ Θεὸς σου εἶναι θεὸς θεῶν καὶ κύριος τῶν βασιλείων ἀποκαλύπτων μυστήρια. Κατέστησε δὲ τὸν Δανιήλ ἄρχοντα τῶν σατραπῶν.

«Βουλὴν δέ σου τίς ἔγνω, εἰ μὴ σὺ ἔδωκας σοφίαν καὶ ἔπεμψας τὸ ἅγιόν σου πνεῦμα ἀπὸ ὑψίστων ;» (Σοφ. Σολ. θ' 17).

§ 48. Οἱ τρεῖς παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ.

(Δαν. γ')

Ὁ Ναβουχοδονόσορ κατεσκεύασε χρυσοῦν εἰκόνα τοῦ θεοῦ Βήλου, τὴν ὁποίαν ἔστησε πλησίον τῆς Βαβυλῶνος· διέταξε δὲ νὰ προσκυνῶσιν αὐτὴν πάντες, ὅστις δὲ δὲν ἤθελε πράξει τοῦτο νὰ ριφθῆ εὐθύς εἰς κάμινον καιομένην. Οἱ τρεῖς παῖδες Μισαήλ, Ἀζαρίας καὶ Ἀνανίας, οἱ φίλοι τοῦ ἀπόντος Δανιήλ, δὲν ὑπήκουσαν εἰς τὴν διαταγὴν ταύτην. Τότε ἐκάλεσεν αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν· Ἐὰν δὲν προσκυνήσητε τὴν εἰκόνα, θὰ ριφθῆτε εὐθύς εἰς κάμινον καιομένην· τότε δὲ θὰ ἴδωμεν ποῖος εἶναι ὁ θεὸς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ἐλευθερώσῃ ὑμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν μου. Οἱ παῖδες ἀπεκρίθησαν· Ὁ Θεὸς ἡμῶν δύναται νὰ σφύσῃ ἡμᾶς καὶ ἐκ τῆς καιομένης καμίνου καὶ ἐκ τῶν χειρῶν σου· ἀλλὰ, ἐὰν δὲν σφύσῃ ἡμᾶς, γινώριζε, ὅτι οὔτε τοὺς θεοὺς σου λατρεύομεν οὔτε τὴν χρυσοῦν εἰκόνα προσκυνοῦμεν. Τότε ὁ Ναβουχοδονόσορ ὠργίσθη καὶ διέταξε νὰ καύσωσιν ἐπταπλασίως μίαν κάμινον καὶ νὰ ρίψωσιν εἰς αὐτὴν δεσμίους τοὺς τρεῖς παῖδας. Ἄλλ' ἄγγελος κατέβη καὶ διετήρει αὐτοὺς ἀβλαβεῖς, οὗτοι δὲ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πυρὸς ὕμνονον τὸν Θεόν. Ὁ Ναβουχοδονόσορ, ὅτε εἶδεν ἐντὸς τῆς καμίνου τέσσαρας ἀντὶ τριῶν, ἐφοβήθη καὶ διέταξεν αὐτοὺς νὰ ἐξέλθωσιν. Ἐβῆλθον δὲ ἐκ τῆς καμίνου ἀβλαβεστάτοι καὶ οὐδὲ θρῖξ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν εἶχε κατῆ. Τότε ὁ βασιλεὺς εἶπεν· Ἄς εἶναι εὐλογητὸς ὁ θεὸς τῶν τριῶν παιδῶν, ὁ ὁποῖος ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἠλευθέρωσε τοὺς δούλους αὐτοῦ, οἱ ὁποῖοι ἠλπισαν εἰς αὐτόν. Διὰ τοῦτο διατάσσω νὰ φονευθῆ ὅστις εἶπῃ κακὸν ἐναντίον τοῦ θεοῦ τῶν τριῶν παιδῶν· διότι δὲν ὑπάρχει ἄλλος θεός, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ ἐλευθερώσῃ τοιοῦτοτρόπως.

«Ἔως τοῦ θανάτου ἀγωνίαι περὶ τῆς ἀληθείας καὶ Κύριος ὁ Θεὸς πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ» (Σοφ. Σολ. γ' δ' 28).

§ 49. Ἡ ἄλωσις τῆς Βαβυλωνίας. Ὁ Δανιήλ ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λεόντων.

(Δαν. ε', στ')

Ἡμέραν τινὰ ὁ βασιλεὺς τῶν Βαβυλωνίων Βαλτάσαρ παρέθεσε μέγα δεῖπνον εἰς τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ· διέταξε δὲ νὰ φέρωσι τὰ ἀργυρᾶ καὶ χρυσοῦ σκεύη τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ, τὰ ὅποια εἶχεν ἀρπάσει ὁ Ναβουχοδονόσορ, καὶ ἔπινον ἐξ αὐτῶν οἶνον καὶ ὕμνον τοὺς θεοὺς αὐτῶν. Τότε βλέπει ἐξαίφνης ὁ βασιλεὺς ἀπέναντι αὐτοῦ χεῖρα γράφουσιν ἐπὶ τοῦ τοίχου γράμματα ἀκατάληπτα. Ἡ μορφή τοῦ βασιλέως μεταβάλλεται, ὁ νοῦς αὐτοῦ ταρασσεται καὶ προσκαλεῖ τοὺς σοφοὺς νὰ ἀναγνώσωσι καὶ ἐξηγήσωσι τὴν γραφήν. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ πράξῃ τοῦτο, προσκαλεῖται ὁ Δανιήλ, ὁ ὁποῖος εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα· Τὰ μὲν γράμματα εἶναι ταῦτα· Μανή, θεκέλ, φάρες (1), ἡ δὲ ἐξήγησις αὐτῶν ἢ ἐξῆς· Μανή=ἐμετρήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἡ βασιλεία σου· θεκέλ=ἐξυγίσθη καὶ εὐρέθη ἑλλιπής· φάρες=δηρῶθη ἡ βασιλεία σου καὶ ἐδόθη εἰς τοὺς Μήδους καὶ τοὺς Πέρσας. Καὶ πράγματι κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα ὁ μὲν Βαλτάσαρ ἐφρονεύθη, ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Μήδων Δαρεῖος ἀνέλαβε τὴν βασιλείαν.

Ὁ Δαρεῖος ὁ Μήδος, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε τὸ κράτος τῶν Βαβυλωνίων, κατέστησε τὸν Δανιήλ ἓνα ἐκ τῶν τριῶν προέδρων, εἰς τοὺς ὁποίους οἱ σατράπαι τοῦ βασιλείου ὄφειλον νὰ δίδωσι λόγον τῆς διοικήσεως αὐτῶν. Ἄλλ' οἱ αὐλικοὶ ἐφθόνησαν διὰ τοῦτο τὸν ξένον Δανιήλ καὶ προσεπάθουν παντοιοτρόπως νὰ ἐξολοθρεύσωσιν αὐτόν. Ἐπεισαν λοιπὸν τὸν Δαρεῖον νὰ ἐκδώσῃ διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπηγορεύετο εἰς πάντα ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας νὰ ζητήσῃ τι ἢ παρὰ Θεοῦ ἢ παρ' ἀνθρώπου, ἀλλὰ μόνον παρὰ τοῦ βασιλέως· ὅστις δὲ παρακούσῃ νὰ ριφθῇ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, τοῦτο δὲ ἔπραξαν, διότι ἐγνώριζον, ὅτι ὁ Δανιήλ προσήχετο τρεῖς τῆς ἡμέρας εἰς τὸν Θεόν, εἶχον δὲ πεποίησιν, ὅτι θὰ παρέβαινε τὴν διαταγὴν τοῦ βασιλέως ἕνεκα τῆς εὐσεβείας αὐτοῦ. Τὸ σχέδιον τῶν αὐλικῶν ἐπέτυχεν. Ὁ Δανιήλ εὐρέθη προσευχό-

1) Λέξεις ἀραμαϊκαί.

μενος εἰς τὸν Θεόν. Ὁ βασιλεὺς τότε, ἂν καὶ ἠγάπα παρὰ πολὺ αὐτόν, διέταξε νὰ ριφθῆ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων. Τὴν ἀκόλουθον δὲ ἡμέραν, ὅτε ἦλθεν εἰς τὸν λάκκον καὶ εὔρε τὸν Δανιὴλ ζῶντα, εἶπε πρὸς αὐτόν Δανιὴλ, δοῦλε τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ θεὸς σου, τὸν ὅποιον λατρεύεις ἀκαταπαύστως, ἠδυνήθη νὰ σε ἐλευθερώσῃ ἐκ τῶν λεόντων ; Ὁ Δανιὴλ ἀπεκρίθη· Ὁ Θεὸς μου ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ἔφραξε τὰ στόματα τῶν λεόντων, καὶ τοιουτοτρόπως οὐδεμία βλάβη ἔγεινεν εἰς ἐμέ. Τότε ὁ βασιλεὺς ἐξήγαγε τὸν Δανιὴλ ἐκ τοῦ λάκκου καὶ ἔρριψεν εἰς αὐτόν τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι εὐθὺς κατεσπαράχθησαν ὑπὸ τῶν λεόντων. Διέταξε δὲ πάντας τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ νὰ φοβῶνται τὸν θεὸν τοῦ Δανιὴλ, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος ἀληθινὸς Θεός.

« Ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ Θεὸς τοῦ σφάζειν καὶ τοῦ Κυρίου αἱ διέξοδοι ἐκ τοῦ θανάτου » (Ψαλμ. ζζ' 21).

§ 50.— Ἡ ἐπάνοδος τῶν Ἰουδαίων.

Ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Κύρος, ἐκπληρῶν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ, ἐπέτρεψεν (536 π.Χ.) εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ νὰ ἀνοικοδομήσωσι τὸν ναόν, ὁ ὁποῖος εἶχε κατ' ὑπὸ τοῦ βασιλείως τῶν Βαβυλωνίων Ναβουχοδονόσορ. Ἐκ τῶν Ἰουδαίων πεντήκοντα χιλιάδες περίπου ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ Ζοροβάβελ ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἀφ' οὗ ἔλαβον παρὰ τοῦ Κύρου τὰ σκεύη τοῦ ναοῦ, τὰ ὅποια εἶχεν ἀρπάσει ὁ Ναβουχοδονόσορ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἔκτισαν ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τοῦ ναοῦ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὀλοκαυτωμάτων, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐθυσίαζον συμφώνως πρὸς τὸν νόμον τοῦ Μαούσεως, ἔπειτα δὲ ἤρχισαν νὰ οἰκοδομῶσι καὶ τὸν ναόν. Εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν ἠθέλησαν νὰ λάβωσι μέρος καὶ οἱ Σαμαρεῖται, ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἐδέχθησαν αὐτούς (1). Ὁργίσθησαν δὲ διὰ τοῦτο οἱ Σαμα-

1) Διότι οἱ Σαμαρεῖται οὔτε γνήσιοι Ἰσραηλιταὶ ἦσαν, ἀλλὰ μῆγμα Ἰσραηλιτῶν, Βαβυλωνίων καὶ ἄλλων ἐθνικῶν (ιδεὲς § 14), οὔτε παρεδέχοντο πάντα τὰ βιβλία τῆς Π. Δ., ἀλλὰ μόνην τὴν Πεντάτευχον. Οἱ Σαμαρεῖται ἴδρυσαν βραδύτερον ἴδιον ναόν ἐπὶ τοῦ ὄρους Γαριζίν.

ρείται και ἐσυκοφάντησαν τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὸν Κύρον και εἰς τοὺς διαδόχους αὐτοῦ ὡς ἐπαναστάτας και τοιουτοτρόπως ἐπέτυχον νὰ ἐμποδίσωσι τὸ ἔργον. Ἄλλ' ὁ υἱὸς τοῦ Ἰστάσπου Δαρείου ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ, τοῦ ὁποῦ τοῦ ἐγκαίνια ἔγειναν πανηγυρικώτατα (516 π.Χ.).

Ἐπὶ τοῦ βασιλείως τῶν Περσῶν Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ἄλλαι ἕξ χιλιάδες Ἰουδαίων ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ σοφοῦ νομοδιδασκάλου (1) Ἐσδρα (458 π.Χ.).

Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐκανόνισε τὴν λατρείαν, διέταξε νὰ ἀναγινώσκηται και ἐξηγῆται ὁ μωσαϊκὸς νόμος εἰς τὰς συναγωγάς, συνέστησε σχολεῖα, διώρισε δικαστὰς και ἠμπόδισε τὴν ἐπιμιξίαν μετὰ τῶν ἐθνικῶν. Μετὰ δέκα τέσσαρα δὲ ἔτη (444 π.Χ.) ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ και ὁ ἀρχιοινοχὸς τοῦ Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος Νεεμίας, ὁ ὁποῖος ἔλαβε παρὰ τοῦ βασιλείως τούτου τὴν ἀδειαν νὰ ἀνακτίσῃ τὰ τεῖχη τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐπεχείρησε λοιπὸν τὸ ἔργον και ἐτελείωσεν αὐτό, ἂν και οἱ Σαμαρεῖται ἀδικόπως παρενέβαλλον πολλὰ ἐμπόδια. Συνήθροισεν ἔπειτα τὸν λαὸν και διέταξε τὸν Ἐσδραν νὰ ἀναγνώσῃ τὸν νόμον ἐνώπιον πάντων· πάντες δὲ ἔκλαιον, ἐν ᾧ ἤκουον τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ, και ὠκίσθησαν, ὅτι θὰ φυλάττωσιν αὐτούς.

Ὁ Νεεμίας, ἀφ' οὗ ἔμεινεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ δώδεκα ἔτη, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπανῆλθε πάλιν μετὰ τινα χρόνον εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅπου ἠσχολήθη νὰ καταργήσῃ τὴν ἐργασίαν τῶν ἠμοφύλων αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου και νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐπιμιξίαν αὐτῶν μετὰ τῶν ἐθνικῶν.

«Ὅκ ἐκλείπει σου τὸ παρ' ἐμοῦ ἔλεος οὐδὲ ἡ διαθήκη τῆς εὐοχίας σου οὐ μὴ μεταστῆ». (Ἡσ. νδ' 10).

§ 31. — Ἐσθ ἡ ρ.

Ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Ξέρξης ἐδίωξε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Ἀστὴν και ἔλαβε σύζυγον τὴν Ἰουδαίαν Ἐσθῆρ, ἀνεψιὰν τοῦ

1) Νομοδιδάσκαλοι ἢ νομικοὶ ἢ γραμματεῖς ὠνομαζόντο οἱ ἐξηγηταὶ τοῦ νόμου, δηλ. τῆς Π.Δ..

Μαρδοχαίου. Ὁ Μαρδοχαῖος ἐφάνερώσε ποτε εἰς τὸν Ξέρξην διὰ τῆς βασιλείσσης Ἑσθήρ συναμοσίαν δύο ἀρχισωματοφυλάκων αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι συλληφθέντες ἐκρεμάσθησαν. Τοῦτο δὲ ἀνεγράφη εἰς τὰ χρονικά τοῦ βασιλείως. Ὁ Ξέρξης ἀνύψωσεν εἰς μέγιστον ἀξιωμα Ἀμάν τινα· διέταξε δὲ πάντας, ὅσοι ἦσαν εἰς τὴν αὐλήν αὐτοῦ, νὰ προσκυνῶσιν αὐτόν. Εἰς τὴν διαταγὴν ταύτην τοῦ βασιλείως ἔσπευσαν νὰ ὑπακούσωσι πάντες πλὴν τοῦ Μαρδοχαίου, ὁ ὅποιος ἔμενε πιστὸς εἰς τὸν νόμον καὶ δὲν ἤθελε νὰ προσκυνῇ ἄνθρωπον. Ὁργίσθη δὲ διὰ τοῦτο ὁ Ἀμάν καὶ ἀπεφάσισε νὰ καταστρέψῃ ὄχι μόνον τὸν Μαρδοχαῖον, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἐν τῷ περσικῷ κράτει ἡμοφύλους αὐτοῦ. Ἀφ' οὗ παρέστησε τοὺς Ἰουδαίους ὡς καταφρονητάς τῶν βασιλικῶν νόμων, ἔπεισε τὸν βασιλέα νὰ ἐκδώσῃ διάταγμα, κατὰ τὸ ὅποιον ἔμελλον νὰ φονευθῶσιν εἰς ὀρισμένην ἡμέραν πάντες οἱ ἐντὸς τοῦ βασιλείου αὐτοῦ Ἰουδαῖοι. Ὁ Μαρδοχαῖος, ἀκούσας τοῦτο, παρεκάλεσε τὴν Ἑσθήρ νὰ μεσιτευσῇ εἰς τὸν βασιλέα ὑπὲρ τῶν ἡμοφύλων αὐτῆς. Αὕτη δὲ, ἀφ' οὗ ἐνήστευσε τρεῖς ἡμέρας καὶ προσηυχήθη εἰς τὸν Θεόν, παρουσιάσθη εἰς τὸν βασιλέα καὶ παρεκάλεσεν αὐτόν νὰ ἔλθῃ μετὰ τοῦ Ἀμάν εἰς τὸ δεῖπνον. Κατὰ τὸ δεῖπνον λέγει ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Ἑσθήρ· Ζήτησον ὅ,τι θέλεις καὶ θὰ λάβῃς αὐτό. Ἡ Ἑσθήρ ἀντιπαντὸς ἄλλου παρακαλεῖ τὸν βασιλέα νὰ ἔλθῃ μετὰ τοῦ Ἀμάν καὶ αὔριον εἰς τὸ δεῖπνον. Ὁ Ἀμάν νομίζει πλέον, ὅτι θὰ καταστρέψῃ τὸν Μαρδοχαῖον, κατὰ συμβουλήν μάλιστα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἔκοψε ξύλον ὑψηλόν, ἵνα κρεμάσῃ ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἐπιούσαν τὸν Μαρδοχαῖον. Ἀλλ' ἄλλαι μὲν βουλαὶ Ἀμάν, ἄλλαι δὲ βουλαὶ Θεοῦ. Κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα, ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς δὲν ἠδύνατο νὰ κοιμηθῇ, διέταξε νὰ ἀναγνώσωσιν εἰς αὐτόν τὰ χρονικά. Ἐν ᾧ δὲ ἀνεγίνωσκον ταῦτα παρετήρησεν, ὅτι δὲν εἶχεν ἀνταμείψει τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Μαρδοχαίου, ὅτε οὗτος ἐφάνερώσε τὴν συναμοσίαν τῶν δύο ἀρχισωματοφυλάκων. Τὴν πρωίαν ὁ Ἀμάν παρουσιάσθη εἰς τὸν βασιλέα, ἵνα ζητήσῃ τὸν θάνατον τοῦ Μαρδοχαίου. Ὁ βασιλεὺς ἐρωτᾷ τὸν Ἀμάν· Τί πρέπει νὰ γείνη εἰς τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὅποιον ὁ βασιλεὺς θέλει νὰ τιμῆσῃ; Ὁ Ἀμάν νομίζων, ὅτι πρόκειται περὶ αὐτοῦ, ἀποκρίνεται· Νὰ ἀποδοθῶσιν

εἰς αὐτὸν βασιλικαὶ τιμαί. Τότε ὁ βασιλεὺς λέγει· Τοῦτο νὰ γείνη εἰς τὸν Μαρδοχαῖον τὸν Ἰουδαῖον. Ὅτε δὲ ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ Ἀμάν παρεκάθισαν εἰς τὸ δεῖπνον, εἶπεν εἰς τὴν Ἑσθήρ νὰ ζητήσῃ ὅ,τι θέλει. Αὕτη δὲ παρεκάλεσε θερμῶς τὸν βασιλέα νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν καὶ αὐτῆς καὶ τῶν ἑμοφύλων. Ὁ βασιλεὺς, ὅτε ἔμαθεν, ὅτι αἴτιος τοῦ διατάγματος περὶ τοῦ φόνου τῶν Ἰουδαίων ἦτο ὁ Ἀμάν, διέταξε νὰ κρεμάσωσιν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ξύλου, τὸ ὁποῖον οὗτος εἶχεν ἐτοιμάσει, ἵνα σταυρώσῃ τὸν Μαρδοχαῖον. Ὁ δὲ Μαρδοχαῖος ἀνυψώθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἀμάν. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν Περσίαν δὲν ἐπετρέπετο ἀνάκλησις βασιλικοῦ διατάγματος, ὁ Εἰρένης ἐξέδωκε νέον διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ ὑπερασπίσωσιν τὴν ζωὴν αὐτῶν κατὰ παντὸς ἐχθροῦ τὴν ὠρισμένην ἡμέραν τῆς σφαγῆς. Τοῦτο δὲ καὶ ἔπραξαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἐφόνευσαν πλείστους ἐχθροὺς.

Μετὰ ταῦτα ὁ Μαρδοχαῖος παρήγγειλεν εἰς τοὺς ἐν τῷ περσικῷ κράτει Ἰουδαίους νὰ ἐορτάζωσι κατ' ἔτος εἰς ἀνάμνησιν τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Ἡ ἐορτὴ αὕτη, ἡ ὁποία ἐορτάζεται μέχρι τῆς σήμερον ὑφ' ἀπάντων τῶν Ἰουδαίων, καλεῖται Πουρεῖμ (1).

«Δάκκον ὄρουξε καὶ ἀνέσκαφεν αὐτὸν καὶ ἐμπροσθεῖται εἰς βόθρον, ὃν εἰργάσατο» (Ψαλμ. ζ' 16).

§ 22. Οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον καὶ τοὺς διαδόχους αὐτοῦ.

Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐδείχθη εὐμενὴς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπέτρεψε νὰ ἐξασκῶσιν ἐλευθέρως τὴν θρησκείαν αὐτῶν καὶ νὰ ζῶσι κατὰ τὰ πάτρια. Ὅτε δὲ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Γάζης (332 π. Χ.) εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ὑπεδέχθη αὐτὸν φέρων τὴν στολὴν ὁ ἀρχιερεὺς, τὸν ὁποῖον συνώδευον οἱ ἱερεῖς, οἱ Λευῖται καὶ ὁ λαός. Ἐδειξε δὲ ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸν Ἀ-

1) Ἡ λέξις *πουρεῖμ* εἶναι περσικὴ καὶ σημαίνει κλήρους, διότι διὰ κλήρου ὤρισεν ὁ Ἀμάν τὴν ἡμέραν τῆς σφαγῆς τῶν Ἰουδαίων.

λέξανδρον τὸ μέρος τοῦ βιβλίου τοῦ Δανιήλ, ὅπου προφητεύεται ὅτι ὑπ' αὐτοῦ (αβασιλέως τῶν Ἑλλήνων) θά καταλυθῆ τὸ βασίλειον τῶν Περσῶν (Δαν. ἡ' 1—10, 20—21).

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου οἱ Ἰουδαῖοι ὑπετάχθησαν κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπὸ τῶν Πτολεμαίων, βασιλέων τῆς Αἰγύπτου, μετὰ ταῦτα δὲ ὑπὸ τῶν Σελευκιδῶν, βασιλέων τῆς Συρίας. Καὶ οἱ μὲν Πτολεμαῖοι ἐδείχθησαν εὐμενεῖς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ δὲ Σελευκίδαι κατεδίωξαν αὐτούς. Πάντων δὲ σκληρότατος ὑπῆρξε πρὸς αὐτούς ὁ Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανής. Οὗτος εἰσήλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ (169 π. Χ.) καὶ ἀφῆρσεν ἐκ τοῦ ναοῦ τὰ χρυσᾶ κοσμήματα καὶ σκεύη. Μετὰ δύο δὲ ἔτη ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ στρατόν, ὁ ὁποῖος ἐλεηλάτησε τὴν πόλιν, ἔκαυσε τὰς οἰκίας, κατεκρήμνισε τὰ τεῖχη, ἐφόνευσε πολλοὺς καὶ ἤρπασεν αἰχμαλώτους γυναῖκας καὶ παιδιά. Διέταξε δὲ ὁ Ἀντίοχος νὰ στήσωσιν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὀλοκαυτωμάτων λίθινον βωμὸν τοῦ Διός, νὰ καύσωσι τὰ βιβλία τοῦ νόμου καὶ νὰ φονεύσωσι πάντα Ἰουδαῖον, ὁ ὁποῖος δὲν ἐλάτρευσε τὰ εἰδῶλα. Καὶ πολλοὶ μὲν ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐγκατέλιπον τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ ἐλάτρευσαν τὰ εἰδῶλα, πολλοὶ ὅμως προστίμησαν νὰ ἀποθάνωσι παρὰ νὰ παραβῶσι τὴν πάτριον θρησκείαν.

§ 53. Ὁ Ἐλεάζαρος καὶ ἡ μήτηρ μετὰ τῶν ἑπτὰ υἱῶν.

(Β' Μακκαβ. ε', ζ')

Μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι προστίμησαν νὰ ἀποθάνωσι παρὰ νὰ ἀπορρίψωσι τὴν πίστιν τῶν πατέρων αὐτῶν, ἦσαν καὶ ὁ Ἐλεάζαρος καὶ ἡ μήτηρ μετὰ τῶν ἑπτὰ υἱῶν.

Ὁ ἐνενηκοντούτης Ἐλεάζαρος, ὁ ὁποῖος ἦτο ἐκ τῶν ἐπισημοτάτων νομοδιδασκάλων, ἐβιάζετο νὰ φάγη ἐναντίον τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου χοίρειον κρέας, ἵνα δείξῃ, ὅτι παραδέχεται τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων. Οὗτος ὅμως οὐδαμῶς ἤθελε νὰ πράξῃ τοῦτο καὶ προστίμα νὰ ἀποθάνῃ παρὰ νὰ ὑποπέσῃ εἰς ἀμαρτίαν. Οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Ἀντιόχου, εἰς τοὺς ὁποίους ἦτο ἀνατεθειμένον νὰ ἐπιβλέπωσιν, ἂν ἐκτελεῖται ἡ βασιλικὴ διαταγή, ἐπειδὴ ἦσαν

φίλοι τοῦ Ἐλεαζάρου, παρεκίνοῦν αὐτὸν κατ' ἰδίαν νὰ φάγη ἄλλο κρέας καὶ νὰ προσποιηθῆ ὅτι τρώγει χοίρειον, τοιουτοτρόπως δὲ νὰ σωθῆ. Ἄλλ' ὁ Ἐλεάζαρος ἀπέκρουσε τὴν συμβουλὴν ταύτην μετ' ἀγανακτήσεως καὶ εἶπε· Στείλατέ με εἰς τὸν τάφον. Δὲν ἀρμόζει εἰς τὴν ἡλικίαν μου τὸ ψεῦδος. Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ κηλιδώσω τὸ γῆρας μου καὶ νὰ δώσω κάκιστον παράδειγμα εἰς τοὺς νέους. Ἐὰν ἀποφύγω τὴν τιμωρίαν τῶν ἀνθρώπων, δὲν θὰ ἀποφύγω ὅμως τὴν τιμωρίαν τοῦ παντοκράτορος οὔτε εἰς τὸν παρὸντα κόσμον οὔτε εἰς τὸν μέλλοντα. Διὰ τοῦτο ἀποθνήσκων τώρα ἀνδρείως καὶ ἄξιος τοῦ γήρατος δεικνύομαι καὶ τοὺς νέους διδάσκω νὰ ἀποθνήσκωσι προθύμως καὶ γενναίως ὑπὲρ τοῦ θείου νόμου. Μετὰ τοὺς λόγους τούτους παρέλαβον αὐτὸν οἱ δῆμιοι καὶ ἐφόνευσαν διὰ φοβερωτάτων βασάνων.

Προθύμως καὶ γενναίως ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον καὶ ἡ Ἰουδαία μήτηρ μετὰ τῶν ἑπτὰ αὐτῆς υἱῶν. Ὁ Ἀντίοχος ἠνάγκαζε διὰ βασάνων τοὺς ἑπτὰ υἱοὺς αὐτῆς νὰ φάγωσι χοίρειον κρέας. Οὗτοι ὅμως ἠρνοῦντο καὶ ὁ πρεσβύτερος ἐξ αὐτῶν εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα· Τί ζητεῖς παρ' ἡμῶν; Εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ ἀποθάνωμεν μᾶλλον παρά νὰ παραβῶμεν τὸν θεῖον νόμον. Τότε ὁ βασιλεὺς ὠργίσθη καὶ διέταξε νὰ κόψωσι τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας καὶ νὰ τηγανίσωσιν αὐτόν. Ταῦτα βλέποντες οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἡ μήτηρ ἐθάρρυναν ἀλλήλους νὰ ἀποθάνωσι γενναίως. Καὶ πράγματι γενναίως ἀπέθανον πέντε ἀκόμη ἀδελφοί, ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου. Ὅτε δὲ ἐπλησίαζεν ἡ ὥρα νὰ θανατωθῆ καὶ ὁ τελευταῖος ἐκ τῶν ἀδελφῶν, ὁ Ἀντίοχος παρεκίνει αὐτὸν νὰ παραβῆ τὸν θεῖον νόμον καὶ ὑπέσχετο μεθ' ὄρκου πλοῦτον καὶ δόξαν. Ἐπειδὴ ὅμως οὗτος δὲν ἐδέχθη, παρεκάλεσεν ὁ βασιλεὺς τὴν μητέρα αὐτοῦ νὰ πείσῃ αὐτόν. Αὕτη δὲ εἶπε πρὸς τὸν υἱὸν αὐτῆς ἐν τῇ μητρικῇ γλώσσῃ· Ἀγαπητόν μοι τέκνον, ἄκουσον τὴν μητέρα σου, ἡ ὁποία σε ἐγέννησε, σε ἐθήλασε, σε ἀνέθρεψε καὶ σε ἔφερεν εἰς τὴν ἡλικίαν ταύτην. Ἴδὲ τὸ σύμπαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ κτίσματα. Μάθε, ὅτι ὁ Θεὸς ἐδημιούργησεν αὐτὰ ἐκ τοῦ μηδενός. Μὴ φοβηθῆς τὸν δῆμιον τοῦτον, ἀλλ' ὑπόμεινον γενναίως τὸν θάνατον, ὅπως οἱ ἀδελφοί

σου. Μετὰ τοὺς λόγους τούτους τῆς μητρὸς εἶπεν ὁ υἱὸς πρὸς τοὺς δημίους· Τί περιμένετε; Δὲν ὑπακούω εἰς τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως. Ὑπακούω εἰς τὸ πρόσταγμα καὶ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Σὺ δέ, ἀσεβέστατε ἀπάντων ἀνθρώπων βασιλεῦ, δὲν θὰ διαφύγῃς τὴν θείαν τιμωρίαν. Ἐγὼ δὲ παραδίδω τὸ σῶμά μου ὑπὲρ τῶν πατρῶν νόμων. Ἀκούσας ταῦτα ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ βασανίσωσιν αὐτὸν περισσότερο τῶν ἄλλων. Τέλος προθύμως καὶ γενναίως ἐμαρτύρησε καὶ ἡ εὐσεβὴς μήτηρ.

«Γίνου πιστὸς ἄχρις θανάτου καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς» (Ἄποκαλ. β' 10).

§ 54. Οἱ Μακκαδαῖοι.

Ὅτε ὁ Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς κατεδίωκε τοὺς Ἰουδαίους, ἔζη εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἱερεὺς τισ, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο Ματταθίας (168 π. Χ.) καὶ εἶχε πέντε υἱούς, τὸν Ἰωνάν, τὸν Σίμωνα, τὸν Ἰούδα, τὸν Ἐλεάζαρ καὶ τὸν Ἰωνάθαν. Οὗτος, ἐπειδὴ δὲν ὑπέφερε τὴν θλιθεράν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε περιέλθει ἡ θρησκεία καὶ ἡ πατρίς, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν υἱῶν αὐτοῦ συνήθροισε στρατὸν ἰσχυρὸν ἐκ φιλοθρήσκων καὶ φιλοπατρίδων Ἰουδαίων, διέσχισεν ἔπειτα τὴν Ἰουδαίαν, κατέστρεψε τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων καὶ ἐπολέμησεν ἐπιτυχῶς κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος.

Γηράσας δὲ ὁ Ματταθίας εἶπε πρὸς τοὺς υἱούς αὐτοῦ· Ἀγαπητά μοι τέκνα, ἔστε φρουροὶ τοῦ νόμου καὶ θυσιάζετε καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν ὑπὲρ τῆς θρησκείας τῶν πατέρων ἡμῶν. Ἐνθυμήθητε τί ἔπραξαν οἱ πατέρες ἡμῶν καὶ πῶς ἐδοξάσθησαν. Ἐχετε πεποιθήσιν εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος προστατεύει πάντοτε τοὺς ἐλπίζοντας εἰς αὐτόν. Ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν Σίμων εἶναι σοφός· εἰς αὐτὸν νὰ ὑπακούητε ὡς εἰς πατέρα. Ὁ Ἰούδας εἶναι ἰσχυρός· αὐτὸς νὰ εἶναι ὁ ἀρχηγὸς ὑμῶν ἐν πολέμῳ. Εὐλογήσας δὲ αὐτοὺς ἀπέθανεν (166 π. Χ.).

Τὸν Ματταθίαν διεδέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰούδας ὁ Μακκα-

βαῖος (1), ἐκ τοῦ ὁποίου ἐπωνομάσθησαν Μακκαβαῖοι καὶ ὁ πατήρ καὶ οἱ ἀδελφοί, οἱ ὁποῖοι πρότερον εἶχον τὸ ἐπώνυμον Ἀσμαναῖοι. Οὗτος δι' ὀλίγου στρατοῦ κατέστρεψε τὰς πολυαριθμούς στρατιάς τοῦ Ἀντιόχου. Νικητῆς δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἵνα καθάρσῃ καὶ ἐγκαινιάσῃ τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ. Ὅτε δὲ εἶδε τὸ ἄδυτον ἔρημον καὶ τὸ θυσιαστήριον βεβηλωμένον καὶ τὰς πύλας κατακεκαυμένας, διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἐθρήνησε μέγαν θρήνον. Ἐξέλεξε δὲ ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὸν νόμον, καὶ ἐκαθάρισε καὶ ἐπεσκεύασε τὸν ναὸν· ἐτέλεσε δὲ τὰ ἐγκαινία αὐτοῦ μὲν μεγάλην χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν τοῦ λαοῦ. Μετὰ ταῦτα ἐξηκολούθησε τὸν ἀγῶνα καὶ κατὰ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς· ἐφονεύθη δὲ μαχόμενος ὡς ἦρως (161 π. X.).

Τὸν Ἰούδαν διεδέχθη ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωνάθαν, τοῦτον δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σίμων καὶ τοῦτον ὁ Ἰωάννης ὁ ἐπωνομασθεὶς Ἵρκανός, ὁ ὁποῖος, ἀφ' οὗ ἐκυρίευσε τὴν Σαμάρειαν καὶ τὴν Γαλιλαίαν καὶ κατέστρεψε τὸν ἐπὶ τοῦ ὄρους Γαριζὶν ναὸν τῶν Σαμαρειτῶν, ἤνωσεν ὅλον τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος καὶ κατέστησεν αὐτὸ ἰσχυρὸν καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος ἤκμασεν. Ἐπὶ τῶν διαδόχων ὅμως αὐτοῦ διεδόθη ἡ διασφορὰ καὶ εἰσῆλθεν ἡ διχόνοια. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 63 π. X. ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων Πομπήιος, ἀφ' οὗ ἐκυρίευσε τὴν Ἰουδαίαν, κατέστησεν αὐτὴν φόρου ὑποτελῆ καὶ ἀνηγόρευσε ἡγεμόνα τὸν Ἵρκανὸν τὸν Β'. Βραδύτερον οἱ Ῥωμαῖοι ἀνηγόρευσαν βασιλεῖα τῆς Ἰουδαίας τὸν σκληρὸν καὶ ἀπάνθρωπον Ἡρώδη, ὁ ὁποῖος ἦτο Ἰδουμαῖος. Ἐπ' αὐτοῦ δὲ ἐγεννήθη ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Τ Ε Λ Ο Σ

1) Ἡ λέξις Μακκαβαῖος εἶναι ἀραμαϊκὴ καὶ σημαίνει τὸν σφυροειδῆ, ἐκείνον δηλ., τοῦ ὁποίου ἡ κεφαλὴ ὁμοιάζει μὲ τὸ ὄξυ μέρος τῆς σφύρας.

